

Nørregade i Thisted i forrige Aarhundrede.

Her boede flere store Købmænd og Haandværkere, og Træk af gamle Thisted-Slægters Historie fremdrages i denne Artikel.

NØRREGADE OMKRING AARHUNDREDSKIFTET. I FORGRUNDEN KLEINSMED SKAARUPS HUS OG EN AF DE GAMLE TRÆPUMPER.

Gennem Aarhundreder var Nørregade et af de tættest bebyggede Kvarterer i Thisted. Længe før Bebyggelsen af Arealerne Vest for Kirken og Plantagen tog sin Begyndelse, havde Nørregade saa at sige antaget sin nuværende Skikkelse. Paa de allerældste Prospekter af Byen, der er mere end 300 Aar gamle, præges Billedet da ogsaa af de lange Husrækker, der strakte sig Nordpaa og ret naturligt gav Gaden Navn. Det øvrige Thisted grupperede sig den Gang hovedsagelig omkring Bækens Udløb ved Stranden og strakte sig ikke længere Vestpaa end til Store Torv — det er først i Løbet af det sidste Hundrede Aar, Byggeriet længere mod Vest har taget Parti.

Nørregade har gennem de svundne Tider været trafikeret i betydelig Grad. Den var ikke alene Udfaldsporten til et betydeligt Opland, men af ulige større Betydning var det, at den dannede Hovedfærdselsaaren ud til de store Skude-Handelspladser ved Klitmøller og Hanstholm.

Indtil for et Aarhundrede siden

var Sejladsen paa Limfjorden i høj Grad hæmmet af de daarlige Sejlforhold over Løgstør Grunde, og det gav Basis for den saakaldte Skudehandel, der fra adskillige Steder paa den thylandske og vendsysselske Vestkyst blev drevet — i udstrakt Grad vel først og fremmest paa Norge, men som dog ogsaa betød Samhandel Syd- og Vestover. Herover for midledes Udførslen af Thylands Landbrugsprodukter, og ad denne Vej hjemførtes en stor Mængde af de forskellige Varer, som nu en Gang var nødvendige i det daglige Behov.

Især ind gennem Nørregade gik en stadig Strøm af Varer til de Thisted-Købmænd, hvoraf enkelte selv ejede Skuder. Alle de mange Varer skulde fortolles ved Nørrebom, der var beliggende tæt ved, hvor Kastet løber ud i Gaden. Men skal man tro de gamle Beretninger, der endnu lever i Folke- munde, saa kom mange af Varerne ind i Byen uden om Tolden. Det var utroligt, hvilken Opfindsomhed, der kunde lægges for Dagen, naar

det gjaldt at narre Tolderne ved Byens Bom.

Købmænd og Haand- værkere i den gamle Gade.

Hele dette pulserende Liv satte selvfølgelig sit Præg paa Nørregade, og denne var da ogsaa den Gang et betydeligt større Forretningskvarter, end Tilfældet er nu. Her fandtes flere større Købmandsgaarde, ligesom ogsaa adskillige Haandværksmestre udøvede deres Professioner her. Først henimod Slutningen af forrige Aarhundrede forandredes dette Billede til det nuværende Beboelseskvarter.

Først i Nørregade, hvor nu Grand Hotel findes, laa den anseelige Lambertske Købmandsgaard, der ved enkelte Lejligheder var Midtpunktet for større Strandingsauktioner. I det anseelige Bygningskompleks, hvor nu Hestehandler Søren Kjær bor, drev Købmand Dolleris Forretning, og her over for (nu P. O. Poulsen)

fundtes Lars Sørensens Købmandsgaard. Og dermed var det endda ikke Slut, for længere ude i Gaden boede Købmand G. Momtoft, der til en Begyndelse havde Forretning i Gadens vestlige Side, men for ca. 80 Aar siden opførtes den Ejendom, hvori denne gamle Forretning nu fører en besked og tilbagetrukket Tilværelse — i sin Indretning upaavirket af Tidens Omskiftelser.

Ogsaa Haandværkerne var repræsenterede i Nørregade. Hvor nu Landmandshjemmet findes, indrettede Farver Bahner i Midten af det forrige Aarhundrede sit Farveri og Tøj-Trykkeri. Midt i Gaden mødte man Glarmester Lynges Haandværkerskilt, og tæt herved fandtes Karetmager Hamanns Værksted, ligesom ogsaa „Garverigaarden“ afgav Plads for et af de tre Garverier, der den Gang fandtes i Thisted.

Købmand Momtoft og „Den hvide Hest.“

Der fortælles, at da Købmand Momtoft for trekvart Aarhundrede siden flyttede sin Forretning til den anden Side af Nørregade, anbragte han i Vinduet en Statuette af en hvid Hest — beregnet som et Kendemærke for at Børnene til en Begyndelse kunde finde Forretningen. Det havde den ønskede Virkning og førte endda til, at Købmand Momtoft, da han senere fjernede Hesten fra Butiksvinduet, blev opfordret til atter at anbringe den paa denne Plads. Og der har „Den hvide Hest“ nu staaet gennem mere end et Par Meneskealder. Alle gamle Thistedboere kender denne Figur, der er blevet et Særpræg for Nørregade og samtidig et Stykke af Gadens Historie.

Momtofts Købmandshandel hørte vel ikke til Byens største, men han drev dog en betydelig Handel, der fandt sine fleste Kunder i det nordlige Opland helt ud til Kysten. For denne som for alle andre Købmandshandeler gjaldt det, at der her fandtes om end ikke egentlig Restauration saa dog Udskænkning, saa Kunderne kunde blive beværtede, naar de kom til Byen for at handle. Som alle andre Købmænd paa den Tid var det en højst blandet Forretning Momtoft drev. Han førte selvfølgelig alle gængse Kolonialvarer, men der foruden handlede han med Brændsel,

Bygningsartikler og meget andet. Her kunde Landboerne købe Rebslager Axelsens prima Varer og Haandværkere blive forsynet med Nagelsmed Tofotes Forarbejdninger.

Af gamle Regnskaber fremgaar det, at Købmand Momtoft i 1856 af Nagelsmed Tofote købte 18,000 Spigere og Søm. De var alle af den gode haandsmedede Kvalitet, og hele denne Leverance beløb sig til en Værdi af en 20—30 Rigsdaler, og den gamle Nagelsmed modtog sin Befaling herfor i Købmandsvarer, der dog i Hovedsagen bestod af Kul, Kartofler og Brændevin.

Tofote var en af de mange tyske Haandværkere, der efter Krigen i 1848 indvandrede til Thisted og i høj Grad var med til at bringe Haandværket her i Byen nye Impulser.

I Farverlære for 100 Aar siden.

Som nævnt etablerede Farver Bahner sin Forretning først i Nørregade i 1850'erne. Der findes en gammel Lærekontrakt, der fortæller lidt om Datidens Vilkaar for en Farverlærling. Kontrakten er oprettet mellem Farver O. C. Asch og Lærlingen Christian Bahner.

Farver Asch boede i Østergade paa Hjørnet af Korsgade (nu Kolonial-Importen) og Læretiden begyndte 1. Maj 1847 og varede 3 Aar. I denne Tid skulde Chr. Bahner have Kost og Logi, de første to Aar ingen anden Godtgørelse for sit Arbejde, men „det sidste Aars Arbejde betales med 4 Mk. ugentlig“, og i disse tre Læreaar lovede saa Farver Asch at undervise Christian Bahner „i Farveriet saa meget som muligt, og som han har Evne til at tage imod, saa han i sin Tid kan kaldes en duelig Farversvend; ligeledes lover jeg i foremeldte Tid at give ham forsvarligt Spise og Drikke“.

Lærlingen Chr. Bahner forpligtede sig til paa sin Side at vise Underdanighed og Ærbødighed for saavel Mester som Svende og gøre sin Flid i Arbejdet til Mesters Pordel og „ei heller skal jeg udelive nogen Dag eller Nat af min Foresattes Huus uden hans Viden eller Tilladelse“, fortsætter Lærekontrakten, der slutter med, at Lærlingen — hvis han skulde forse sig imod Kontraktens Bestemmelser — underkaster sig, hvad Hans

kgl. Majestæt i saa Henseende byder og befaler.

Efter udstaaet Læretid arbejdede Chr. Bahner et Par Aar hos sin Læremester, men gjorde derefter klar til at drage paa Valsen, som Skik og Brug var i hine Tider, for ved Arbejde andre Steder at supplere sin Viden. Hos Politimesteren i Thisted fik han formedelst 26 Skilling udstedt en Vandrebog, der skaffede ham frit Lejde foreløbig til Aalborg. Det var i Maj 1852, og det fremgaar af Bogen, at Bahners rørlige Formue paa dette Tidspunkt var 2 Rigsdaler.

Rejsen gik over Aalborg til Randers, hvor der blev Arbejde i 6 Uger, videre til Ebeltøft, hvor han finder Beskæftigelse i 10 Maaneder, saa tilbage til Randers, hvor han nu arbejdede godt et Aar. Alle Steder faar han det bedste Skudsmaal — og efter disse to Aars Arbejde paa fremmede Steder vender Bahner tilbage til Thisted for selv at begynde som Mester.

Af to gamle Thisted.

Slægters Historie.

Nørregade var altsaa dengang et godt Forretningskvarter, og det var derfor saare naturligt, at Farversvend Chr. Bahner valgte at lægge sin Virksomhed her. Til at drive Farverivirksomhed krævedes der i hine Tider en kongelig Bevilling, men Bahner havde med sine gode anbefalinger ikke svært ved at opnaa samme af Landsfaderen Frederik den Syvende, og Bevillingen gav ham Ret til at drive Farveri samt Trykkeri til Behandling Uld, Linned, Bomulds- og Silketrøjer.

Tre Aar efter at have paabegyndt sin Virksomhed giftede Bahner sig med Kjesten Kold, en Datter af Avlsbruger og Vognmand Anders Kold, der boede i Østergade og var Fætter til Skolemanden Kr. Kold.

Gamle, gulnede Papirer fortæller os Træk af disse to gamle Thisted-Familiers Historie — Bahner og Kold — og det bliver samtidig et Bidrag til Byens Historie i det forrige Aarhundrede. Det var to Slægter, der gennem Indgifte var i Familie med mange af de fremtrædende Borgere i Thisted, og som gennem adskillige Genera-

Fra det gamle Thisted.

Byens Næringsliv undergik en stærk Udvikling i Begyndelsen af forrige Aarhundrede.

Efter en Nedgangsperiode, der havde strakt sig over et Hundrede Aar og var kulmineret omkring 1770'erne, begyndte en Fremgangstid for Thisted, hvor Handelen og Haandværket blomstrede og hvor Byen indenfor en forholdsvis kort Aarrække undergik en stærk Udvikling. Denne Fremgangstid tog særlig Fart i Begyndelsen af 1820'erne, hvor man var ved at faa Begivenhederne fra Krigen 1807—14 paa en passende Afstand. Fra dette Tidspunkt og frem til Halvtredserne i forrige Aarhundrede skal her fremdrages Træk af det Liv og de Foreteelser, der den Gang tildrog sig i Thisted, hvor Borgerlivet — som Tilfældet var i Landets andre Købstæder — udfoldede sig saa stærkt som aldrig før eller senere, og hvor Købmænd og Haandværksmestrene ved forøget Virken var med til at præge Byens Udvikling, der naaede et foreløbigt Højdepunkt med Anlægget af en Havn omkring 1840.

Hvad der ikke mindst bidrog til at give Thisted et helt nyt Ansigt, var den Foreteelse, at Byen fik sin egen Avis — „Den nordcimbriske Tilskuer“ — den nuværende Thisted Amtsavis. Dette var saa meget mere enestaaende, som der kun i ganske faa af Jyllands største Købstæder paa denne Tid forefandtes lokale Aviser. Ikke alene skulde der et særligt Privilegium til at udgive en Avis, men dette var ogsaa den Gang forbundet med store Omkostninger og betydelig Risiko, saaledes at ikke alle og enhver turde give sig i Lag med et slikt Foretagende. Manden, der tog Initiativet til Udgivelsen af Thistedes første Avis, var den norskfødte Johan Grøn Lund, der paa denne Maade var med til at præge Byens Udvikling. Redaktør Lund udsendte sin Avis to Gange ugentlig — Onsdag og Søndag Morgen —, men indtraf der særlig opsigtsvækkende Begivenheder, lod han sine Læsere komme til Kundskab herom ved Omdeling af Flyveblade. Denne Fremgangsmaade, der før Radioens

lærer Bech, hvis Bogbestand talte over 300 Bind.

Ingen Adgang til Plantagen uden Nøgle.

I 1821 var Plantagen „Christiansgave“ blevet anlagt „til Ziir for Thisted By og til Glæde for dens Indvaanere“, som det lyder paa Frederik den Sjettes Buste samme Steds. At Plantagen reelt var blevet anlagt som Planteskole paa Initiativ af Amtmand Faye med det Formaal at fremskaffe Plantemateriale til Fordeling over Amtet, og først en Snos Aar senere blev et virkeligt Lystanlæg, forhindrede dog ikke, at Byens Borgere lagde deres Aftentur herigennem og fandt virkelig Glæde og Adspredelse heri. Men for Byens ungdommelige Elementer var denne Frihed til frit at kunne færdes i Skoven en alt for stor Fristelse, og Hærværker blev her af en saadan Karakter, at Amtmand Faye tilsidst saa sig nødsaget til at kundgøre, at alle Laager til Plantagen vilde blive sat under Laas, saaledes at fremtidig kun de, der var betroet Nøglen til samme, kunde tilstedes Adgang hertil.

Hvad kostede det i 1820'erne.

Ret hurtigt begyndte Byens Handlende at drage Fordel af Byens Avis til Avertering med deres Varer, og paa denne Maade faar vi Besked om, hvad forskellige Varer kostede. Saaledes havde Isenkræmmer Kappen et stort „Assortiment“ af engelsk og tysk Isenkramvarer, Merskumspiber m. m. og „en smukt figureret Bord-Service, bestaaende af 2 Terriner, 20 større og mindre Fade, 8 Saueskaale og 109 Tallerkener“. Desuden ønskede han at sælge et „smukt, moderne 8 Dages Spilleuhr, der spiller 16 nye Stykker, større og mindre, Blæse-Harmonikaer“. Og i Købmand P. Holms Butik paa Østergade kunde man købe Madeira for 4 a 7 Rbm. pr. Boutellie, Gammel- og Rødvind for 22—24 Skilling pr. Fla-

ske, Jamaika-Rom pr. Potte 3 Rbm. Tider, før man erfarede om Tildragelser, der var gaaet for sig. Ret meget skulde der saaledes ikke til for at bringe Byens Borgere i Affekt, og alene det, at en fremmed Handlende eller Haandværker løste Borgerskab og nedsatte sig her, var nok til at bringe mere eller mindre Forstyrrelse i den daglige Dont. Man har fra Begyndelsen af Trediverne i forrige Aarhundrede et godt Eksempel i saa Henseende. En Guldsmed ved Navn Helt aabnede en Forretning paa Byen Algade (Storegade), hvor i Forvejen Guldsmed Brinch udøvede sit Haandværk i en Ejendom paa Hjørnet af Algade og Skolestræde, og Konkurrencen mellem disse to Haandværkere udviklede sig efterhaanden til en større Avisfejde, hvor Guldsmed Helt, der vist selv havde givet Anledning til Skrivelserne, paa en ufin Maade søgte at skade sin Konkurrent. Men Guldsmed Brinch lod sig dog ikke gaa paa, men gav Svar paa Tiltale — oven i Købet i versificeret Form, hvor det bl. a. i et af hans første Indlæg til Helt lød:

Om dit Produkt er værd kun at sige:
Uhyre dumt og advindsygt tillige.

Og da Brinch senere affyrede følgende Salut, havde han faaet det sidste Ord i denne Sag:

Hvo vilde her i dette fredelige Thy
Fornærme Din aldeles ubekjendte

Ære?

Kryb du med den til Viborg kjønt i
Lye —

Og lad vort Publikum i Roe dog være.
Man fredelig og ærlig lever her og
døer,

Utrængt til Flakkefolk fra Viborg og
Løgstør.

Guldsmed Helt lod derefter ikke høre fra sig oftere.

X.

sine Læsere komme til Kundskab herom ved Omdeling af Flyveblade. Denne Fremgangsmaade, der før Radioens Tid var almindelig benyttet, er altsaa ikke af helt ny Dato.

Igennem „Den nordcimbriske Tilskuer“ faar man paa forskellig Maade et Indblik i Livet i den lille Købstad og de Begivenheder, der prægede Tiden og satte Sindene i Bevægelse. Det var lutter Idyl paa mange Maader, hvor Embedsstanden og de store Købmænd og Haandværksmestre var de førende og toneangivende. Det mere selskabelige var overladt til „Klubben“, der aldrig lod en Lejlighed gaa fra sig, hvor man kunde lave et Bal-Arrangement. Et saadant var arrangeret under Udfoldelse af megen Festivitats, alt gik overordentligt stilig til, og Festens store Kulmination var Kotillonen. I den første Tid af „Klubben“s Tilværelse affholdtes dens Baller almindeligvis paa Raadhuset, da der i Byen ikke fandtes andre velregnede Lokaler, og et aarligt tilbagevendende Bal fandt gerne Sted paa „Hds. Majestæts Dronningens Geburtsdag“. Ved disse Lejligheder blev Datidens Moder frembaaret, og stor Opsigt vakte dengang de saakaldte „Dronning Victoria-Støvler“ og den helt nye Foreteelse Dame-Galoscher, der saaledes er af gammel Dato.

Ganske vist laa Thisted ikke paa Alfarvej, men dette var dog ikke ensbetydende med, at Pust fra den store Verden ikke naaede herop. Literært hentede man Berigelse og Underholdning fra det „Dahlerupske Læseselskab“, der var startet af Byens Apotheker, og enkelte private indehavde anselige Bogsamlinger, saaledes Skole-

Østergade kunde man købe Madeira for 4 a 7 Rbm. pr. Boutellie, Gammel- og Rødvind for 22—24 Skilling pr. Flaske, Jamaika-Rom pr. Potte 3 Rbm., Vestindisk Rom 28 a 30 Skilling, fransk Brændevin 2 Rbm. 4 Sk. pr. Pot og gl. Cognac 44—46 Skilling. Købmand Nisson paa Store Torv tog 2 Mk. 9 Sk. for Pundet af den bedste Kaffe, 8 Mark for Pundet af Kongo-The, medens Ris kostede 9 Skilling Pundet. Hos samme Købmand kunde man faa en god, gammel fransk Vin til en Pris af 9 Rdlr. pr. Halvanker a 20 Potter (24 Flasker).

Derimod var Tobak i hine Tider ikke altid en Købmandsvare, det kunde ogsaa være Apothekeren, der forhandlede den Slags Varer, hvilket fremgaar af en Annonce, hvori det hedder, at „Veritable fine ostindiske Cigarer, af bedste Slags, ere at bekomme paa Apotheket“.

Byens Bagere havde det ikke altid lige rart. Det kunde hænde, at de maatte staa for Skud for deres Priser. Saaledes spørger en Hr. Winther i Byens Avis i Slutningen af 1820'erne, hvorfor Bagerne i Thisted tager 4 Skilling for Pundet af „reenligt bagt og ublandet Rug-Brød“, naar Bagerne i Aalborg kunde sælge det for knap 3 Skilling Pundet. Og man ser da ogsaa senere, at Rugbrødsprisen bliver ansat til 16 Skilling for et 5 Punds Brød.

En Strid mellem to Haandværksmestre.

Livet gik sin stille Gang i den lille By, hvis Forbindelse med Omverdenen lod meget tilbage at ønske, og som var beliggende saa fjernt fra Landets Centrum, at der ofte kunde gaa lange

Fra det gamle Thisted.

II.

Aalborg-Købmændene mødte frem ved Markederne i Thisted.

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede fandtes der ikke nogen egentlig Manufakturhandel i Thisted. Hvem der skulde forsynes med Varer i denne Branche, maatte i mange Tilfælde enten drage udenbys eller vente til et af de store Markeder, hvor fremmede Handlende mødte frem med deres Stoffer og falbød disse. Ganske vist kunde man i Byens store Købmandsgaarde købe en Del Alenvarer, men det var for det meste de mest dagligdags og almindeligt brugte Ting, der paa denne Maade var at faa til Købs. Men ved de store Krammarkeder, der den Gang afholdtes i Byen, mødte Manufakturhandlerne fra Aalborg dog frem med et stort Udvalg i skønne Stoffer, som de solgte fra deres Telte, der blev slaaet op paa Store Torv ved Siden af Byens egne Handlende og Haandværkere, der ogsaa ved disse Lejligheder udstillede deres Varer paa Krammarkedet paa Torvet, som kunde frembyde et festligt Skue med de mangeartede Ting, der skulde virke dragende og stimulere Købelysten hos de mange Landboere, der indfandt sig paa saadanne Dage.

Ogsaa paa dette Omraade skete der en Forandring til det bedre i Slutningen af 1820'erne, da Købmand Werner fra Aalborg aabnede en Manufakturhandel paa Store Torv i det nuværende Hotel „Royal“. Dette var noget ganske enestaaende paa den Tid, men Idéen og Forretningen har sikkert været god, for ret længe fik Werner ikke Lov at være eneraadende paa dette Felt. Andre gjorde det samme som han og aabnede lignende Manufakturforretninger, og ret hurtigt var Byen selvforsynet paa dette Omraade. Manufakturhandlerne fra Aalborg vedblev vel i nogle Aar stadig at slaa deres Telte op paa Torvet ved de store Markeder, men det viste sig efterhaanden, at det ikke var Umagen værd for dem at rejse til Thisted, der nu var konkurrencedygtig i denne Henseende. Hertil bidrog ikke mindst, at Werner hvert Aar en eller to Gan-

Thisted, for da det viste sig, at andre ogsaa havde Lyst at drive samme Handel, slog han ind paa saa meget andet, der paa forskellig Vis var Nyt for Staden og altid bragte et Pust af de store Købstæder med sig.

Det var saaledes Købmand Werner, der aabnede det første Gæstgiveri i Thisted, det nuværende Hotel „Royal“, som han drev i en Del Aar. Senere oprettede han et Bomuldsvæveri i samme Ejendom og grundlagde et Brændevinsbrænderi i den østre Del af Byen i en Del af de Bygninger, hvor nu Dampmøllen har tilhuse. Han var i det hele en Mand, der i stærk Grad var med til at præge Byens Udvikling og som Følge deraf ogsaa indehavde en Mængde Tillidshverv i det offentlige Liv.

Smaatræk fra det daglige Liv.

Blandt de Manufakturhandlere, der fulgte Werners Eksempel, var Firmaet Brinckmann, der 1829 etablerede sig i den senere saa velkendte Gaard paa Store Torv. I samme Ejendom boede daværende Amtmand Faye. En Slægtning til denne var Overkrigskommissær, By- og Herredsskriver Faye, der først i Trediveerne solgte sit „Sted paa Algade“ til Sadelmager Bahner og flyttede til den af ham opførte anselige Ejendom i Skovgade i Plantagens Nærhed; det var denne Ejendom, der i 1848 paa Foranledning af Amtmand Rosenkrantz blev købt og indrettet til Bolig for Amtmanden.

Thisted fik ogsaa paa denne Tid sin første „Stadsmusikant“, idet Musiker og Danselærer Fried. Zangenberg, der havde bosat sig i Byen, fik Eneret paa Udførelsen af alt Musik, i hvilken Anledning Byfoged Lützhøft i Avisen henstillede til „alle Uvedkommende at afholde sig fra at spille ved Baller eller andre lignende Lejligheder her i Byen“.

Mange Smaatræk fortæller om Forholdene i en lille Købstad for Hundrede Aar siden. I mangfoldige Tilfælde skulde Handlende og Haandværkere

tioner prægede Byen, holdt ved denne Tid sit Indtog her. Dette var saaledes Tilfældet med „Hattemager-Mester“ M. Gjerlach.

Skolelærer Bech, der har været nævnt for sin rige Bogsamling, havde omkring 1830 paa eget Initiativ oprettet en Privatskole samt en Aftenskole, og i den sidstnævnte underviste han i „Retskrivning, Regning, Tysk (som nu efter Handelsconjunkturerne i Thisted vil blive brugbart) og det nye engelske Bogholderie“. Der var saaledes Fremskridt at spore paa mangfoldige Omraader.

Ogsaa Købstaden havde den Gang en vis Tiltrækning paa Landboudommen, men man gik til Tider sine egne Veje for at faa styret Lysterne i denne Retning, hvilket ses af en Annonce i Avisen, hvori det hedder, at „Tvende smukke Piger fra Landet ønske sig Condition“. Man turde formode, at de ret hurtigt har opnaaet den ønskede Hensigt.

X.

nu var konkurrencedygtig i denne Henseende. Hertil bidrog ikke mindst, at Werner hvert Aar en eller to Gange gjorde Turen til de større Stæder for egenhændig at foretage Indkøbene, der paa denne Vis blev langt mere fordelagtigere, hvilket saa igen kom Byens Borgere tilgode. Købmand Werner var i det hele en Mand med et stort Initiativ, og var uden Tvivl den mest fremtrædende Personlighed indenfor Byens Udvikling i Tiden efter 1830. Han slog sig ikke til Ro med at være Manufakturhandler i

holdene i en lille Købstad for Hundrede Aar siden. I mangfoldige Tilfælde skulde Handlende og Haandværkere have et Privilegium for at udøve deres Næring. Dette var saaledes ogsaa Tilfældet for Farvernes Vedkommende, hvad fremgaar af en Bekendtgørelse, hvori Farver C. Jensen i 1831 meddelte, at han har faaet kgl. Privilegium paa at drive et Farveri i Thisted, og at han havde indrettet et saadant i „den mig tilforhandlede saakaldte „Major Briants Gaard“ paa Thisted Østergade“. Medens som nævnt forskellige Handlende fra Aalborg indtraf til Byens store Markeder, drog flere af Thisteds Handlende og Haandværkere paa samme Maade rundt til Markederne i Amtet, og ved en saadan Lejlighed, antagelig paa Vej hjem fra Øsløs Marked, mistede Boghandler Mühlen-dorff — der havde Forretning, hvor nu Ballebyes Boghandel findes — 3 Sejl af sin „Markeds-Boutik“.

Ved samme Tid begyndte man ogsaa blandt Husmødrene i Thisted at anvende Soya, men i Modsætning til nu var det ikke Købmændene, der forhandlede dette Produkt, der den Gang kun kunde købes paa Apotheket.

I Begyndelsen af Trediverne i forrige Aarhundrede oplevede man i Thisted den Situation, at der i Byen overhovedet ikke var et eneste Rugbrød at opdrive. En stærk Auguststorm havde forvoldt stor Skade paa Høsten, og dette var Aarsagen til, at man dengang virkelig stod i den Situation, som det for en Tid siden var Optræk til om end af andre Aarsager.

Mange af de Handlende og Haandværkere, der senere gennem Genera-

Fra det gamle Thisted.

III.

De store Købmandsgaardes Tid.

Bybilledet var den Gang præget af de store Gaarde, hvor Handel og Haandværk trivedes i skøn Forening med et passende Landbrug. Det var for Hundrede Aar siden en Opgangstid for Thisted, og mange nye Handlende og Haandværkere slog sig ned her, og i flere Tilfælde blev der i denne Periode grundlagt Handelsfirmaer, der senere gennem Generationer blomstrede i Købstaden.

Saaledes aabnede F. C. Bendixsen i 1832 en Købmandshandel paa Vestergade, og her grundlagdes den senere

i Perioder ret store Tobaksfabrik hvis Hovedsæde for Aar tilbage blev flyttet til København. Forud herfor havde Bendixsen dog i Kompagni med Købmand Lützhøft drevet en Kolonial-, Farver- og Malerforretning, og i 1829 havde de i Forening købt en Gaard i Vestergade og flyttet deres Forretning hertil. Det var den Madame Knakkegaard forhen tilhørende Gaard, der var beliggende ved Byens vestre Bom. Det var en firelænget Gaard med flere Tilbygninger. I Beboelseshuset, der var paa 28½ Fag, var indrettet „Boutik“, i en Fløj mod Syd fandtes et anseligt Brændevinsbrænderi, hvis Kedel havde „6 Tønders Rum“. I en af Gaardens Bygninger, der var opført omkring Aar 1800, fandtes Kostald og Gæstestald, Laden havde „6 Gulve“ og i en Tilbygning hertil fandtes Karlekamre og Hestestald. En Del af Bygningerne var teglhængte, og det bemærkedes særligt, at der var en 22 Fags Kælder. Til Gaarden hørte 40—50 Tdr. Sædeland, en Strandager og et Engstykke.

En anden af de mange Købmandsgaarde, der fandtes eller grundlagdes i denne Tidsperiode, var Købmand Nordentofts Forretning i Østergade. Det var i Begyndelsen af 1830'erne, at P. C. Nordentoft fra Klitmøller flyttede ind til Thisted og fik Ret til at drive Købmandshandel her, og det var faktisk en gammel Klitmøllerforretning, der blev flyttet ind til Købstaden. Før ham havde ogsaa hans Fader drevet en omfattende Handelsvirksomhed i Klitmøller samtidig med, at han taltes blandt de derværende driftige Skudeejere, der ikke alene handlede paa Norge, men ogsaa lod deres Fartøjer sejle til Tyskland og endog til Tider ikke veg tilbage for at drage endnu længere bort.

Paa Østergade i Thisted opførte P. C. Nordentoft den store Købmandsgaard i Nr. 8, der paa sin Tid var blandt de største i Byen. Efter en Overlevering i Familien medtog Nor-

gennemvade og af Kulde næsten forkomne Mennesker“.

Stærkt opskræmte blev Byens og Egnens Befolkning, da man vaagnede en Morgen og erfarede, at fra Thisted Arrest var undveget „den som Mestertyv her i Egnen“ bekendte Anders Hansen, ved at bryde op gennem Loftet og flygte gennem Vinduet, efter først at have skilt sig ved sine Jern, tildels ved at slide Laasene i Stykker; han havde nylig, som skyldig i flere Tyverier og Indbrud, faaet sin Dom: Kagpiskning og Slaverie paa Livstid“.

Otte Dage senere bekendtgjorde Byfoged Lützhøft dog til Beroligelse for Byens og Omegnens Beboere, at Mestertyven var paagrebet i Ullerupgaards Lade og atter under Laas og Lukke.

Da Byen fik sin første Barber.

Antagelig fik Thisted sin første Barber i 1842, men ret længe har denne og et Par i samme Fag ikke fristet Tilværelsen i Byen. 1844 kom en ny Barber til Staden. Det var Chr. Jørgensen, der i 8 Aar havde været Barber paa Frederiks Hospital i København og nu aabnede en Forretning paa Østergade, da han havde bragt i Erfaring, at der „her i den senere Tid har været flere Barberer, som formodelst deres Udvævelser havde maattet forlade Byen og ved den Lejlighed skuffet Byens Indvaanere“. Jørgensen gav sig foruden sin egentlige Profession ogsaa af med Aareladning, Ig-

gaard i Nr. 8, der paa sin Tid var blandt de største i Byen. Efter en Overlevering i Familien medtog Nordentoft fra Klitmøller den sydvestlige Længe i Købmandsgaarden fra Klitmøller — og blandt andet en gammel Kahytsdør, der i sin Tid fandtes i denne Tilbygning, bestyrkede Rigtigheden i denne Antagelse. Ved Tilkøb af mange Smaaparceller fik Nordentofts Købmandsgaard en anelig Størrelse, der fra Østergade strakte sig over til Strømgade — den Gang Strømstræde — og et stort Landeri var knyttet til Handelsgaarden. Ved Faartoftvej, hvor nu „Fjordlyst“ og „Østervang“ er beliggende, erhvervede P. C. Nordentoft betydelige Jordarealer, der afgav Grundlaget for et betydeligt Kreaturhold.

Købmand Nordentoft var en driftig Mand, der ogsaa var interesseret i et stort Ølbryggeri og Maltgøreri, der var beliggende i Nygade, hvor nu Fællesbageriet har til Huse, ligesom han ejede Galeasen „Ora & Labora“, der blandt andet fragtede Stykgods fra Altona. Den store Forretning overdroges i Halvtredserne til en Søn, der i et halvt Aarhundrede førte Købmandsgaarden videre i samme gode Traditioner som fastlagt af Faderen.

Brandvagt i Kirketaarnet og Flugt fra Arresten.

Naar Uvejr drog over Byen, maatte Bandkorpset ofte hele Nætter og Dage igennem være paa Vagt, blandt andet i Kirketaarnet. Det var til Tider en drøj Tørn, men opmuntrende virkede det f. Eks. en Gang, da „Hr. Købmand A. Lund her i Byen gratis lod uddele Brændeviin og Tobak blandt de

skuffet Byens Indvaanere“. 008 Jørgensen gav sig foruden sin egentlige Profession ogsaa af med Aareladning, Iglesætning og Koppesætning samt Lig-torneskæring. om en lille Bibeskæftigelse paatog han sig endvidere at vaage ved Syge, og han var en saa alsidig Mand, at ingen sikkert blev det mindste forbavset, da han i den stedlige Avis bekendtgjorde, at han var „blevet forsynet med et Parti af Hr. Kammerjæger Hirschs velbekendte Midler til Udryddelse af Rotter og Mus“. — Saa kunde man vist heller ikke med Rimelighed forlange mere af Byens Barber! — Det bør tilføjes, at en Portion Rottegift kostede 4 Rigsdaler, saa Barberen har sikkert forstaaet at tage Folk ved Næsen paa mere end een Maade.

Forlystelser og Auktioner paa Raadhuset.

Enkelte Gange i Aarets Løb besøgte Thisted af en Skuespillertrup, der i en Uges Tid opholdt sig her paa Stedet og i dette Tidsrum opførte flere forskellige Theaterstykker. Og med Mellemrum gæstedes Byen ligeledes af omrejsende Gøglere, der viste deres forskellige Taskenspillerkunster. Dette var saaledes Tilfældet i 1839, da Mekanikus G. F. Thomsen foreviste sit Marionet-Theater paa Raadhuset og ved samme Lejlighed demonstrerede „Kunststykket at skjære Hovedet af et Menneske og at sætte det paa igjen uden Skade for den Paagjeldende“ — for en Entré af 1 Mark.

Det kunde maaske synes mærkeligt, at Raadhuset blev benyttet til den Slags Forestillinger, men det var dengang det eneste større Lokale, der fandtes i Byen, og følgelig blev det benyttet til mange forskellige Formal. Den selskabelige Forening „Klubben“ holdt ligeledes sine Fester og Baller her, ligesom ogsaa Auktioner fandt Sted i Raadhussalen; i sidstnævnte Tilfælde kostede det 48 Skilling i Timen at leje Salen.

Byens Postkontor, der gennem Tiderne har ført en omskiftelig Tilværelse, fandtes for et Hundrede Aar siden i Nørregade, senere blev det flyt-

tet ned i Toldbodgade paa Hjernet ud til Havnen (Ottosens Ejendom), som er opført af en daværende Postmester, og dette var da tillige Telegrafstation, og senere har det en Overgang været i Østergade, der i en svunden Tid var mere trafikeret den egentlige Hovedgade østfra.

Thisted Amts Avis 13. Januar, 1941

Fra det gamle Thisted.

IV.

Havebruget for Hundrede Aar siden.

Havebruget i og ved Thisted stod i Tiden omkring 1830—40 paa et meget lavt Stade, og Køkkenurter, Kaal og Frugt avledes der ikke meget af her i Byen. Almindeligvis var Reglen den, at et Par Thisted-Smaaskippere hen paa Efteraaret fra det østlige Jylland eller Øerne hjemførte en Ladning Frugt samt Rød- og Hvidkaal og Løg, de lagde saa til ved „Bryggen“ i Thisted, og her kunde Byens Borgere og Oplandets Beboere for en billig Penge forsyne sig med „Stenfrugt“ og Kaal og Løg til Vinterens Forbrug.

Den største Interesse for Havedyrkning fandtes dengang mellem Herremændene og blandt Præstestanden, og i disse Kredse fandtes der adskillige, der ikke alene var betydelige Foregangsmænd og gjorde et betydeligt Arbejde for Havebrugets Udbredelse, men som ogsaa ofrede betydelige Summer paa Anlæg af store Haveanlæg. Til dette Formaal indførtes langvejs fra sjældne Træ- og Plantesorter, og man ser saaledes, at hos Propr. Eyber, Ørum, blev i 1826 avlet Vindruer, hvoraf flere Klaser vejede op til 2 Pd., og man solgte her Aflæggere af den blaa Vindrue for 1 Rbd. Sølv Styk- ket. Præsten i Harring holdt sig mere paa det jævne og averterede med Salg af gode Sætte-Kartofler, medens hans Kollega i Visby Præstegaard solgte Spisekartofler for „4 Mk. Cour. pr. Td.“.

Efterhaanden fik Havebruget dog ogsaa Indpas i og omkring Thisted, og man saa det Særsyn, at mange forskellige Slags Mennesker optog Dyrkningen af Kaalplanter med Salg for Øje, og saaledes var Byens Rokkedrejere og Stadsmusikanten Zangenberg blandt dem, der gennem mange Aar ad denne Vej skaffede sig lidt Ekstra- indtægt.

Agger-Kanalen og Havnen i Thisted.

Allerede i August Maaned 1826 havde der i den stedlige Avis rejst sig Røster om et Havneanlæg ved Thisted.

sion blev dog ikke givet, da man ansaa det for at være en kommunal Opgave, men Fremgangsmaaden, de to initiativrige Herrer vilde have benyttet, var dog ikke ukendt, idet man allerede paa dette Tidspunkt havde et Fortilfælde i Nykøbing at kunne hen- vise til. Her havde to af Byens driftige Købmænd for egen Regning bygget et mindre Havneanlæg, som de drev gennem en Aarrække, indtil Kommunen købte Anlægget med Udvidelse for Øje.

Om den Betydning, Aggerkanalen hurtigt fik, faar man et Billede ved at betragte de Varer, der i 1838 udførtes herigennem. Det androg blandt andet 230,000 Pund Uld, 109,000 Pund saltede Huder, 20,000 Pund Skind, 5300 Fjerdinger Smør, 11 Stude, 29 Malkekøer, 122 Faar, 2000 Tdr. Byg, 4800 Tdr. Havre, 2000 Tdr. Rapsæd, 1076 Tdr. Bygfrø m. m. Og en halv Snes Aar senere, nemlig i 1847, passeredes Aggerkanalen af omved 600 Skibe for udgaaende og et lignende Antal for indgaaende — af sidstnævnte kom 347 fra Norge, 50 fra England og mere end Hundrede fra tyske Havne.

Samme Aar indførtes over Toldboden i Thisted 428,000 Potter Brændevin, hvoraf 156,000 Potter hidførtes fra København, medens Byens egen Produktion paa 64,000 Potter Brændevin for dette Aar saaledes ikke for- slog meget.

Havvandets Indflydelse paa Limfjords- fiskeriet.

Med Aggerkanalens Gennembru- og den dermed skabte Forbindelse mellem Fjord og Hav skete der en stor Forandring med Fiskeriet i Limfjorden, hvor den vestlige Del havde været et udpræget Ferskvands-Bækken og Fiskebestanden afpasset herefter. For Gennembruddet havde Fisk som Rødspætter og Torsk ikke været kendt i Limfjorden, hvor der derimod fandtes store Mængder af Aal, Helt og Sild. De første Aar efter Gennembruddet ved Agger, hvor man hurtigt fik Føl-

Allerede i August Maaned 1826 havde der i den stedlige Avis rejst sig Røster om et Havneanlæg ved Thisted. Udgifterne til et saadant blev anslaaet til 2000 Rdlr., men Planen blev ikke taget under nærmere Overvejelse.

Ingen kunde paa dette Tidspunkt forudse den revolutionerende Udvikling af Sejlskibsfarten paa de vestlige Limfjordshavne, som Gennembruddet af Aggertangen i 1825 afstedkom, men i Begyndelsen af 1830'erne begyndte det for Interesserede at blive klart, at der ad denne Vej aabnede sig mange Muligheder.

Besejlingen af Aggerkanalen aabnedes Tirsdag den 8. Juni 1835, og det var Thisted-Købmanden I. A. Grønlunds Skib ført af Skipper Chr. Madssen, der som den første Sejler passerede den nye Sejlrende paa en Rejse til England. En ny Epoke i den vestlige Limfjords Historie var indledet. Og allerede i Løbet af dette Aar passerede 11 Skibe ud og 10 ind gennem Kanalen.

Ogsaa fra højere Sted var man agtpaagivende for denne Udvikling, og da Sejladsen paa Grundene omkring Sejlløbet indebar stor Risiko, blev der fra Maj 1836 oprettet fast Lodstjeneste, hvor Skipper Iver Neergaard som Lodsformand havde 4 Lodser i sin Tjeneste. Afgiften for Benyttelsen af Lods fastsattes til 2 Rbd. Sølv for hver Fod, Skibet stak dybt — en Afgift, der dog om Vinteren blev forhøjet med en Trediedel.

Den forøgede Sejlads paa de vestlige Limfjordsbyer, der blandt andet havde til Følge, at Skudehandelen fra Klitmøller gik rask tilbage, idet Skudeejerne efterhaanden gik over til at benytte Thisted som Basis for deres Sejltogter, gav Planerne om et Havneanlæg her i Byen fornyet Næring. Og i 1838 ansøgte Fuldmægtig Steentoft og Skipper Thomsen her af Byen Ministeriet og Kommunalbestyrelsen om Koncession paa Anlæg af en Havn i Thisted, idet man var villig til at indgaa paa de samme Takster, der i Følge ministeriel Tilladelse af 1830 maatte opkræves ved Afbenyttelse af den stedlige Brygge. Den ønskede Konces-

store Mængder af Aal, Helt og Sild. De første Aar efter Gennembruddet ved Agger, hvor man hurtigt fik Følgerne heraf at føle ved en stærk Tilbagegang i Fiskeriet, haabede man paa, at dette kun var en Overgang. Men disse Forhaabninger slog ikke til. Helt-Fiskeriet svandt ind til det bare intet, og Sildefiskeriet tog stærkt af og var selv i gode Aar kun en svag Afglans af tidligere Tiders Rigdom. Et talende Eksempel herpaa har man deri, at medens i Thisted en Ol Sild i 1834 kostede 24 Skilling, saa kunde man en halv Sned Aar tidligere her i Staden købe det samme Kvantum for 2 Skilling — en Pris, der var saa lav, at man endog anvendte Sildene som Gødning paa Markerne.

Med disse sidste Træk, der berørte Byens Erhvervsliv paa forskellig Maade, slutter saa Skildringerne fra Thisted i Tiden omkring 1840. Anlægget af Havnen for netop Hundrede Aar siden betød paa afgørende Punkter et stort Fremstød for Byens Trivsel, og den Tilbagegang, der gennem lange Tider ellers havde præget Byen, var brudt og afløst af en Fremgangsperiode, der med større eller mindre Fart ha vedvaret helt frem til vor Tid.

4. April, 1941

Fra Firsernes Thisted.

Kongens Fødselsdag var en gevaldig Festdag.

En fhv. Thistedbo, Typograf Anton Emil Christensen, Horsens, sender os denne Beretning fra gamle Dages Thisted. Typograf Christensen, der nu er 73 Aar gl., er Søn af afdøde Bødker L. Christensen, Vestergade, Thisted, og var den første Lærling i Thisted Amtstidendes Trykkeri efter Bladets Oprettelse i 1881. Han er Broder til Bødker W. Christensen, Pjerritslev.

I Thisted fejrede man i Firserne Kongens Fødselsdag den 8. April med Pomp og Pragt. Det var Aarets største Festdag, og den indlededes Kl. 7 om Morgen med 9 Kanonskud af veritable Kanoner.

Kanoneren var Kunstfyrværker Marcus Malirum, der i Dagens Anledning var festklædt: blåa Jaket, lysegraa Benklæder og gråa stiv Hat. Paa hans Bryst prangede en Krigsmedaille samt en Redningsmedaille. Hans Medhjælper, Feldbereder Jens Andersen, var ogsaa pyntet.

9 Kanoner var opstillet paa Markedspladsen (Frederikstov), og som Bevis paa, at de var godt ladede, dirrede Ruderne i de omliggende Huse, ja, det kunde hænde, at en enkelt Rude gik itu. Det var jo spændende, naar Malirum med Luntten gik til! Kanonerne, hvis Fænghul var dækket med en lille flad Sten, der maatte vige for Flammen fra Fyrsvampen, som var fastgjort til en lang Jernstang.

De drønende Skud hørt over bele den flagsmykkede By. Straks efter Saluteringen satte Byens Musikkorps, 8 Mand, sig i Bevægelse gennem Gaderne. Musikken efterfulgtes af en Deling fra Brandpolitikorpset, der bestod af Byens Borgere i Soldateruniform med gamle Geværer, vistnok fra 1864.

Der var selvfølgelig en Sværm af Børn og enkelte Lærlinge, der sluttede op efter Musikken, og om Musikdirigenten, der hed Cacus Zangenberg, og hvis borgerlige Stilling var Blikkenslagermester, fortæller der, at han var Stedfader til kgl. Skuespiller Emil Zangenberg.

Dagens største Begivenhed var Paraden Kl. 12 Middag. Den foregik paa St. Torv, hvor forskellige Korporationer stod opstillet: Vaa-

benbrødrene, den konservative Klub, Haandværkerforeningen samt Brandkorpset, hvis Kaptajn var Murermester Weye, en Mand med et prægtigt langt hvidt Skæg. Brandløjtnanten var Farver Meulengracht.

Lidt før Kl. 12 gik der en og lurede ved Laagen til Amtmandsboligen. Det var Amtmand Unsgaards Adjudant, der i det daglige Liv var Lejetjener og Lappeskræder. Han hed Lumbye. Naar han fik Øje paa Amtmanden, afgik han i Ilmarch til Torvet, hvor han meldte det til Byens eneste Betjent, Heuser, en stram fhv. Underofficer med „Tro-Tjeneste-Korset“ paa Brystet.

Heuser var Børnernes Skræk, thi han var efter dem om Vinteren, naar de kælkede ned ad Skovgade, og saa snart de saa ham komme, lod det i Kor: Nu kommer Heuser, nu kommer Heuser! De skyndte sig at komme af Sted, men der var altid nogle, der var for tunge i den ene Ende, saa han kom tidsnok til at fratage dem deres Slæde. Vilde Forældrene saa hente Slæderne hos Politiet, vankede der en større Overhaling eller en Mulkt.

Nu fik Heuser travlt med at gøre Plads for Amtmanden, der ved Ankomsten afleverede sin Kappe til Adjudant Lumbye. Amtmanden bukkede til højre og venstre for Honoratiorene: Postmester Redsted i Infanterikaptajnsuniform, Stationsforstanderen i Artillerikaptajnsuniform, Amtsforvalter Kaptajn Jagd, Byfoged Clausen, Toldforvalter Falk, Skovrideren, Konsuler, Agenter og Kammeraadere samt Byens vise Raad. Amtmanden traadte saa frem midt paa Torvet foran Kandelaberen med de 4 Petroleumslygter og holdt Talen for Kongen og sluttede med at udbringe et nifoldigt Hurra.

En Mand stod posteret ved Raadhusgavlen for der at give Signal til Kanoneren paa Markedspladsen, i det Øjeblik, Amtmanden havde udbragt sit Leve for Kongen. Det skete paa den Maade, at han rakte et stort Brandskilt i Vejret, der skulde ses af Kanonerens Medhjælper, der lod Signalet gaa videre. Umiddelbart efter drønedes 9 Kanonskud. Nu gik Amtmanden i Spidsen for Embedsmændene, Byrådsmedlemmerne og de særligt indbudte op i Raadhushalen, hvor Byen spenderede Vin og Cigarer,

og der sendtes et Telegram til Kongen. Musikken spillede op paa Torvet, hvor en stor Procession satte sig i Bevægelse for at marchere gennem Hovedgaderne. Om Aftenen var der saa Tappenstreg gennem Byen, efter at der igen salutedes med 9 Kanoner. Paa Byens fineste Hotel var der Festmiddag og Bal for det finere Publikum til langt ud paa Natten.

Amtmanden havde den Vane, at han altid gik med Hænderne foldet paa Maven og lidt foroverbøjet. Han var ellers godt lidt af Befolkningen, især af Børnene, hvem han elskede. Naar det var Fastelavn, laa han i Sengen til langt op paa Dagen, og da kom de fattige Børn med Kurv paa Armen og Fastelavnsris i Haanden, og de fik Tilladelse til at gaa ind til ham, og saa vankede der Boller og en Skilling. Det var en stor Glæde for baade ham og Børnene.

09.9

En gammel Købmandsgaard i Thisted.

Paa en Del af dens Grunde blev Amtsgaarden opført for godt Hundrede Aar siden.

Af de mange og store Købmandsgaarde, der særlig i forrige Aarhundrede prægede Thisted, har en af de anseeligste for godt Hundrede Aar siden været beliggende i Vestergade paa Hjørnet af Amtsstræde. Her paa denne Plads, hvor der endnu i Dag drives Købmandsvirksomhed, fandtes der ved Begyndelsen af det 19. Aarhundrede en anseelig Købmandshandel, hvis Indehaver var Købmand Hou, et Slægtsnavn, der den Gang var knyttet til flere Familier i Thisted.

I Modsætning til nu, hvor denne Plads er beliggende omtrent midt i Byen, var Forholdet meget anderledes for godt og vel Hundrede Aar siden. Da havde Bybilledet i Thisted et helt andet Udseende og ikke mindst i den vestre Del af Byen var Bebyggelsen den Gang meget ringe. Købmand Hous Forretning var faktisk beliggende ved Byens Indkørsel fra Vest, thi Grundene heroverfor var næsten ubebyggede og laa for Størstedelen uden for det saakaldte Konsumtionshegn, der omgærdede Byen og dannede Grænsen for Købstadens Jorder, medens Byens Markjorder var beliggende uden for dette Hegn.

Vest for Kirken fandtes der kun Bebyggelse paa den sydlige Side af Vestergade til og med det nuværende Landmandshotel. Grundene her fra og op til Møllevej var ubebyggede, og hvor denne Vej stødte ud i Vestergade var Vesterbom beliggende. Saa fandtes der ganske vist lidt Bebyggelse uden for Bommen og Hegnet, nemlig en Del af det nuværende Vesterstræde, men dette var beliggende paa en Plads, hvor det ikke regnedes med til den egentlige Købstadbebyggelse. Paa den nordlige Side af Vestergade sluttede Bebyggelsen ved Vestergade 18—20, altsaa kort før Amtsstræde, og Grundene herfra og til Møllevej blev afbenyttet til Byens Markedsplads.

Hvor nu „Lindely“ ligger ved Begyndelsen af Thingstrupvej, fandtes Thingstrup Bom og her var tillige indrettet Konsumtionskontor, hvor Varetilførslen fra Oplandet til Byen blev kontrolleret og fortoldet.

Hvor saaledes Færdselen til Byen fra Thingstrup og det sydlige Opland stødte sammen, fandtes Købmand Hous Forretning, og den var af betydelig Størrelse og i Stand til at modtage mange agende Kunder.

Købmand Hou var ikke blandt de Mænd, der gennem offentligt Arbejde eller paa anden Maade har indskrevet sit Navn i Byens Historie, og man kender faktisk ikke ret meget til hans forskellige Data, men efter den Udstrækning, hans Købmandshandel har haft, har han uden Tvivl været en af Byens største Forretningsdrivende, og det kan uden Tvivl have sin Interesse at have Kendskab til, hvorledes en af Thistedes største Købmandsgaarde i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede har set ud.

I Begyndelsen af 1820'erne døde Købmand Hou, og hans Hustru Mag-

mandsgaarden, nemlig hvor den nuværende Amtmandsbolig er beliggende.

Det oplyses da ogsaa i Beskrivelsen, at de til Gaarden hørende Avlsbygninger m. m. var skilt fra denne ved en „Baggade“ — det nuværende Skovgade — og her fandtes flere Bygninger, nemlig et 10 Fags grundmuret Hus „brugt til Studestald med en stor indhegnet Plads for øster Ende“, en stor Ladebygning paa 16 Fag med Kornlofter og indrettet til Gennemkørsel, herforuden en Bygning paa 22 Fag, det „saakaldte Malthus, hvori er Malkølle med flere Indrettninger, saasom til Vask, Slakteri, Pakrum og Hestestald“. Der fandtes ved Købmandsgaarden to Gaardsrum, norden for Laden et Stykke Toft og norden for Malthuset „en indhegnet Hauge“.

Paa de forskellige Lofter kunde rummes flere Tusinde Tønder Korn, og i Malthuset var indrettet et Magasin til 6-700 Tdr. Malt. Det oplyses til Slut, at Bygningerne ikke var gamle og vel vedligeholdte, og at de i Brandkassen var assurede for 7390 Rigsdaler Sølv.

Ved Oplysningen om de anseelige Grunde, der vest for det nuv. Skovgade hørte til denne Købmandsgaard, har vi Forklaringen paa, hvorledes det er gaaet til, at Amtsgaarden senere kunde komme til at ligge i Tingstrup Sogn, thi allerede 1821 var Plantagen „Christiansgave“ blevet anlagt som en Planteskole med det Formaal at forsyne de paabegyndte Klitplanter med Plantemateriale, men de Grunde, hvorpaa Amtsgaarden, Bendixens Tobaksfabrik og den nuværende Amtslægebolig er beliggende hørte saaledes paa det Tidspunkt for Størstedelen til Hous Købmandsgaard og kunde saaledes ikke lægges ind under Plantagen.

I den videre Beskrivelse af Købmandsgaarden hedder det, at der til denne hørte 40 Tdr. Bygsld. i god Drift samt 10 Karls Slet i Eng, og derforuden „den vesten for Byen beliggende saakaldte Vinthers Mølle“ med tilliggende gode indhegnede Markjorder 20 Tdr. Land, af Møllekyld godt 2 Tdr. Hartkorn og Jordskyld ligeledes godt 2 Tdr. Hartkorn, som paa det nævnte Tidspunkt uden Markjorderne var bortforpagtet for en aarlig Afgift af 100 Tdr. Byg, foruden at Forpagteren af Møllen skulde male Købmand Hous „Husholdningskorn, frie for Told“ og bekoste de forefaldende mindre Reparationer paa Møllen, der var assurede for 6210 Rigsdaler Sølv.

Vi har her et godt Billede af en af de største Købmandsvirksomheder, der gennem Tiderne har været i Thisted. Efter Købmand Hous Død blev Virksomheden ikke fortsat i det af ham betraadte Spor. Det har uden Tvivl været af stor Vanskelighed at finde en Køber til denne store Virksomhed, selv om Enkemadame Magnelle Hou tilbød at lade en Del af Købesummen staa i Ejendommen. Faa Aar efter kan nemlig konstateres, at Ejendommen sik-

hvor denne Vej stødte ud i Vestergade var Vesterbom beliggende. Saa fandtes der ganske vist lidt Bebyggelse uden for Bommen og Hegnet, nemlig en Del af det nuværende Vesterstræde, men dette var beliggende paa en Plads, hvor det ikke regnedes med til den egentlige Købstadbebyggelse. Paa den nordlige Side af Vestergade sluttede Bebyggelsen ved Vestergade 18—20, altsaa kort før Amtsstræde, og Grunde herfra og til Møllevej blev afbenyttet til Byens Markedsplads.

Hvor nu „Lindely“ ligger ved Begyndelsen af Thingstrupvej, fandtes Thingstrup Bom og her var tillige indrettet Konsumtionskontor, hvor Varetilførslen fra Oplandet til Byen blev kontrolleret og fortoldet.

Hvor saaledes Færdselen til Byen fra Thingstrup og det sydlige Opland stødte sammen, fandtes Købmand Hous Forretning, og den var af betydelig Størrelse og i Stand til at modtage mange agende Kunder.

Købmand Hou var ikke blandt de Mænd, der gennem offentligt Arbejde eller paa anden Maade har indskrevet sit Navn i Byens Historie, og man kender faktisk ikke ret meget til hans forskellige Data, men efter den Udstrækning, hans Købmandshandel har haft, har han uden Tvivl været en af Byens største Forretningsdrivende, og det kan uden Tvivl have sin Interesse at have Kendskab til, hvorledes en af Thistedes største Købmandsgaarde i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede har set ud.

I Begyndelsen af 1820'erne døde Købmand Hou, og hans Hustru Magnelle Hou sad nu tilbage med den store Forretning, hvis Videreførelse sikkert har været for vidtløftig for hende, thi i 1825 averterer Enken Handelsvirksomheden til Salg i „Viborger Samler“, og ved denne Lejlighed faar vi en udførlig Beskrivelse af denne Købmandsgaard, der uden Tvivl har været en af de største i Thisted gennem Tiderne.

Selve Købmandshandelen var beliggende ud til Vestergade og var indrettet i en Bygning, der bestod af 22 Fag, hvor der foruden Kramboden fandtes „Kontoir og Kamre til Kontoirbetjente“, og det fremhæves, at der under denne Bygning var en 9 Fags Kælder, hvad der langt fra var almindelig i hine Tider. Hovedbygningen var dog kun den ene af den firelængede Købmandsgaard. I en Sidebygning ud mod det nuværende Amtsstræde var der i 12 Fag indrettet Folkestue, Kamre, Køkken og Bryggers, „hvor der fandtes 2de Brønde, den ene med dobbelte Pomper“, mod Øst fandtes et 17 Fags Hus, hvori var indrettet „Meelkammer, Pakrum til Brændeviins og andre forskellige Vare-Oplag med Kælder under og tilbygget rummelige Udskuur af flere Alens Vidde“ og endelig fandtes det mod Vest (ud mod det nuv. Skovgade) et 9 Fags Hus „indrettet til Pakrum og Stald tilbygget et temmelig rummelig Udskur“. Alene denne firelængede Købmandsgaard giver et klart Billede af en anselig Virksomhed, men som det saa ofte var Tilfældet i svundne Tider, var der ogsaa til denne Købmandsgaard knyttet et anseligt Landbrug, og Bygningerne her til var beliggende lige vest for Køb-

tagen „Christiansgave“ blevet anlagt som en Planteskole med det Formaal at forsyne de paabegyndte Klitplantager med Plantemateriale, men de Grunde, hvorpaa Amtsgaarden, Bendixens Tobaksfabrik og den nuværende Amtslægebolig er beliggende hørte saaledes paa det Tidspunkt for Størstedelen til Hous Købmandsgaard og kunde saaledes ikke lægges ind under Plantagen.

I den videre Beskrivelse af Købmandsgaarden hedder det, at der til denne hørte 40 Tdr. Bygslid i god Drift samt 10 Karls Slet i Eng, og derforuden „den vesten for Byen beliggende saakaldte Vinthers Mølle“ med tilliggende gode indhegnede Markjorder 20 Tdr. Land, af Møllekyld godt 2 Tdr. Hartkorn og Jordskyld ligeledes godt 2 Tdr. Hartkorn, som paa det nævnte Tidspunkt uden Markjorderne var bortforpagtet for en aarlig Afgift af 100 Tdr. Byg, foruden at Forpagteren af Møllen skulde male Købmand Hous „Husholdningskorn, frie for Told“ og bekoste de forefaldende mindre Reparationer paa Møllen, der var assureret for 6210 Rigsdaler Sølv.

Vi har her et godt Billede af en af de største Købmandsvirksomheder, der gennem Tiderne har været i Thisted. Efter Købmand Hous Død blev Virksomheden ikke fortsat i det af ham betraadte Spor. Det har uden Tvivl været af stor Vanskelighed at finde en Køber til denne store Virksomhed, selv om Enkemadame Magnelle Hou tilbød at lade en Del af Købesummen staa i Ejendommen. Faa Aar efter kan nemlig konstateres, at Ejendommen sikkert er blevet solgt i flere Parter, thi i Begyndelsen af 1830'erne lod daværende Overkrigskommissær, By- og Herredsskriver Faye, en Slægtning til Amtmand Faye, paa den nuværende Amtmandsboligs Grund opføre en til ham selv beregnet Privatbolig, og ved denne Lejlighed er saaledes den gamle Købmandsgaards Avlsbygninger forsvundet, og den anselige Virksomhed, der havde været knyttet til den store Købmandsgaard var saaledes paa dette Tidspunkt ved at svinde hen.

Men i Billedet af det gamle Thisted har denne Handelsvirksomhed været fremtrædende i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede, men Traditionen med Købmandsvirksomheden paa dette Sted har dog indtil vore Dage været holdt i Hævd.

Thisted før og nu

Direktør Richard Hoves Radiotale i Aftes — som den skulde have været.

Om den Skildring af Thisted før og nu, som Direktør Richard Hove gav i Radioen i Aftes, sagde Programsekretær Andersen, at det var den bedste Tale, han endnu havde faaet leveret til disse Egns-Udsendelser. Og saa kunde den endda have været endnu bedre. Da Direktør Hove havde skrevet den, var den mere end dobbelt saa lang, som den maatte være, og den maatte beskæres. Efter Anmodning har Dir. Hove overladt os sit oprindelige Manuskript, og vi gengiver her den fornøjelige og træffende Skildring af Thisted før og nu, som alle lidt ældre Thistedborgere vil nikke genkendende til:

Først maa jeg begynde med at berede Tilhørerne den Skuffelse at fortælle dem, at jeg ikke er Jubelolding. Naar jeg skal prøve at fortælle lidt om Thisted før og nu, saa rækker min Hukommelse om de tidlige Drengaar kun tilbage til Aarhundredskiftet. Alligevel er det nok til, at det bliver Minder om en helt anden By end den der i Dag lever og udvikles. Thisted omkring 1900 var den typiske Smaastad. Dens Stemning minder om Sofus Bauditz Krøniker fra Garnisonsbyen. Den var befolket af Originaler — ligefra den gamle Byfoged, der havde begyndt sin Karriere paa Island, over Etatsraaden, Konsulen og den kongelige Agent til de mere fremtrædende Købmænd og Haandværkere. Dens Grundlovsfester for System-

skarpe Østenstorm kan en katal Overisning af Fartøjerne i Søen ikke undgaaes. Der er Tider og Toner, hvor det betaler sig bedst at være underdrejet" og se Tiden an. Tid, kommer vel Raad.

Lov er Lov —

vel netop denne Tanke vor

skiftet var sagnagtige Folkemøder — det var — og er en meget kongetro Egn — underligt, hvor de Fester for den frie Forfatning fik Svindsot, da den skulde til at fungere efter sin Bestemmelse — nu er de forsvundne.

Det var før Fjertritslevbanen. Der var kørende Post til Aalborg, med de kendte Bedesteder i Østerild, paa Bjerget og i Thorup. Kgl. privl. Kroer, hvor man kunde Sne inde i dagevis — spille l'Hombre, spise saltet Torsk og drikke Kaffe-puncher. Det har jeg selvfølgelig ikke været med til, men alligevel hørt om. Og om Sommeren kom man hertil med Damperen fra Aalborg — en herlig gammel Hjuldamper med meget Skum efter sig. Ak, der er mange, som i Bil har kørt fra Aalborg til Thisted paa halvanden Time, der burde ønske sig den Nervehvil, det var at sejle op ad Fjorden en Sommerdag — en af de skønneste Ture i Danmarks Land.

Byen var — og er — en typisk Oplandsby, med meget lidt Industri. Det sætter sit Præg. Der er noget rodfæstet over dens Væsen. Der er ingen, der faar Lov at skabe sig taabelige; men den faste Forbindelse med den Grund, hvorfra de er groede, gør Folk sikre og dermed originale. Redningen for personlig Usikkerhed ligger i at ligne de andre mest muligt.

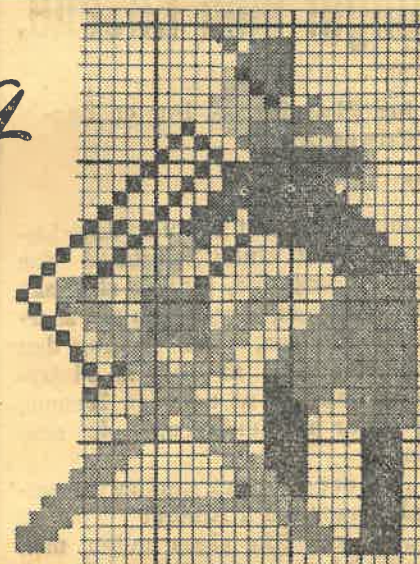
Omkring 1900 var Byen kun halvt saa stor som nu. Jeg mindes et gammelt nedlagt Kalkværk paa Østerbakken, hvor der nu ligger

Korssting

GRATIS TILLÆG

— et Væld af skønne, originale Idéer: Figur- og Blomstermotiver, vist i pragtfulde Farver, morsomme Dyr, Monogrammer og rent dekorative Motiver. Enhver Korsstingsinteressert maa eje dette Hefte. —

Mønster Tidende

gen som Bogmærke paa det kriminelle Sted. Ikke én kunde staa for de pædagogiske Krav af i Dag, og dog er det kun 40 Aar siden — og trods det lærte vi faktisk noget alligevel. Der er gaaet mange dygtige Mennesker ud fra den gamle Skole omme ved Plantagen. Der er Thisteddrengene i store Stillinger i alle Verdensdele, for Vandrebudet er stærkt i Thyboerne. — Men vi er altsaa nogen, der skal sidde tilbage og føre Slægten videre. Min Far, Bedstefar og Oldefar har været Møllere i Thy som jeg selv.

De sagde, de havde en lang Arbejdsdag dengang. — Det var før man havde opfundet Lukkeloven. De stod tidligt op, men de sov længe til Middag. De lukkede sent, men der blev jævnlig spillet l'Hombre paa Kontorerne i Arbejdstiden. Der blev gjort store Forretninger, men i et andet Tempo. Spilledes der ikke paa Kontorerne, saa mødtes Borgerne paa Hotel „Thy“ om Eftermiddagen. Der var Byens Børs og Stafen Poulsen, der sørgede for Borgernes timelige Velfærd. Paa Hotel „Thy“ holdtes ogsaa det aarlige Torskegilde — i November, naar Torsken var bedst, og Stafen havde Adgang til at skaffe de rigtige med Fuge i Nakken i butte Snuder. De skulde veje ¼ Lispund pr. Stk. og ligge i Salt lige saa mange Timer, som de vejede Pund. Kuverten kostede 1 Kr. — incl. Øl og Snaps — der var en Helflaske Akvavit til fire Kuverter, men var

varede saa længe, at ingen mere fandt Vejen tilbage til det tabte Paradis. Der tjentes Penge under den sidste Krig — særlig langs Kysten, men der tabtes uigenkaldeligt i Individualitet. Forordninger og Paragraffer greb paa en uanet Maade ind i de frie Thyboeres Liv. Det var strengt Norden for Lands Lov og Ret. Jeg husker levende en Dag paa Kontoret, hvor Fars Fætter, en stor Handelsmand, som Børsen tog — Modellen til B. B.-M.s uødelige store Knud fra Knoldgaard — kom ind med „Børshat“ — stiv, flad Straahat — og erklærede, at nu vilde han over og sidde en otte Dages Tid i Det kongelige Theater. — Den Type findes ikke under denne Krig.

Trods Kriser voksede Thisted i Mellemkrigsaaarene støt og solidt. Kriserne gik vel endda mere lemfældigt over Byen, fordi den var en Oplandsby, end om den havde været en Industristad. Hvad Thisted er i Dag, har den selv formet af Thylands Jord. Den ligger i det glemte Land udenfor de højere Myndigheders Bevaagenhed. Ingen Statsinstitutioner finder Plads herude i Periferien. Thisted er i Luftlinie den danske By, der ligger længst fra København — længere væk end baade Skagen og Tønder. To Gange er det ved politisk Studehandel lykkedes at forhindre, at Byen fik det Statsgymnasium, den havde Krav paa. Og jeg mindes, at en radikal Minister engang i en høstet Anledning

i min Tid. Navnlig er det en forbavsende Udvikling, som Egnen Nord om Thisted har gennemgaaet. Paa Thisted Mark skal det helst regne en Gang om Dagen, hvis man skal avle noget, hed det i min Drengetid, og det tynde Muldrag over Kalken bar kun smaa Afgrøder — nu ser det anderledes ud. Paa samme Maade er Thy forvandlet fra et Rugland til et Hvedeland. Det er mere forståeligt, for langs Fjorden sydpaa ligger noget af Danmarks bedste Jord; men det overrasker ofte fremmede, som tror, at vi lever mellem Sandklitter og Alhede.

Thistedes Nutid bestaar, som dens Fortid, i et trofast Arbejde for at fylde sin Plads i Omsætningen for den Egn, den skal betjene. Der ydes dygtigt og solidt Arbejde, men det vilde være rart, om man ogsaa fra Statens Side kunde blive opmærksom paa de Kulturkrav, vi har herude — det vilde paa gavnlig Maade styrke Befolkningens Selvtillid — det kan sommetider være fornødent, naar Fornemmelsen af, at noget for at være godt nok skal komme fra København, bliver for udtalt, baade materielt og aandeligt. Efter Afslaget paa Statsgymnasiet og den Maade, hvorpaa denne Sag behandledes, er Stemningen bitter overfor Undervisningsministeriet, som ved at lade Thisted Amt været det eneste danske Amt uden Statsskole i Virkeligheden deklasserer Befolkningen og lader en økonomisk svag Befolkning ene om at bære Byrderne ved al videre Uddannelse. Det skulde jo nødigt komme Egnen til Skade, at Thyboerne ikke er fødte som Projektmagere, som holder stor Staahej om Fremtidsplaner, som mangler økonomisk Virkelighedsbund. Men sommetider er det, som om Statens Hjælp lettest opnaas ved at køre sig økonomisk fast og overlade Samfundet at sanere Fallitboet. Derfor er det ogsaa baade med Spænding og Ængstelse, at vi i Dag ser, at en Del af Thistedes Fremtid ligger paa Havet. De store Spørgsmaal hedder Hanstholm Havn og Thyborøn Kanal. De er nøje sammenknyttede. Hvis Thyborøn lukkes, maa det betyde, at der aabnes en

oner, hvor det betaler sig bedst
ge underdrejet“ og se Tiden an.
III Tid, kommer vel Raad.

Lov er Lov —

vel netop denne Tanke vor
Sørensen anlagde, da han i
naturligvis, i Forventning
e ovenfra, dirigerede „en
Xul“ fra Lemvig til Thy-
abrikation i Sommervar-
som Gud — som bekendt —
d, thi han
den Mand,
ev en Bøde paa 30,000
Vang,

straordinære Tider, og
deraf flere
mange
Nderstregning til af,
dag begrave-
Lov skal holdes.

Konduite er ikke
for spændetøjeag-

havde haft et
de til Fjer-
For 10
Eggen, bl. a. i
var paa Claus
Hjerting
urde være fal-
an, og kunde
rde det have
nitivt Afslag,
af Haab var
enda have
udsatte sig
og havde ikke Hus-

rt Gerning
geget mere
man saa
ikke er
for 37 Aar siden
og hans Nat. Da
esse, der ofte tog baa-
it han reparerede Uh-
er et
ertfærdighed gav sig
ge Musikinstrumenter.
et pas-
resseret og selv dygtig
Mand. Han var stærkt
var som nævnt en me-
et usædvanlig godt Hel-
men har ellers alle Da-
be Aarstid havde han væ-
god og kærlig Pleje. Kun
an i de sidste Aar har
Chr. Bach i Oddesund,
e han til en Datter og Svi-

dermed originale. Reaktionen for
personlig Usikkerhed ligger i at
ligne de andre mest muligt.

Omkring 1900 var Byen kun
halvt saa stor som nu. Jeg mindes
et gammelt nedlagt Kalkværk paa
Østerbakken, hvor der nu ligger
pæne Villaer. Min bedste Lege-
plads var i Ruinerne af Ovnene.
Rundt om groede noget langt stridt
Græs paa den haarde Kalkbund.
Saadanne Græsmarker findes ikke
mere. Derfra gik Turen til den nye
Plantage „Eshøj“, som nu har
vokset sig stor i Lyngbakkerne
ved Fjorden. Dens Tilblivelse
skyldtes mest Tandlæge Nielsens
Energi og Interesse. Den gamle
Tandlæge var i lange Tider Thy-
lands eneste Tandlæge — ja, han
praktiserede endda i Løgstør til-
lige. Jeg mindes, da han satte de
første Pindsvin ud i Eshøj Plan-
tage for at holde Hugormene i
Ave — før den Tid manglede Eg-
nen baade Egern, Muldvarp og
Pindsvin. Pindsvinet trivedes godt.
Muldvarpen rykker desværre hvert
Aar frem fra Øst, men Egernet
savner vi i det skovfattige Thy.

Selvfølgelig husker man Skolen
bedst fra sin Drengetid. Det er
Landets ældste Realskole — og
hvilken vidunderlig Samling pæda-
gogiske Originaler rummede den
ikke. Overlæreren — fransk gift,
stor Tennisspiller (for 40 Aar si-
den — han indførte Tennisspillet
i Thisted) — med Skaldepande og
Bukkeskæg og lang Pibe i Færd
med at tænde op i Kakkelovnen i
Fransktimen. Jeg er mange Gange
blevet sendt over i Overlærerboli-
gen til Fruen for at hente en Blød-
tørve med Petroleum paa — Fransk
lærte jeg aldrig. Engelsklæreren
en ilter Ungkarl, der havde været
i Kina, bankede os paa Omgang
uden de simpleste Retfærdigheds-
hensyn. I sit Privatliv var han
ikke uangribelig — Trangen til at
fortælle om Østen var for stor —
men tænk ogsaa paa, hvor langt
der var fra Hongkong til Thisted.
Den gamle indtørrede Theolog, der
rykkede Tindingehaarene af Bør-
nene, naar de ikke kunde deres Ka-
thekismus, og lagde dem ind i Bo-

de adgang til at skaffe de rigtige
med Fuge i Nakken i butte Snuder.
De skulde veje ¾ Lispund pr. Stk.
og ligge i Salt lige saa mange Ti-
mer, som de vejede Pund. Kuver-
ten kostede 1 Kr. — incl. Øl og
Snaps — der var en Helflaske
Akvavit til fire Kuverter, men var
der nogen, der trængte til mere,
forhøjedes Prisen ikke af den
Grund. Det var en helt oldnordisk
Fest, hvor hele Borgerskabet mød-
tes. Jeg naaede lige at blive saa
gammel, at jeg personlig har ople-
vet Stafen Poulsens Torskegilder.
Noget lignende vil aldrig mere fin-
de Sted.

Den forrige store Krig danner
Skellet mellem to Tidsaldre. Den

ger længst fra København — læn-
gere væk end baade Skagen og
Tønder. To Gange er det ved poli-
tisk Studehandel lykkedes at for-
hindre, at Byen fik det Statsgym-
nasium, den havde Krav paa. Og
jeg mindes, at en radikal Minister
engang i en bestemt Anledning
udtalte: „Tror De virkelig, at der
er noget Menneske i Europa, der
aner, hvor Thisted ligger?“ — Det
viste sig siden i samme Anled-
ning, at man var særdeles velori-
enteret med Beliggenheden; men
Replikken er karakteristisk for,
hvor stor Afstanden er fra Hoved-
staden til den yderste Provins,
selv i et ganske lille Land. — Lan-
det heroppe er blevet frugtbarere

FEST- og BRUDEGAVER

i stort og smukt Udvalg.

MARIUS SØRENSEN,
Guldsmed.

Lilletorv.

NB. Guld og Sølv købes.

Tlf. 23.

Forlang danske Varer hos
de Handlende.

Fra de store Købmands- gaardes Tid i Thisted.

Grosserer C. P. Clausen fremdrager Minder fra
„de gode gamle Dage“.

Grosserer C. P. Clausen, Storegade 21, Thisted, fylder 70 Aar paa Søndag. Grosserer Clausen er født i St. Velling ved Børkop, lærte Handelen i Fredericia og begyndte for 45 Aar siden selvstændig Købmandsvirksomhed i Thisted. Han har altsaa paa nærmeste Hold fulgt Handelens Udvikling i Thisted og Thy gennem en Menneskealder.

— Da jeg kom til Thisted den 1. Maj 1897, fortæller Grosserer Clausen, var det de store Købmandsforretninger med Oplandshandel, der satte Præg paa Byens Handelsliv, og deres Indehavere dannede hele smaa »Dynastier«. Gennem en lang Aarrække gjaldt den saakaldte »Læbæltbestemmelse«, der i Praksis betød, at der indenfor en Omkreds af halvanden Mil fra Thisted ikke kunde faas Købmandsskab. Som en Beskyttelse for de Handlende i Købstaden var kun Høkerforretninger tilladt i dette Omraade, og i disse Forretninger maatte kun forhandles indenlandske Varer: Mel, Gryn osv. Af den Grund var der meget stor Oplandshandel til Thisted-Forretningerne, og omkring Aarhundredskiftet fandtes der i Byen en halv Snes store Købmandsforretninger, der ofte havde fra 50 til 100 Vogne holdende i Gaarden om Dagen. Landboerne kom særligt ind paa Torvedagene; de havde tit baade Kone og Børn med paa Vognen, og selvfølgelig kunde de havde flere Varer med hjem den Gang end nu, da Folk kommer ind med Rutebil.

5½ Øre for en god Cigar og 22 Øre for en Flaske Brændevin!

De store Forretninger havde god Omsætning, og de var heller ikke bange for at beværte deres Kunder med baade Kaffe, Bitter og Cigar. Det var heller ikke saa kostbar en Historie at byde en Snaps og en Cigar den Gang. Brændevin kostede 22 Øre pr. Flaske. en virkelig god Cigar kun 5½ Øre, og jeg kan huske, vi engang købte »Kun-

decigarer« til 25 Kr. for en Mille! Brændevinsprisen var kun ca. dobbelt saa stor som Prisen paa Petroleum, og som Lærling tappede jeg ogsaa omtrent lige meget af begge Slags paa Flasken. Bønderne skulde have deres Dunk fyldt, naar de kom til Staden, og Brændevinsdunken var det første, man sørgede for at lase paa Vognen. A propos »Læbæltet«, saa ramte det ikke Brugsforeninger, og det var en medvirkende Aarsag til Opprettelsen af de første her i Omegnen. Da jeg kom til Thisted, var der kun tre i Thy: Thisted Arbejderforening, Koldby Brugsforening og Sønderbjerg-Odby Brugsforening.

Lærlingene fik større Varekendskab.

— Hvordan var det at være Lærling i de gamle Købmandshuse?

— Det var strengt, men man lærte efter min Mening meget bedre den Gang; især var den praktiske Uddannelse mere alsidig. Man fik praktisk talt med alle Varer at gøre i de gamle Forretninger, og da man ikke kendte indpakkede Varer den Gang, fik den Tids Handelslærlinge et langt mere indgaaende Varekendskab end Nutidens. Paa den anden Side er den teoretiske Uddannelse vel nok bedre end nu. Jeg kan fortælle, at en Lærlings Arbejdsdag den Gang var fra 6 Morgen til 10 Aften, og desuden maatte man staa i Butikken hveranden Søndag. Frihed havde vi hveranden Søndag fra Middag til Kl. 10, men saa skulde vi ogsaa være hjemme paa Klokkeslet — baade Lærlinge og Kommis'er, som den Gang boede hos Principalen. Man kan ikke nægte, at Forholdet mellem Arbejdsgiver og Medhjælper var mere patriarkalsk.

— Den selvstændige Købmand den Gang og nu?

— Ja, der er sket en betydelig Ændring i hans Forhold. Der fordredes i al Almindelighed langt større Dispositionstalent af Datidens Købmænd, fordi de selv skulde foretage de store

Indkøb ofte for Maaneder ad Gangen. Nu har de fleste Agenturer og Lagre i Byen, saa de kan faa Varerne med faa Times Varsel.

Thistedes Udvikling siden 1897.

— Thistedes Udvikling?

— Byen er blevet langt smukkere i Løbet af de sidste 45 Aar, og den har været i sund Vækst hele Tiden.

Der var i 1897 en Kongevalgt Borgmester, der ledede Byraadets Forhandlinger og styrede dens Anliggender. Han var desuden Herredsfoged, Politimester og Dommer. Disse Institutioner omfatter nu 3 Embeder, hver med sine Kontorer og større Personale. Kontorerne var den Gang i en Kælderlejlighed i Asylgade, nu Sagfører Yde Poulsens Ejendom.

Der var kun 2 Politibetjente i Byen, en ældre Mand og saa nys afdøde Overbetjent Larsen. Til Nat-Patruljering var der nogle faste Vægttere.

Kammerkontoret var hos Sagfører Bendixsen i Vestergade sammen med hans øvrige Forretning. Omkring Aarhundredskiftet blev der ansat en Kæmner alene, og hertil blev antaget en ældre Købmand Boesen, der havde drevet en mindre Urtekramforretning i Østergade. Han ophævede den og lavede sin Butik og et Baglokale om til Kontorer.

Hans hele Assistance bestod kun af en Assistent, og der var kun ét Bud til alle de løbende Forretninger.

Naar man nu ser, hvad der er samlet i Administrationsbygningen af Kontorer og over- og underordnet Personale og adskillige Bude, forstaar man, hvilken kolossal Udvikling, der har fundet Sted gennem Aarene.

Der var heller ikke elektrisk Lys eller Vandværk i Byen, ingen Renovationsordning, og den sociale Forsorg, der nu lægger Beslag paa saa mange Kræfter, var af mindre Betydning.

Byens Administrationsudgifter var ikke ret store, men der var jo mange af Livets Goder, vi den Gang maatte savne. Til Gengæld var Skattebilletten af mere underordnet Betydning.

— Har De et særligt Fødselsdagsønske for Fremtiden?

— Man kan næsten kun have ét Ønske i Dag: At Krigen hurtigt maa høre op, saa baade min Stand og andre igen maa komme ind under ordnede Forhold.

K—r.

09.9

Thisted Bisgaard.

I Anledning af, at Jespersens Gartneri kan holde 75 Aars Jubilæum den 17. Maj, kan der være Grund til at gøre opmærksom paa, at Haven ligger paa det mest historiske Sted i Thisted idet her var Stedet, hvor Thisted Bisgaard laa.

Paa den ældste Plan over Thisted, ca. 1670, findes Bisgaardens Bygninger paa denne Grund. Man ser et Bygningskompleks bestaaende af 3 sammenhængende Længer og en fjerde Bygning liggende for sig, muligvis Hovedbygningen. Der er tidligere i Haven nærmest Esplanaden fundet Kampestensrækker som af Sylden til Bygning samt Rester af svære nedrammede Egestolper. Oprindeligt var Thisted Bisgaard et kongeligt Len, idet Jorderne, der tilhørte Biskoppen af Borglum ved Reformationen inddroges under Kronen. Det var dog ikke af større Betydning og lagdes senere under Ørum Len. Efter Pontoppidans Beskrivelse skal Amtmændene en kort Aarrække have boet i Bispegården. At det har været Tilfældet med Jørgen Skeel Due, der var Amtmand fra 1680—1701, er sikkert rigtig, da tre af hans Børn angives at være født i „bøsgaard“.

Selvfølgelig er der ikke mange Efterretninger at finde om den gamle Gaard, men med Tøbrudsoversvømmelsen 1924 og senere Oversvømmelser i frisk Minde kan dog anføres, at den 17. og 18. Febr. 1622 „gik en stor Vandflod gennem Thisted By, hvorom er optegnet, at der var fem Kvarter Vand i Bisgaards Lade, i de andre Huse stod Vandet til Fæmonets Bug, i

Ralingen 3 Kvarter Vand over Stuegulvet, Træbroen for Bisgaard meste Parten henflød, hvorved Beboerne fik ubodelig Skade paa Korn og Foder. Ildning og Boskab“.

Bækken eller Hvidaaen, som den egentlig hedder, har altsaa til Tider under Tøbrud været en ubehagelig Nabo for den lavtliggende Del af Byen, hvor ogsaa Jespersens Have findes.

Bisgaards Bygninger blev nedbrudt 1765 og dens Jorder solgt til Byens Borgere, der herved fik en kærkommen Tilvækst til deres Landbrug.

Mærkeligt nok fortæller Sagnet, at Ane Spø paa sine natlige Ture fra Kjølbysgaard til Thisted Kirke lægger Farten over Jespersens Have, og selv om denne ligger uden for hendes sædvanlige Rute, nemlig Landevejen, saa kan en ekstra Tur hverken gøre fra eller til i det meget, hun bliver beskylt for. Dog kan det bemærkes, at hverken hun eller hendes Mand, Enkvold Berregaard, har været i Besiddelse af Thisted Bisgaard eller har haft noget med den at gøre. Selv om det er vanskeligt at samle en Ejerrække til Bisgaard, efter at den var bortsolgt fra Kronen, kan dog følgende Ejere nævnes: Borgmester Jakob Madsens Arvinger, Erik Høg til Bjørnholm, Frans Rohde i København (1691), Præsterne Jacob Holm i Saltum og Christen Kistrup i Ullits, Amtmand Gersdorff, Ulrik Zitscher, Tolder i Thisted (død 1736). Senere ejedes den af Amtmand Skinkel, Jens Ennvoldsen og Christen Jensen Kappel, begge fra Torsted. Den sidste Ejer var vist Peder Langvad, der fik den 1760 og som solgte den til Thisted Bys Borgere.

P. L. HALD.

Af Thisted Bys Historie.

Sprede Træk af Thisted
Topografi for 75 Aar
siden.

Thisted Bys Udseende for trekvart Aarhundrede siden var ikke saa lidt forskelligt fra Nutiden. Bebyggelsen Vest for Kirken indskrænkede sig saaledes til nogle ganske faa Ejendomme. Fra „Landmandshotellet“ til Dragsbæk var der den Gang kun 2—3 Huse. I „Landmandshotellet“ boede Dyrklæge Møller, der havde overtaget saavel Dyrklægepraksis som en stor Købmandshandel og et betydeligt Landbrug efter Paderen.

Syd og Vest herfor, strækkende ned mod Fjorden, laa store ubebyggede Arealer, der i Halvtredserne ejedes af Brødrene P. og J. L. Griishauge, hvoraf den sidste var Konsul. Begge var Købmænd, men drev ogsaa et betydeligt Landeri paa hele det Terræn, hvor nu Frederikstov, Banegaardspladsen og Søndre Kirkegaard findes.

Den Ejendom i Frederiksgade, hvori Missionshotellet nu findes, er bygget af Brødrene Griishauge og var Midtpunktet for deres Landeri. Samme Ejendom blev senere solgt til Amtet og benyttet til Arbejdsanstalt.

De to Brødre Griishauge fik en krank Skæbne. I Midten af Halvtredserne paabegyndte de i Vestergade Opførelsen af et større Komplex (Ejendommene, hvor Hedegaard & Hilligsøe og Købmand Bangsgaard nu bor) hvor der under Navnet Hotel „Europa“ skulde aabnes Hotelvirksomhed. Efter Byens Størrelse den Gang var det et meget betydeligt Foretagende, og Brødrene Griishauge naaede da heller aldrig saa vidt, at Hotel „Europa“ blev aabnet. Da Pengekrisen i 1857 satte ind, var disse to driftige Mænd blandt de mange, der ikke kunde ride Stormen af. Konsul Griishauge endte sine Dage i et lille Hus paa Skjoldborg Hede, og Broderen fik Beskæftigelse i Thisted som Kirkegaardsgraver. Sic transit....

I Vestergade, paa Hjørnet af Amtstræde, boede den Gang Købmand Holst, hvis Købmandsgaard havde haft en betydelig Størrelse og desuden havde været tilknyttet et betydeligt Landeri. En Del af det Areal, hvorpaa Plantagen

hed Schebye, der dog ikke kunde leve af denne Bestilling, men tillige var autoriseret Pantelaaner, og desaaarsag altid gik under Navnet „Patter“ Scheebye.

Thisted havde for trekvart Aarhundrede siden ikke mindre end fem Vejmøller, der satte deres karakteristiske Præg paa Byen. Ved Hundborgvej ud for Tordenskjoldsgade laa Niels Fiskers Mølle, der blev nedrevet og genopført i Hørdum. Paa Møllevej (ved Margarinefabriken) stod Skaarups Mølle, der ejedes af Anders Skaarup, som kaldtes „den lange Møller“. Denne Mølle brændte og blev ikke genopført, men Beboelseshuset til Møllen stod endnu mange Aar derefter. Længere oppe stod „Winthers Mølle“, der stadig eksisterer, selv om der jo nu ikke mere er meget tilbage af den oprindelige gamle Mølle. „Mellemmølle“ paa Kronborgvej ejedes dengang af en Enkefru Steenstrup — Professor Steenstrups Moder — og den havde Ord for at være den største og stærkeste Mølle i flere Miles Omkreds. Og endelig var der „Østermølle“ ved Østermøllegaard, der i sin Tid ejedes af den kendte „Thor i Østermølle“ og senere af Anders og Jens Frøkjær. Den

nedbrændte ved Lynild i Halvtjerdserne og blev ikke genopbygget.

For Borgerne i Thisted skred den daglige Tilværelse midt i forrige Aarhundrede hen uden større Begivenheder. Man var jo heroppe langt fjernet fra de Steder, hvor Udviklingen skred hurtigere frem — og det satte sit Præg paa Tilværelsen. Der skulde derfor heller ikke meget til at bryde den ofte ret ensformige Tilværelse.

Saaledes var der midt i Halvtredserne stor Staahej, da det blev bekendt, at der i Thisted skulde finde en Ballonopstigning Sted. En omreisende Ballonfører, M. J. Wilsted, havde faaet Myndighedernes Tilladelse til at lade en Ballon (4—5 Alen i Diameter) gaa til Vejrs fra Plantagen „Christiansgave“, og en saadan Foreteelse var altid sikker paa Opmærksomhed fra Borgernes Side. Ballonsporten var dengang forholdsvis ny her i Landet, og der var i dette — som andre kendte Balonopsætninger — ikke Tale om en Ballon med Passager, men kun om Opsætning af en særlig smukt udstyret Ballon.

Helt nyt var det ogsaa for Thisted, da Brygger H. Bertelsen i 1858 aabnede en „Ølhall“ i Plan-

tagen „Carocsminde“, hvor der blev udskænket Bayersk Øl, ophentet fra Iislagerkjælderens. Bayerskølfabrikationen var paa dette Tidspunkt af ret ringe Format herhjemme, hvilket ogsaa ses deraf, at der dengang fra Bryggeriet „Carocsminde“ blev eksporteret bayersk Øl til København.

Var Dagliglivet saaledes kun krydret med smaa og sjældne Afgivelser fra det gængse, saa er det forstaaeligt, at man greb enhver Lejlighed til at feste med Begærlighed. Da man saaledes i 1857 havde foretaget en Istandsættelse af Vejrhanen paa Kirketaarnet, og Tidspunktet atter var inde til at anbringe Hanen paa sit høje Stade, lod man dette ske „under Højtidelighed og Musik“ — og det meste af Byen maatte paa Benene og bivaane Hanens Flugt op paa Kirkespiret. Histor.

„Christiansgave“ ligger, hørte for et Hundrede Aar siden til denne Ejendom, og hvor nu Amtsgaarden ligger, laa i sin Tid Avlsbygnin- gerne til denne Købmandsgaard.

Et Stykke længere oppe i Vester- gade, ud for det gamle „Kosmo- rama“, laa i Tredserne Avlsbruger Hundahls Ejendom. Hundahl ejede de ubebyggede Arealer langs Vestergades Nørdside helt op til Møllevej, og paa denne Grund holdtes det gennem lange Tider i Thisted eksisterende Onsdags- marked.

*

Flere af de offentlige Kontorer i Thisted har ført en omskiftelig Tilværelse. I Midten af forrige Aarhundrede fandtes saaledes Herredskontoret i Købmand Tofts Ejendom i Brogade, derefter blev det flyttet til Werners Gaard paa Store Torv (det nuv. „Royal“) og senere til Hilligsøes Gaard i det yderste Vestergade, herfra blev Herredskontoret flyttet ned i Kvar- teret omkring Havnen. Først havde det til Huse i Ottesens Ejendom paa Hjørnet af Gasværksvej og Toldbodgade, derefter til Distrikts- læge Tolderlunds Ejendom i Søn- dergade og derefter i Kælderetagen i Ejendommen paa Hjørnet af Asylgade og Søndergade — til det til sidst fandt sin nuværende Plads paa Raadhuset.

Før det nuværende Posthus blev opført i Begyndelsen af Firserne i Forbindelse med Thy- banens Aabning havde Posthuset været beliggende flere Steder i Byen. Saaledes en Tid i Nørre- gade i Købmand Sørensens Ejen- dom (nu P. O. Poulsen) derefter i Konsul Brøggers Gaard i Øster- gade (nu D.D.P.A.) i Boghandler Nordentofts Ejendom over for Raadhuset, hvorefter det flyttede til Hjørnet af Toldbodgade og Gasværksvej, der blev bygget af Postmester Herholt og indrettet til Postkontor. I umiddelbar Nær- hed heraf, nemlig i Fjordstræde, laa paa samme Tid Telegrafsta- tionen i en to Etagers Ejendom, som ejedes af Chr. Mose. Den første Telegrafbestyrer i Thisted

10. søndag 10
2000 2000

Af Thisted Bys Historie.

Storegade for 75 Aar siden.

Med Nedrivningen af Hotel „Thy“ forsvandt en af de karakteristiske Bygninger, der i forrige Aarhundrede var det alt dominerende i Storegade — og indtil for et Hundrede Aar tilbage i det meste af Byen, hvor der indtil 50'erne ikke fandtes mange 2-Etagers Huse. I Storegades nederste Halvdel, fra Havnestræde Østpaa, findes endnu et Par mindre Huse fra forrige Aarhundrede, og i den øverste Halvdel er nu kun Konditor Krabbes Ejendom, hvortil ogsaa hører Jespersens Blomsterforretning, tilbage.

Men gaar vi trekvart Aarhundrede tilbage i Tiden, var Storegade eller Algade, som den forhen hed — behersket af den lave Enetages Bebyggelse, hvor de anselige Kvistpaabygninger bredt den ellers ensformige Husrække.

Ud mod St. Torv laa den Gang en lang, lav Bygning, der var kendt under Navnet „Kiilsgaard“, efter den daværende Ejer, Værts-husholder og Entreprenør Søren Kiil. Helt uretfærdigt var det egentligt, at Gaarden havde faaet Navn efter Søren Kiil, der kun havde den i nogle faa Aar, medens derimod Købmand Birch gennem mange Aar ejede Gaarden, hvor han drev en stor Købmandshandel. Den nuværende Ejendom paa dette Sted er opført ved Aarhundredskiftet af Tømrer Brandt. I Hjørnebutikken fandtes i flere Aar en Manufakturforretning „Messenborg“, der ejedes af en Broder til Forfatterne Johs. V. Jensen og Thit Jensen. Vald. Hillers paabegyndte sin Købmandshandel i en Butik, der fandtes ved Siden af Porten til „Kiilsgaard“.

I 1877 købte Sparekassen for Thisted Amt Ejendommen Storegade 11, der paa dette Tidspunkt ejedes af cand. C. Mikkelsen og var udlejet til Købmand N. Berck. Sparekassen havde dog paa dette Tidspunkt Kontor i Ejendommen Storegade 4, der ejedes af Overretssagfører Lykke. I denne Bygning havde ogsaa Boghandlerne Sønderbach og Wisborg gennem mange Aar deres Forretning, og midt i Ejendommen, under den nuværende Kvistbygning fandtes en stor Køreport, fra hvilken der var Adgang til Sparekassens Lokaler. Da Overretssagfører Lykke døde i 1896, blev Ejendommen af Boet solgt til Konditor Christensen, og Sparekassen

vælgte nu at nedrive den erhvervede Ejendom i Storegade 11 og opføre en Nybygning i to Etager, der var klar til Indflytning i Slutningen af Oktober 1897, og hvor Sparekassen siden har haft sit Virke.

I Hotel „Thy“s Ejendom fandtes i 60'erne Byens største Isenkramforretning, der ejedes af Købmand Schytten. Her blev senere indrettet et Hotel, som en Overgang blev drevet af Jørgen Larsen, der siden fik Hotel „Royal“, og han indrettede en Sal, der afgav Plads for det af Byen stærkt savnede Teater, efter at Byen havde været uden Scene i en Del Aar. Tidligere havde der været Teater i en af de Bygninger i Alléstræde, der siden var en Del af Fabriken „Thy“. Her havde Købmand Jacobsen i 1850'erne indrettet et Teater, der havde Navnet „Thalia“, men som senere blev gjort ubrugelig ved en Ildebrand, der raserede den store Købmandsgaard ud mod Østergade. I Slutningen af 70'erne overtog Steffen Poulsen Hotel „Thy“, og han, der gennem mere end en Menneskealder var en velkendt Mand i Thisted, drev Hotellet til 1919.

Hvor nu Konditoriet „Reinholdt“ og Bornerups Papirhandel ligger, fandtes den Gang en Ejendom af ganske samme Udseende som Hotel „Thy“, og her boede gennem mange Aar Guldsmid Brinch. Den næste Ejendom (Cigarhldr. Pedersens) husede gennem en Del Aar Byens Borgerskole. Bygningen blev indrettet til Skole i 1837 og udvidet flere Gange til sit nuværende Udseende og var som Skole i Brug til 1883, da Vestre Borgerskole var færdigbygget til Indflytning. Overlærerboligen til Skolen fandtes i en Del i den Ejendom ud mod Havnen, hvor senere Café „Morsø“ blev indrettet.

I det nederste af Storegades Sydside boede i en lav Bebyggelse Skomagerne Georg og Jens Leerhøj, og i Snedker Jensens nuværende Ejendom Drejer Leerhøj, hvis Søn, P. C. Leerhøj, begyndte Manufakturforretning i den gamle Præstegaardsbygning ud mod St. Torv, nu Magasin du Nord.

Ud mod Havnen laa saa Hotel „Aalborg“, der kun var en Enetages Ejendom. Den blev drevet af Btatsraad og Vinhandler Helstrup, der til en Begyndelse havde Vinlager i Lillegade, men senere flyttede dette hen under Hotel

„Aalborg“s af ham nyopførte Sal. I Bygningen ved Siden af Hotellet (nu Jensbys Pensionat) havde Thisted Bank i en Aarrække Kontor.

I et lavt Hus her ved Siden af boede Sadelmager Bahner, hvis Broder, Konsul og Manufakturhldr. P. F. Bahner, opførte Ejendommen Storegade 21 (C. P. Clausens). I Storegade 17 paa Hjørnet af Havnestræde boede Bogbinder Sparrevohn, og her begyndte senere Bagermester C. P. Odde Forretning. Saa fulgte Slagter Hillers' Hus, derefter den af Sparekassen erhvervede Ejendom, og Købmand P. Thykiers Manufakturforretning, der var blandt de første Toetagers Ejendomme i Gaden. Hvor nu Vald. Smtih bor, laa før med Gavlen ud mod Gaden et lille Hus, hvor først Bager Lyhne Nielsen (Varme Nielsen) og senere Bager Lundbeck drev Forretning.

Den første Efterretning om Svane-Apotekets Beliggenhed i Storegade stammer fra 1797, hvor det oplyses, at Apoteket var beliggende paa Byens Algade mellem Peder Knakkegaards Hus og Præstegaardshaven og Guldsmid Klems Enkes Hus mod Vest. Indtil den nuværende Præstegaard blev opført i 1857, var Præstegaarden beliggende ud mod St. Torv, og Haven hertil gik helt ud mod Lillegade. Apoteket havde indtil før det sidste Aarhundredskifte til Huse i en af Datidens Forhold ret anselig, men dog kun Enetages Bygning med høj Kælder, hvilket hævede Bygningen en Del over Gadens øvrige Bebyggelse. Ved en Ombygning i 1898 blev der bygget en Etage paa Apoteket, der atter for en Del Aar siden blev endnu en Etage højere.

Mellem Apoteket og Præstegaarden laa en Del Aar en ubebygget Grund, hvor Fotograf Kjølbjerg opførte den anselige Ejendom, der rummer „Musikhuset“, og hvor bl. a. Manufakturhandlerne Lammers og Toft har haft Forretning.

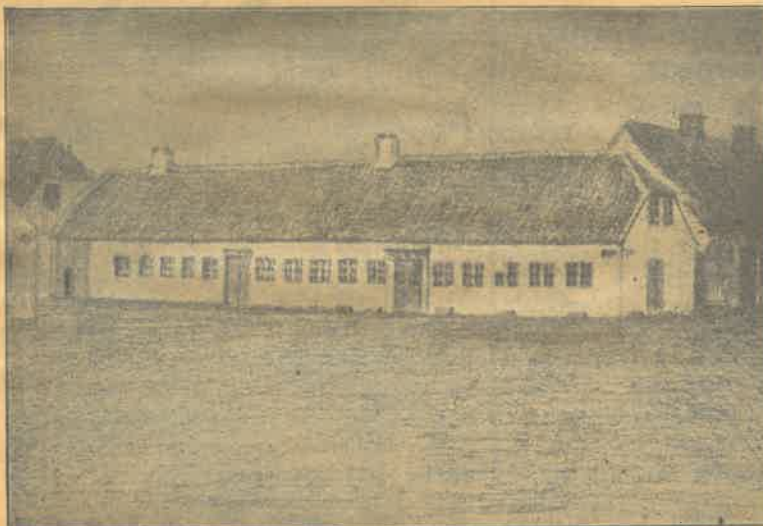
Som man af foranstaaende vil have set, er Storegade gennem det sidste trekvart Aarhundrede gennemgaaet en betydelig Udvikling, hvad det bygningsmæssige Udseende angaar. En udpræget Forretningsgade har Storegade været gennem Tiderne, den svarede fuldt ud til sit Navn: Algade, og havde særlig Betydning paa den Tid, da Bebyggelsen Vest for Kirken ikke var af særlig imponerende Udstrækning. Gamle kendte Thisted-Navne møder vi ogsaa i Gadens Historie gennem de forløbne Tider, og det fortæller os om den Betydning, disse Slægter har haft for Byens daværende Næringsliv. Histor.

*This led Social-Armokret
3. September 1913.*

Fra det gamle Thisted.

I Tilslutning til Artiklen i Gaar om Storegade i Thisted for 75 Aar siden bringes her et Par Billeder fra den Tid. — Øverst ses Store Torv og nederst Kiils Gaard.

Thisted Amts Avis

19. Oktober, 1944

Fra Halvfjerdsernes Thisted.

En Periode med stor Fremgang for Byens Handels- og Næringsliv.

Af Henry E. Pedersen.

Den Stagnation, der havde præget Handels- og Næringslivet i Thisted i Tredserne i forrige Aarhundrede, blev med Halvfjerdsernes Komme afløst af en Fremgang og et Initiativ, der gav sig Udslag paa mangfoldige Omraader. De Kræfter, der paa forskellig Maade i den nævnte Periode havde været bundet, blev nu udløst, og da der samtidig — ikke mindst indenfor Handelen — sporedes en vis Tendens til at løfte i Flok for paa den Maade at kunne løse større Opgaver, blev Tiaaret fra 1870—80 for Thistedes Vedkommende bemærkelsesværdig i flere Henseender.

Med den i Begyndelsen af Fyrerne anlagte Havn som Basis udfoldedes der en livlig Sejlads, Byen der paa dette Tidspunkt aarligt blev anløbet af mere end seks Hundrede Skibe. Forbindelsen vestud af Fjorden gennem den af Havet sønderbrudte Aggertange havde i Begyndelsen af Tredserne været i Fare og afstedkommet adskillige Projekter om Kanalanlæg til Vesterhavet, men efter at der i Midten af Tredserne var dannet en ny Kanal ved Thyborøn, var disse Problemer atter blevet skrinlagt, og Skibstrafiken paa Thisted naaede sit Højdepunkt i Slutningen af det sidste Aarhundrede. Hjemmeflaaden var ret anseelig. Med en Tilgang af fire Skibe i 1870 havde Byen en Flaade paa 63 Skibe, hvoraf flere ejedes af Byens større Handlende, der enten drev Redervirksomhed for egen Regning eller havde dannet Aktieselskaber med saadant Formaal for Øje.

Det kan i Forbindelse med den store Trafik paa Thisted Havn fortrækvar Aarhundrede siden nævnes, at man allerede den Gang fandt det nødvendigt at have en særlig Havnevægt, hvortil man i 1870 antog Søndam Niels Skaaning, der skulde have en aarlig Løn af 165 Rigsdaler foruden 25 Rigsdaler til Beklædning.

Medens der allerede fra Begyndelsen af Halvtredserne havde væ-

størelse, at de ikke kunde anløbe den lille Havn og derfor aldrig naaede til deres Hjemhavn, men for de flestes Skibes Vedkommen- de var det almindelig, at disse søgte til Byen og lagde op for Vintren. Derfor var Foraarets Komme ogsaa en af de travleste Perioder i Byen. Med Isens Opbrud i Fjorden herskede der stor Travlhed med at faa Skibene provianteret og lastet til første Rejse i det nye Aar, og saa snart der meldtes om fri Sejlads Thyborøn ud, blev Sejlene sat, og Hjemmeflaaden stod Havnen ud paa Rejser til Norge eller England og hvad Maalet ellers var.

Af en Toldoversigt for Aaret 1870 faar man et Indblik i Byens Handelsliv. Der var dette Aar bl. andet indført 91,000 Pd. Bomulds- og Linnedgarn, 20,000 Pd. Salt, 5000 Pd. Stenkul, 73,800 Pd. Raatobak. Af Udførslen kan nævnes: 11,000 Tdr. Byg, 83,000 Tdr. Havre, 150,000 Tdr. Bankebyg og 15,000 Pd. Uld. I samme Oversigt faar man at vide, at der i Aarets Løb i Thisted var produceret 484,000 Potter 8 Graders Brændevin. For Størstedelen vel sagtens i Agent Werners Brændevinsbrænderi, der var beliggende, hvor nu Thisted Dampmølle findes, men som i 1875 solgtes til et Konsortium bestaaende af Brænderiejer P. Vestergaard og Propr. Vestergaard fra Fjerrieslev og Brænderibestyrer I. H. Schibbye fra Aalborg for 58,000 Kr. Virksomheden blev derefter drevet under Navnet „Thisted Spritfabrik.“

Ved en Folketælling 1870 optaltes Byens Indbyggere til 3553, hvilket var en Fremgang paa mere end fire Hundrede i det forløbne Tiaar. Ved samme Lejlighed konstateredes det, at Thisted i 1869 havde haft en Tilgang paa 13 næringsdrivende Borgere, hvoraf de fem var Værtshusholdere og en Vinhandler. Fra samme Aar viste Byens Regnskab en Indtægt paa 25,500 Rdlr. Af Udgifterne kan nævnes: Skolevæsenet 5200 Rdlr.,

Blandt Byens Indtægter bemærkes den aarlige Leje af „Kronborg“, der for et Tidsrum af 9 Aar var bortforpagtet til Købmand Gjørup for 1960 Rdlr. aarlig. Dette Jordstykke, der var beliggende Nord for Byen, var i 1546 skænket Thisted af Kristian den Tredie under dennes Besøg her, og gennem mange Aar blev Jorderne kun benyttet til Faareavl og desuden til Mønstring af de her i Byen garnisoneerede Tropper. I 1765 fik Borgerne i Thisted Kancelliets Tilladelse til paa 50 Tdr. Land af „Kronens Mark“ at maatte dyrke Korn, og i 1840erne bortforpagtede Byen hele Arealet til Agent Werner, der opførte Avlsbygninger derude. Det meste af Arealet, kendt under Navnet „Kronborg“ blev for en 30 Aar siden bortsolgt af Thisted Kommune, der kun beholdt den Del, hvor nu „Kronborg Plantage“ ligger.

De fleste af Byens Borgere ved sikkert, at Byens vise Raad samles til Drøftelser hveranden Tirsdag Aften Kl. 7 — og dette er en gammel Tradition, der har været fulgt gennem snart trekvart Aarhundrede, idet denne Forretningsgang indførtes i det første Byraadmøde i 1870.

Paa forskellig Maade mærkedes Væksten i Byens Forretningsliv. Saaledes udviste Gæstefortegnelsen paa Hotel „Aalborg“ i Begyndelsen af 1870, at Byen paa samme Tid havde Besøg af ikke mindre end fire Købmænd fra Hamborg, en fra Berlin og en fra Lybæk.

Det var en Brydningstid for Byens Næringsliv. Mange af de gamle Traditioner maatte vige for nye Tanker og Foreteelser. Endnu kunde man dog i Halvfjerdserne opleve, at en af Byens Købmænd, C. F. C. Kjersgaard paa Nytaarsdag lod afholde Tombola i sin Butik, hvor forskellige værdiløse Genstande blev bortspillet i 2 Afdelinger med Lodder til henholdsvis 8 og 16 Skilling.

Medens der tidligere ikke havde været Tale om Søndagslukning for Byens Forretninger, saa begyndte Tanken herom at vinde Udbredelse i disse Aar, og saa at sige alle Byens større Forretningsdrivende bekendtgjorde, at man fremtidig vilde holde lukket paa Søn- og Helligdage fra Kl. 9 Morgen til Kl. 4 om Eftermiddagen.

ler til Beklædning.

Medens der allerede fra Begyndelsen af Halvtredserne havde været forskellige Dampskibsruter paa Limfjorden med Forbindelse til Aalborg og København, saa havde der i en Periode i Tredserne været Stilstand i denne Trafik, men ogsaa fra 1870 indtraf der Forbedring paa dette Omraade, idet De forenede Dampskibsselskaber aabned en ny Rute mellem Hovedstaden og Limfjordskøbstæderne med Dampskibet „Falster,“ der dog ret hurtigt blev afløst af Damperen „Thy.“

Men ogsaa fra de vestlige Limfjordskøbstæders Side udfoldedes der Initiativ for at skabe en bedre Handelsforbindelse, og med det Formaal at søge oprettet en daglig Dampskibsforbindelse dels mellem Skive—Nykøbing og Thisted—Struer søgte man tegnet en Aktiekapital paa 60,000 Rigsdaler. Og i Thisted syntes man den Gang at have haft et vaagent Øje for Udnyttelsen af Vesterhavets Fiskerigdom, idet man søgte dannet et Aktieselskab, der med større Baade skulde drive søgaaende Fiskeri. Initiativ og Projekter var der altsaa ingen Mangel paa.

Det er givet, at den store Sejlskibstrafik i høj Grad prægede Byen, hvor mange Sømand var hjemmehørende. Deres Paarørende var tidt i lange Tider uden Efterretninger om Skibenes Færden, og ikke altid var det gode Nyheder, der naaede hjem. I April 1870 fik man saaledes Undretning om, at Briggen „Industri“ af Thisted var forlist paa en Rejse til England med en Ladning Svovl. Skibet førtes af Kaptajn Mogensen, der heldigvis sammen med den øvrige Besætning var blevet bjerget i god Behold. Saa heldigt forløb dog ikke alle Skibsforlis. Mangen brav Thisted-Sømand fandt sin Grav ude paa en af de syv Verdenshave, og tilbage sad ofte Enker og Børn med det smertelige Tab af en Forsørger. For at mildne de Savn, der paa denne Maade fremstod, blev „Bombebøssen“ oprettet, og gennem mange Aar sendte denne Forening hvert Aar en „Fastelavnsbaad“ rundt i Byen for at samle Penge ind til Uddeling blandt Trængende i Sømandsstanden.

Enkelte af de i Thisted hjemmehørende Fartøjer var af en saadan

ens Regnskab en Indtægt paa 25,500 Rdlr. Af Udgifterne kan nævnes: Skolevæsenet 5200 Rdlr., Kæmneren 340 Rdlr., Brandkaptajnen 100 Rdlr., Tambouren 10 Rdlr., den off. Renholdelse 20 Rdlr. og Vandforsyningen 5 Rdlr.

Medens man saaleds finder en Udgift til Brandkaptajnen, slap man lettere over Aflønningen af det almindelige Brandmandskab, idet dette var en Pligt, der paahvilede den enkelte Borger, der med sit fyldte 18 Aar skulde gøre Tjeneste enten ved Brand- eller Politikorpset.

om Eftermiddagen.

Thisted Amb Tidende

9.11.44

Fra Halvfjerdsernes Thisted.

Grundlovsfest og Kongebesøg. Om Forenings- og Forlystelseslivet.

Af Typograf Henry E. Petersen.

En af de aarligt tilbagevendende Begivenheder i Halvfjerdsernes Thisted var Grundlovsfesten, til hvis Arrangement, der var nedsat en særlig Komite, der traditions-mæssigt fulgte det samme Program. Festen indlededes om Morgen Kl. 7 med 9 Kanonskud, hvorefter Byens Orkester drog gennem Gaderne. Om Eftermiddagen Kl. 3½ samledes Deltagerne paa Store Torv, „og Kl. 4 drages der til Plantagen „Christiansgave,“ 3 Personer i Rækken... Der marcheredes forbi Frederik den Syvendes Buste til Festpladsen paa Runddelen“. Plantagen var festligt smykket, og om Aftenen tændtes kulørte Lamper ved Hovedindgangen og rundt i Gangene, hvor der ligeledes fandtes oplyste Transparent, og der var forskellige Forlystelser som Dans og Fyrværkeri, Servering i store Telte. En af de store Begivenheder ved Grundlovsfesten var Fællesspisningen i Helstrups Telt. Det kostede 4 Mark at deltage i Middagen, der begyndte præcis Kl. 7, hvilket tilkendegaves ved 3 Kanonskud. Selve Adgangen til Plantagen kostede ved denne Lejlighed 1 Mark for voksne og 8 Skilling for Børn — og Festen varede til Kl. 2 Nat og sluttede med endnu 3 Kanonskud.

En stor Begivenhed i dette Tiaar var Kong Christian den Niendes Besøg i Thisted i August Maaned i 1871. Kongen ankom til Byen Lørdag den 19. August Kl. 5 om Eftermiddagen med Dampskibet „Zephyr“, i hvilken Anledning saa at sige hele Byen var mødt frem paa Havnepladsen, hvor der var rejst en Æresport med Inskriptionen: „Fra Hjerte, fra Læbe en Hilsen glad: Velkommen, o Konge, til Thylands Stad“. Efter at Borgmester Schouw havde budt Majestæten velkommen, kørtes der til Amtsgaarden, hvor der blev givet en kort Kur for Byens Embedsmænd og afsungeten af Prokurator Es-mann forfattet Sang. Efter Soupe-

Aften var der Festmiddag paa Raadhuset, og Festen sluttede med et Fakkeltog for Majestæten, der Mandag Morgen forlod Thisted. Byen havde i Anledning af dette Kongebesøg indforskrevet Brigade-musiken fra Viborg.

Det var dog ikke alene ved dette Kongebesøg, Byens Befolkning gav Udtryk for Troskab og Hengivenhed overfor Majestæten. Hvert Aar paa Kongens Fødselsdag 8. April afholdtes forskellige Festligheder. Dagen blev indledet med 9 Kanonskud paa Frederikstov under Anførsel af den stedlige Kanoner Marcus Malirum, og naar det sidste Skud var drønet ud over den flagsmykkede By, drog Musikkorpset anført af Direktør Zangenberg gennem Gaderne, og Orkestret blev paa sin Vandring fulgt af Brand- og Politikorpset, der bar Borger-væbningens gamle Vaaben, hvoraf en Del nu findes opbevaret paa Thisted Museum. Dagens Hovedbegivenhed var Paraden paa Store Torv. Her havde Brandkorpset, Politikorpset og forskellige Foreninger taget Opstilling, og paa Slaget 12 indfandt Amtmand Unsgaard sig i stiveste Skrud, hilste paa de fremmødte Honoratiores, traadte frem paa Torvet og holdt en Tale for Kongen og sluttede denne med et nifoldigt Leve for Majestæten. Saa snart det sidste Leveraab var døet hen, satte Marcus Malirum Lunten til sine Kanoner paa Frederikstov, og atter drønedes 9 Skud ud over Byen. Derefter var der Modtagelse paa Raadhuset, hvor Staden trakterede med Vin og Cigarer, ligesom der afsendtes Telegram til Kongen. Alt imedens Direktør Zangenberg svang Taktstokken over sine Musikere, der drog gennem Gaderne i Spidsen for en stor Mængde af Borgerskabet. Om Aftenen var der Middag og Bal for Byens Honoratiores, og Dagen sluttede med Tappenstreg, hvorefter Marcus Malirum satte Punktum for Festlighederne med en ny Salut paa 9 Skud.

med Begfakler. Den omtalte Salon var den første Begyndelse til det senere saa kendte „Sommerlyst“, og det skæve frønnede Træskur, hvor der blev spillet Sommerrevy til for en Snes Aar siden, maatte saaledes søge sin Oprindelse helt tilbage til Begyndelsen af Halvfjerdserne.

Af Markeder i Byen var det saakaldte Krammarked paa dette Tidspunkt kun en svag Afglans fra svundne Tider, og formede sig nærmest som en Folkeforlystelse; det stod endog i Skygge af Øsløs Marked, der afholdtes Dagen før. Derimod havde Store Onsdags-Markedet hen paa Efteraaret allerede den Gang Ry for at være Aarets største, hvor Landboere fra en vid Omkreds satte hinanden Stævne.

Ved disse Markeder fik Byen Besøg af fremmede Handlende og Gøglere, hvoraf ikke mindst de sidste skabte lidt Afvekesling fra Dagliglivets Trædemølle. Her mødte saaledes den 95-aarige Gautier for at fremvise en abyssinsk Elefant eller man kunde faa at skue „en brasiliansk Indianer og en hvid Negerinde“. En aarlig tilbagevendende Markedsgøgler var „Gamle Ferdinand“, der paa Frederikstov foreviste „et storartet Krigstheater“ med alle Slagene mellem Tyskland og Frankrig i Transparent, og i Forreklamen omtalte sig selv paa følgende Maade:

Gamle Ferdinand fra Kjøbenhavn, ham kjender alle af Navn; han lever kun af „Gemytlighed“, og dør en Gang af „Kjedsomhed“.

Ved samme Lejlighed lod Schönstrøm fra Frederikstov opsende Ballonen „Samson“ og udførte endvidere „den utrolige Præstation paa stive Arme at bære en Ambolt, hvorefter 2 af Thistedes S...“

Kort tid for Byens Embedsmænd og afsunget en af Prokurator Es-
mann forfattet Sang. Efter Soupe-
ren begav Kongen sig til den illu-
minerede Plantage og kørte deref-
ter en Tur gennem den festligt op-
lyste By. Om Søndagen var Kon-
gen paa Udflugt til Hansted, hvor
Fyret blev beset, ligesom Rednings-
væsenet blev besigtiget. Søndag

sluttede med rappenstreg, hvoref-
ter Marcus Malirum satte Punk-
tum for Festlighederne med en ny
Salut paa 9 Skud.

Hvad der ellers prægede Halv-
fjerdsernes Thisted var det stærkt
udbredte Foreningsliv indenfor al-
le Samfundslag. Mange af disse
Foreninger var i fremtrædende
Grad helliget det selskabelige Sam-
vær, i hvilket de aarlige Abonne-
mentsballer spillede en stor Rolle.
En eksklusiv Sammenslutning af
Honoratiores var „Foreningen“,
hvor det f. Eks. var Skik, at man
hver Spilleaften tog nye Kort i
Brug — men den Gang kostede et
Spil Kort af bedste Kvalitet kun 50
Øre. Mange af denne Forenings
Medlemmer mødte hver Formiddag
paa Hotel „Aalborg“ for at nyde
et Glas Portvin. (Hotel „Aalborg“
var i 1874 købt af Gæstgiver W.
Helstrup for 27,500 Kr.)

Andre Foreninger havde mere
socialt betonet Karakter som „De
Fattiges Kasse“ og „Velgøren-
hedsselskabet“ eller var af nation-
al Afskygning som „Dansk For-
ening for Thisted og Omegn“. Og
netop med Begyndelsen af dette
Tiaar blev der oprettet en „Nord-
thylandsk Forening“, hvis Formaal
var „at vække Sands og Deltagelse
for alt, hvad der er af Vigtighed
for Folkets Vel“. Og hvad denne
Paragraf kunde omspænde, faar
man et Begreb om, naar Forenin-
gen paa sit første Møde vedstod at
rette en Henvendelse til Krigs-
ministeriet om Oprettelse af en Gar-
nison i Thisted, ligesom man drøf-
tede Anlægget af en Dæmning ved
Oddesund.

Forskellige Foreninger eller
Sammenslutninger udviste Initia-
tiv paa andre Omraader. Saaledes
blev der allerede paa dette Tids-
punkt oprettet en Aftenskole for
Haandværkerlærlinge, og hver
Onsdag Aften Vinteren igennem
blev der holdt gratis Fo-
redrag i Borgerskolen om forskel-
lige Emner af alment oplysende
Karakter.

Endvidere skal nævnes en agt-
værdig Institution i Datidens For-
eningsliv „Thisted broderlige Skyt-
telaug“, der blev ledet af ikke
mindre end tre Direktører og hvis
aarlige Fugleskydninger strakte
sig over tre Dage.

For det brede Lag af Byens Be-
folkning var Samlingsstedet ofte
Theatersalen i „Thalia“ i Alléstræ-
de (senere Fabriken „Thy“), hvis
Høstfester og Maskeballer var aar-
ligt tilbagevendende Begivenhe-
der. Værten her, Restauratør J.
Christensen, lod tillige paa Mar-
keds- og Festdage afholde „Dands
i Salonen ved Plantagen“, der ved
særlige Lejligheder blev oplyst

Ballonen „Samson“ og udførte end-
videre „den utrolige Præstation
paa stive Arme at bære en Anbolt,
hvorpaa 3 af Thistedes Smede arbej-
de paa en Jernstang“.

En Foregangsmand indenfor By-
ens Hotelliv var Jørgen Larsen paa
Hotel „Thy“, der havde et Initia-
tiv af stort Omfang og saaledes
købte „Toldbod Vinhus“ paa Hav-
nen for at drive det sammen med
Hotellet. En af hans største For-
tjenester var Opførelsen af en
Theatersal i Forbindelse med Ho-
tel „Thy“. Det gamle „Thalia“ var
efterhaanden blevet for trangt baa-
de for Publikum og de omrejsende
Theaterselskaber, der gerne op-
holdt sig i Byen 8—14 Dage og
gav en Række forskellige Forestil-
linger. Restauratør Jørgen Larsen
tog derefter fat paa Opførelsen af
et nyt Theater, der stod færdigt
hen paa Efteraaret 1875. Der var
intet sparet paa Theatrets Udsty-
relse, og saaledes hentede Jørgen
Larsen Theatermaleren Raschgar
til Thisted og lod denne udføre
Dekorationerne til den nye Scene.
Den 9. Oktober 1875 indviedes
Theatersalen med en Koncert af
Aalborg Brigademusik, og den før-
ste Theaterforestilling var ansat
til 17. Oktober, hvor et Theatersel-
skab fra Aalborg skulde opføre
Bjørnstjerne Bjørnsons 5 Akts
Skuespil „Fallit“. Forestillingen
maatte imidlertid udsættes, da Sel-
skabet paa Vej fra Struer til Ny-
købing kom ud for en Stranding
ved Doverodde, der betød flere Da-
ges Forsinkelse, og først den 28.
Oktober gik den første Forestilling
over den nye Scene, paa hvilket
Skuespillerne i de følgende 14 Da-
ge gav forskellige Stykker til bed-
ste.

To Aar efter Indvielsen af det nye
Theater solgte Jørgen Larsen Ho-
tel „Thy“ til A. Nielsen fra Morup
Mølle, der dog kun havde Hotellet
i knapt et Aar, hvorefter det blev
købt af Opvartningskarl Steffen
Poulsen for 42,000 Kr. Jørgen Lar-
sen forlagde derefter sin Residens
til Agent Werners gamle Hotel
„Royal“, og et Udslag af hans Vir-
ketrang her var Købet af en Ha-
ve beliggende ved Plantagen, hvor
han indrettede „Royals Have“ og
lod opføre Pavilloner — et Eta-
blissement, der senere fik Navnet
„Esplanaden“ og indtil for en
Snes Aar siden indtog en fremtræ-
dende Plads i Byens Sommerforly-
stelser.

Furbror fortæller:

Erindringer

FRA EN GAMMEL KØBMANDS- GAARD FOR 50 AAR SIDEN

I.

Nu i Aaret 1944 er der vel gaaet omkring 100 Aar, siden de rigtige gamle, store Købmandsforretninger i Thisted florerede. I disse gamle Købmandsgaarde handlede der med alskens Varer: Kolonial, Isenkram, Manufaktur, Tømmer, Jern og Korn, opkøbtes alle Produkter, drevs Brændevinsbrænderi, Ølbryggeri og Gæstgiveri samt stort og omfattende Landbrug; ja, mange Haandværks- mestre i Byerne paa den Tid havde ogsaa Jord og drev Landbrug, om- end i mindre Stil. Saaledes fortalte gamle Fru Kunstdrejser Petersen, det var Fru Spangbergs Moder, mig en- gang, at hendes Far, Snedkermester Skov, der boede hvor Administra- tionsbygningen nu ligger, drev

Landbrug. De bryggede selv, kær- nede, bagte og slagtede baade Grise og Faar, og saa sent som i 1865 averterede Kunstdrejser C. K. Riis, at han ønskede at sælge 1 Td. og 5 Skp. Bygeaodeland beliggende paa „Gallifald“, Thisted Købstad Mark.

25 Aar senere var de gamle Køb- mandsgaarde allerede indskrænkede en Del, idet disse ikke mere førte Manufakturvarer, Tømmerhandelen var kommen paa færre Hænder, Brændevinsbrænderi var overgaaet til de store Brænderier, af hvilke Brøndums var det mest bekendte, der var opstaaet specielle Ølbrygge- rier, men ikke faa drev endnu Land- brug.

Efter Krigen i 1864 steg Indbyg- gerantallet i Byerne stærkt, der blev

derforeningen) bar Korn paa Lof- tet, kom han til at spille lidt Korn, fordi der var Hul paa en Sæk. Da Sørensen bebrejdede ham dette, sag- de han: „Himlens Fugle skal ogsaa have Føde“, hvortil Anthon Søren- sen rapt replicerede: „Da vil jeg F. g. m. ikke føde dem allesammen“.

De gamle Købmandsgaarde havde endnu allesammen Beværterbevil-

ling, der rimeligvis, ligesom hos Kjærgaard blev lidet benyttet. Den Gang var der saa mange Beværtnin- ger, saa Købmændene interesserede sig kun i ringe Grad for denne Ret- tighed. Det kunde lade sig gøre at købe „en Genstand“, som oftest en Skruppunch, d. v. s. en Punch, der var tilberedt med Rom og Rødvin, men det saas ikke gerne, at der blev

Anvendelse for nye Gader og Veje, og de gamle Bymarker blev solgt til Bebyggelse. Og saa er vi naaet til i Begyndelsen af 1890'erne, den Tid, da jeg kom i Handelslære. Da var de gamle Købmandsgaarde endnu til Stede, men paa retur. Der var op- staaet en Del Specialforretninger; men endnu handlede i de gamle Købmandsgaarde med Kolonial, Isenkram, Fajance, Jern, Kul og Korn, og der var kommen et Par andre Artikler til, nemlig Foderka- ger og Kunstgødning. Af saadanne Købmandsgaarde var der fem i Ve- stergade i Thisted, Hilligsø, I. F. Frees, F. W. Yde, A. N. Kjærgaard, min Principal, samt C. Møller og N. P. Worm. Af disse fem handlede Hilligsø og Møller med Tømmer. Vi Gamle husker vel endnu, hvad For- bogstaverne i Frees' og Ydes Navne i daglig Tale gav Anledning til at benævne dem.

Endnu var der en af de gamle Købmandsgaarde her i Byen, der drev Ølbryggeri, nemlig Anthon Sø- rensen paa Lille Torv. Anthon Sø- rensen havde et stift Ben, men var ellers en livlig og rask Mand, ogsaa i Munden. Der fortælles, at engang Søren, der da var Gaardskarl hos Sørensen (det er den Søren, der se- nere i mange Aar var Kusk i Arbej-

rekvireret yderligere.

A. N. Kjærgaard, der var fra Thorsted, havde i flere Aar været en betroet Mand hos Købmand N. C. Kjærgaard „paa“ Østergade, som man dengang sagde (trods Navne- ligheden var de ikke i Familie), ind- til han i 1883 købte Gaarden paa Vestergade 60, der nu ejes af Gros- serer Carl Ejnar Møller. Her be- gyndte han Forretning den 3. April 1883. Hans Annonce derom var op- sat i den Tids, og maaske ogsaa især for hans Vedkommende, højt- delige Stil og lød saaledes:

Ny Kolonial- & Produkt- forretning.

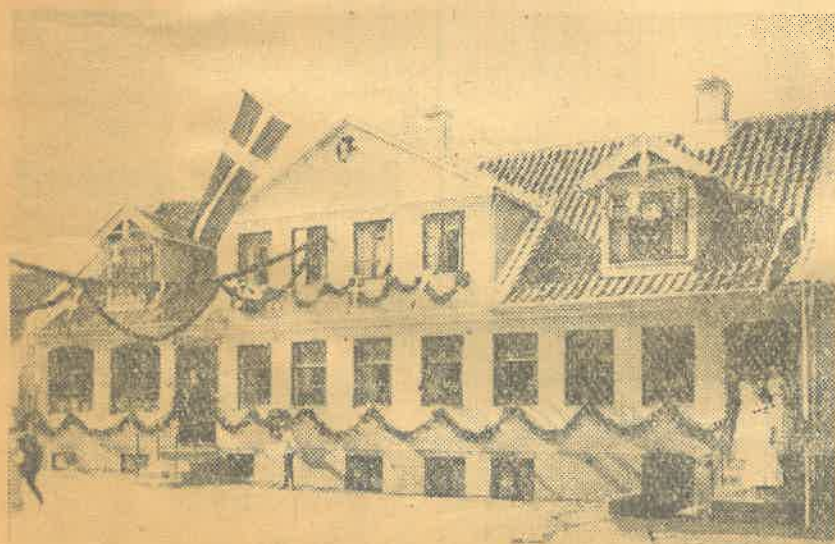
Torsdagen den 3die April aabner Undertegnede en ny Kolonial- & Produktforretning i den Kjøbmand J. J. Wagner forhen tilhørende Ejendom paa Vestergade (nu Gæst- givergaarden „Jylland“ kaldet), hvilken jeg anbefaler i ærede By- og Landboeres velvillige Erindring, og haaber jeg at vinde et æret Publi- kums Tillid, idet reel og prompte Be- tjæning stedse vil være Formaalet for mine Bestræbelser.

Thisted, d. 29. Marts 1883.

Ærbødigst

A. Nielsen Kjærgaard.

(Fortsættes).

Købmand A. N. Kjærgaards Forretning i Festskrud.

*Thisted Amts Tidende
2. Februar 1944.*

Farbror fortæller:

Erindringer

FRA EN GAMMEL KØBMANDS- GAARD FOR 50 AAR SIDEN

II.

Forhuset var da kun een Etage, og der var en Stentrappé paa 5—6 Trin med Jerngeländer op til Butiken. Denne havde til Gaden to ekstra brede Jernvinduer med to Hylder i hver, og forneden en Træramme paa en halv Alens Højde.

Let at pynte Vinduer.

Der var ikke megen Plads til Vinduespynt, og denne bestod som oftest af en Række tomme Vinflasker med Etiketter, nogle emailerede Gryder, Ølglass og Kaffekopper. I Syltetiden kom der gerne et Par Toppe helt Melis i Vinduet, i Foraarsiden et Bundt Reb, og til Høst et Par Høleer. Vinduespyntning slap vi altsaa let over, og den var for Forretningens Trivsel aldeles suden

Betydning. Forretningen var hurtig bleven kendt og grundfæstet og var i sin Art en af de største i Thisted paa den Tid. Betjeningen bestod af, foruden Købmanden, to Handelsbetjente, en Handelslærling, to Gaardskarle, af hvilke den ene var fast Karl og boede i Gaarden, medens den anden var fast Daglejer. Endvidere en gammel Mand, Ole Nielsen, hvis eneste Bestilling var, med en Hammer, at knuse Solsikkekager. Disse haarde og seje Foderkager kunde Kageknuserene ikke tage, hvorfor Ole, som en anden Jens Vejmand, mojsommelig maatte sidde og banke disse i passende Stykker paa en stor Sten. Endvidere havde vi 2 a 3 Dage om Ugen en Øltapper, der skyllede Flasker og aftappede det fra „Carlsberg“- og „Tuborg“-Fa-

brikerne ankomne Bajerskøl i halve Tønder. Dene Øltapper, Jens Andersen, hed han, var Natvægter, og naar han ikke var hos os om Dagen, hjalp han til i Markus Josefssens Mineralvandsfabrik, der laa paa den anden Side, lidt længere nede i Gaden. Kjærgaard solgte ikke Øl til Beværttere. Dette besørgede de professionelle Øltappere, af hvilke der boede tre i Vestergade, Jens Larsen, Jens Chr. Pedersen og Mikkel Christensen; men mange Landkøbmænd og Høkere købte Varer, en gros, hos Kjærgaard, og til disse solgte vi ogsaa Øl, ligesom Kunderne købte meget Øl. Priserne var billige, 8 Øre for en Bajer. Der blev i det hele taget solgt en Masse Spiritus. Gaardmanden købte ofte en Snes Potter Brændevin og en 4—6 Potter Rom, Husmanden noget mindre og mange Byfolk, særlig Arbejderne, købte en halv eller en hel Flaske Brændevin daglig. Priserne var smaa, Brændevin 30 Øre Potten og Rom 60 a 70 Øre Potten. Jeg maa her bemærke, at i de følgende 40 Aar gik Forbruget af Spiritus voldsomt ned. Der kom unge Folk, og med den voksende Oplysning slog Edruelighedstanken igennem, det blev snart en Skam at vise sig beruset, hvad der før ved festlige Lej-

ligheder og til Markeder havde været det modsatte.

Fru Kjærgaard var fra Samsø. Hvorledes hun var kommen til Thisted og her havde fundet sin Skæbne, var vistnok noget af et Eventyr, som imidlertid ikke kommer denne Skildring ved paa den Maade, end at hun kom til at betyde en hel Del for Forretningens Trivsel. Disse to Mennesker var vist, hvad man med Rette kan kalde Idealer hver paa sin Plads, altid ligevægtige i Sindet, ventlige og elskværdige overfor alle. I de seks Aar, jeg tilbragte der, husker jeg ikke, at der blev anvendt Skænd eller Ukvemsord mod nogen i Hjemmet, kun naar Kjærgaard opdagede noget underfundigt, kunde han blive ærgerlig.

Ikke sært at Kjærgaards Arbejdskraft og redelige Væsen ogsaa blev meget anvendt i det offentlige Liv. Allerede i Januar 1879 har jeg fundet hans Navn i Forbindelse med Velgørhedsarbejde. Det var i et Opraab i Anledning af den første Børnebespisning, at hans Navn, sammen med andre, deriblandt Tommerhandler J. Nielsen, der da var Bogholder hos C. Møller, figurerede. Nu blev han i Aarenes Løb Byrådsmedlem, Kirkeværge, Sparekassedirektør og Skatteraadsfor-

mand.

Fru Kjærgaard havde til Hjælp i Huset en Barnepige, en Kokkepige og en saakaldt „Ungpige i Huset“, og naar dertil kom, at der hos dem boede og spiste to unge Lærere, saa er det forstaaeligt, at der mellem denne store Flok af Ungdom herskede megen Munterhed. Da denne ikke blev hemmet fra Herskabets Side, men derimod set paa med Glæde, vil man forstaa, at Arbejdet gik med Liv og Lyst, og Arbejde var der nok af. Butiken aabnedes Kl. 7 Morgen, og Kunderne begyndte snart at indfinde sig. De blev ekspederede af den ene af Handelsbetjentene. Den anden arbejdede paa Kontoret, naar Tiden tillod dette. Lærlingen fejede Butik, fyldte Skuffer og tappede Petroleum paa to Pots Flasker, i den mørkeste Tid solgtes daglig 100 Flasker (1 Tønde). Brændevin-, Rom- og Eddikeankerne samt Sirupskanden skulde fyldes.

Hvor der handles — der spildes.

At fylde Sirupskande var et Taalmodighedsarbejde. Det var amerikansk Rørsirup af fineste Sort, og saa fyldt med Sukker og tyktflydende, at man let blev fristet til at lade Aftapningen passe sig selv, medens man lige udførte et andet Arbejde.

Men dette var farligt, og der er vist kun faa Handelslærige fra den Tid, der ikke paa den Maade har spildt et større eller mindre Kvantum Sirup. I min Læretid spildtes paa den Maade en hel Tønde Sirup, og da Kældergulvet kun bestod af stampet Ler, der var stærkt slidt og med store Fordybninger, var der intet at stille op, Sirupen var tabt. — En Del blev alligevel opsamlet, og den Del fik Madam Ibsen. Hun boede lidt længere nede i Gaden paa den anden Side og havde en Slikforretning. Hun kogte Sirupen til en Slags Karamel og lavede deraf en meget fin 2 Øres Slik, som hun fyldte i Kræmmerhuse. Kræmmerhusene blev lavet af et halvt Blad af en udskreven Stilebog. En saadan Slik var en rigtig Lækkerbidsken. Skrivebøgerne købte hun af Skolebørnene for 2 Øre Stykket. Hygienisk var det ikke, men vi maa jo haabe, at det Sand, der var i Sirupen, ved Kogningen var gaaet til Bunds. — Naa, jeg var nu ikke den eneste absolut skyldige i dette Uheld, idet en Kæde af forskellige Omstændigheder dannede Grundlaget herfor. Derimod kom jeg en Vintermorgen, da jeg i Kælderen aftappede en Tønde Petroleum, til at vælte et tændt Lys, der var anbragt i en Flaske. Heldigvis var jeg lige færdig, saa jeg kunde gribe den tomme Tønde og slænge den over i den anden Side af Kælderen, Lyset tændte nemlig straks Ild i en lille Pyt Petroleum, som havde samlet sig i en Fordybning under Tønden, der var anbragt paa to Sodafustager, og det brændte nu op mellem disse. Jeg var en meget lille Karl, da jeg gjorde Anskrig og hæsblesende kom ind i Stuen, hvor Kjærgaard sad og drak Morgenkaffe, og udbød: „Der er Ild i Petroleumnen nede i Kælderen!“ Kjærgaard sagde ikke et Ord, men gik ganske rolig ind i Kontoret og lukkede alle Bøgerne inde i Jernskabet, hvorefter han gik i Kælderen; men da var Ilden allerede slukket; Karlene i Gaarden, der havde hørt Raabet, havde hver grebet et Bundt Sække, der tilfældigvis laa der, og havde med disse kvalt Ilden. Det kunde ellers være bleven farligt nok, da der laa flere Tønder Petroleum i Kælderen. Som den rolige og besindige Mand, Kjærgaard var, sagde han ikke et ondt Ord til mig om disse Uheld. Han tænkte vel, at jeg var haardt nok ramt endda. Det var jeg ogsaa, og jeg lovede mig selv at passe meget nøje paa for Eftertiden.

Farbror fortæller:

Erindringer

FRA EN GAMMEL KØBMANDS- GAARD FOR 50 AAR SIDEN

III.

En kold Opvaagnen om Vinteren.

Det var en kold en at komme op en Vintermorgen. I Soveværelset, et Tagkammer, var der ingen Kakkellovn. Jeg delte Seng med Førstemanden, Thomas Agerholm, der senere blev Købmand og Sognefoged i Hurup. Han var i alle Maader god mod mig, og lod mig gerne sove lidt over Tiden, medens han gik efter Vadskevand. Det, der stod i Kanden fra Aftenen før, var som oftest frosset. Det var heller ikke rart at komme ned i den kolde Butik. Her var der heller ingen Kakkellovn, men Døre lige ud baade til Gaden og Gaarden. En Søndag Morgen, da vi kom ned, viste Termometret i Butiken Minus 9 Grader. Vi havde da ogsaa Frost

baade i Hænder og Fødder og brugte ofte strikkede Vanter med halve Fingre.

Butikspersonalet, og da især Drengene, maatte have Hænderne i saa mange Ting, som Nutidens Butiksfolk slet ikke kender til. Saaledes kom Rosiner i Fustager og var paa Stilke, saa da var der rigtige „Rosinpillere“. Svedskerne var fra Bosnien og i Sække. Disse var saa fedtede (sukrede) og saa haardt pressede, at vi ogsaa maatte plukke Svedskerne fra hinanden med Fingrene. Saa var der engelsk Farin, der kom i Sække. Det kunde gaa an i Sommertiden, men om Vinteren var Sækkene fælt sukrede at røre ved. Artikler som Vadskepulver kendtes ikke, Folk vadskede i Soda, og den grønne Sæbe, der kom i Bal-

jer a 112 Pund, skulde afvejes og helst saa akkurat indpakkes, at Sæben ikke hang i Papiret ved Udpakningen. Jeg tror ikke, unge Mennesker kan gøre dette nu. Den brune Krystalsæbe kom først lidt senere. Alle spiste den Gang Smør. Margarine, „Van den Bergs“, var maaske lige begyndt at komme i Handelen. Saa kom den norske Pellerine efter, men snart fremkom dansk Margarine, og deraf blev Vejle-Fabrikatet „Steensens Stjerne Margarine“ snart den førende. Margarine var ogsaa i Baljer paa 20 eller 40 Pund og var saaledes ogsaa en Vare, der skulde afvejes.

Margarine i Natpotten!

Jeg læste for en Tid siden om Vinduespynt i gamle Dage, at en Købmand i sit Vindue i en Snor hængte et Natmøbel oven over den øvrige Udstilling. Vi havde ogsaa Lager af disse Genstande, og en Kone fra Landet, der købte en saadan, forlangte en Gang at faa Margarine i den med hjem. Det var jo meget fornuftigt, men gav dog Anledning til megen Morskab.

Alt skulde behandles og efterses. Det eneste, der kom i afvejet Tilstand, var Krydderier i 5 Øres og 10 Øres Breve og Daaser samt lidt i

større Glas. Men selv Krydderier blev ofte solgt i løs Vægt, og til Landboerne mest i hel Tilstand. Ved saaledes at komme i Berøring med alle Varer fik den Tids Lærlinge i Kolonialfaget sikkert større Varekendskab, men anderledes fedtede Fingre, end Tilfældet er nu. Hænderne blev oftest rensset i Brændevin. Det var saa let og kunde tage alt det fedtede bort. Brændevin var jo billig, og bare en lille Smule fra Ankeret over Fingrene, saa var Sagen klar. Specielle Farvehandlere fandtes ikke, saa Købmændene førte alle tørre Farver og Fernis. Gulv-lak kendtes ikke. Vilde Folk have Gulve ferniserede, købtes almindelig Fernis iblandet Zerotin (Tørrelse). Af specielle Tobakshandlere fandtes kun gamle Valdemar Larsen, der boede i det Hus, der den Gang laa omtrent midt paa Kringeltorv (Nytorv). Jeg har aldrig været i denne Forretning. Tobakshandelen var saaledes ogsaa paa Købmændenes Hænder, og Tobak var meget billig: Bendixens Pose 60 Øre, den med Skibe 80 Øre og Hvid Melange 1 Kr. Pundet. Cigarer kostede fra 5 til 10 Øre Stykket. Sidstnævnte Pris var endda for de allerfineste, i. Eks. Hirschsprungs „Yarak Bat“. Cigaretter kendtes saa at sige ikke (Da-

mer røg ikke Tobak) — dog blev der første Gang i Thisted averteret om disse af A. C. Balhausen i 1880 —, og af Shagtobak brugtes kun lidt, vi førte nogle faa Mærker: „Tordenskjold“, Moss Rose“ og „Cigarettaf-fald“. Det var i en Ottendedels Punds Pakker, og de kostede alle 10 Øre pr. Pakke.

Vin var ogsaa billig. Gl. fransk Vin, som Afholdsfolkene sagde hverken var gammel, fransk eller Vin, kostede 40 Øre pr. Flaske, Kirsebærvin 65 Øre, Muskatvin fra 80 Øre til 1 Kr. pr. Fl. Rødvin fra 65 Øre til 1 Kr. 50 Ø. pr. Fl. Portvin og Madeira fra 1,25 til 2 Kr. pr. Fl. Rom købtes hjem i store Fade, der indeholdt ca. 800 Potter og i en Styrke af 12 Grader. Den blev saa blandet op med Vand til de almindelige Salgsvarer 7 a 8 Grader, og Prisen var da 60 a 70 Øre Potten. Cognac kostede fra 1,25 til 2 Kr. pr. Flaske.

Landboerne købte udelukkende Raakaffe 2—4—8—16 Pund. Tilsætningen bestod af Cikorie, maskinpresset til 16 Øre pr. Pund, eller det dampfugtede til 20 Øre pr. Pund. Som et Kuriosum vil jeg fortælle, at der dog var en meget nøjsom Kone fra Landet, der købte ¼ Pund Raakaffe af den billigste og dertil 2 Pd.

Cikorie, ligeledes af den billigste, hver Gang hun kom til Thisted. Men Kaffen kunde maaske blive ligesaa god, som vor Tids „Erstatning“.

Vi solgte da ogsaa lidt brændt Kaffe, og i flere Aar var det min Bestilling at brænde et Lispund Kaffe to Gange om Ugen. Det skete i et Træskur, der var indrettet til dette Brug i Gaarden. Der blev fyret med Træ under Ovn, inden i hvilken der var en Tromle til Kaffen. Denne Tromle drejedes stadig rundt under Brændingen ved et Haandsving. Brændingen tog ca. 1 Time. Brændt Kaffe solgtes mest i hel Tilstand. Kunder havde selv Haandkværn; dog havde vi en lille Kaffe-mølle paa Størrelse med en alm. Kød hakkemaskine. Den var skruet fast i Kanten af Disken, og i enkelte Tilfælde solgte vi ogsaa 1/3 eller 1/4 Pund malet Kaffe, hvortil gerne solgtes „en blaa Hest“. Det var en lille Cikorie, der kostede 5 Øre.

Til Sødning af Madvarer solgtes Engelsk Farin og Sirup, til Kaffe anvendtes Kandis eller skaaren Melik. Skaaren Melis var tysk Fabrikata, enten fra Itzeho eller fra Hamborg. Grosserer Theodor Iversen, der boede i den Ejendom, som C. P. Clausen senere købte, var Im-

Farbror fortæller:

Erindringer

FRA EN GAMMEL KØBMANDS- GAARD FOR 50 AAR SIDEN

IV. Den første Handelsskole.

Det var i et af de første Aar af min Læretid, at det første spæde Forsøg blev gjort til en Aftenhandelskole i Thisted. — Vi var vel en Snes Dreng, der en Aften samledes paa Sagfører Fischers Kontor, hvor der nu er Tuberkulosestation, og fik at vide, hvad en saadan Undervisning skulde gaa ud paa: Dansk, Handelsregning, Handels- og Vekselret samt Bogføring. Principalerne skulde betale 10 Kroner for hver Deltager for et Vinterkursus og endvidere betale de dertil fornødne Bøger. Undervisningen foregik paa Realskolen, og Lærerne var Bankbogholder Hvilsted og Lærer ved Realskolen Knud Hansen. — Forøvrigt gav Forsøget ikke et Resultat, der animerede til Gentagelse, idet der, saavidt jeg husker, kun var to af Eleverne, der fuldførte den gennem Vinterens Undervisning stillede Opgave. De fleste var dovne og sløsedede med at give Møde. De to, der blev færdige, var Forretningsbestyrer Chr. Nørgaard (P. P. Hedegaard) og mig.

Svært at blive færdig om Aftenen.

Dagene gik ellers med Travlhed baade inde og ude. Officielt var det Meningen (ikke Loven) at lukke Butiken Kl. 9 Aften; men det var sjældent, at dette lykkedes. Der var altid nogle Efternølere, der stod og hang i Butiken, ligesom det ofte hændte, at der endnu ved denne Tid var Vogne i Gaarden. Særlig var det galt Torvedagene, hver Onsdag mellem 1. Oktober og Jul, og da især de store Markedsdage, da der kunde være op til 100 Køretøjer, flere end Gaarden kunde rumme, saa Niels Peter maatte laane den ene Side af Vesterstræde til Hjælp. Det hændte af og til, at de kørende Kunder skulde have Seletojer repareret, og dette skete hos Sadelmager Ramsgaard, der boede i et gammelt Hus ved Siden af Butiken. Ramsgaard var en gammel solid Haandværker, der havde sit Frisprog overfor Kunderne. Naar han saa kom med Seletojet og traf Ejeren, prikkede han ham paa Maven, idet han sagde: „Naa, tag saa til Pungen din Bonde“.

Paa Markedsdage var der Dans

nogenlunde til Tiden, blev vi alle budt ind til Kaffe, var vi ikke færdige, kom Kaffen ud i Butiken, og saadan gik Ugens Søndage. Søndag Morgen var Butiken aaben fra Kl. 7 til 9 (før 1870 blev der handlet hele Søndagen). Saa skulde der fejles, Disken vadskes og skures, Vægtene, der var af Messing ligesom de store Lamper, skulde pudses; disse Ting var Lærlingenes Bestilling, saa før Kl. 11 var vi aldrig færdige, og Kl. 4 Eftermiddag skulde Butiken atter lukkes op og holdes aaben til Kl. 9.

Laant ud til en Sagfører.

Det var i et af mine første Læreaar, at Kjærgaard en Vinter for en Uge laante mig ud til Sagfører Bendixen, der ogsaa var Byens Kæmner og ejede Huset og havde Kontor i Vestergade, hvor nu Jensens Pensionat er. Bendixen tog sig vist ikke meget af Arbejdet som Kæmner. Dette overlod han til Fuldmægtig Baadsgaard og Kontorist Schaltz, begge et Par gamle dygtige Folk. Nu hændte det, at Schaltz var bleven syg, og der skulde udskrives Skatterestancelister, hvilket Arbejde jeg kom til at udføre, og jeg maa sige, at disse Restancer forbaavsedde mig i højeste Grad. Fuldmægtig Baadsgaard var en meget stram, gammel Herre. Efterhaanden, som jeg fik Listerne færdige, overrakte jeg ham dem og sagde varsagod. Det gik et Par Gange, men saa kom det med en gammel knirkende Stemme: Dette bruger vi ikke her. Senere skete alt i Tavshed. Schaltz blev rask, og jeg fik 10 Kr. i Gratiale. Det var de første Penge, jeg havde tjent.

Efter den Tids Mode brugtes ofte, naar Herrerne var i Søndagstøjet, høj Silkehat. Derfor saa man ogsaa „Byens Løver“ og blandt disse ogsaa Handelsbetjente, særlig indenfor Manufakturaget men ogsaa enkelte Kolonialfolk og Bogholdere, paa Promenadetur Søndag Eftermiddag iført høj Hat.

Vinterens Travlhed kulminerede med Julehandelen. Juleudstilling havde vi ikke. Selvfølgelig var der Juleudstillinger hos Boghandlere, i Manufaktur- og Isenkramforretninger. Første Gang, jeg har fundet Juleudstilling omtalt her i Byen var

Grunden. Saavidt jeg husker, opstod Ilden om Aftenen ved 9-Tiden, det var meget mørkt og sneede stærkt. Fra Kjærgaards Gaard maatte baade Niels Peter og vor faste Arbejdsmand møde med Vandtønde og Spande og gøre Tjeneste ved Pumperne hele Natten; men trods alle Anstrengelser, under Brandmajor Weyes Ledelse, nedbrændte Huset fuldstændigt. Paa mig gjorde alt dette et saare uhyggeligt Indtryk, Kirkeklokkens Klemten, Vægternes Raab: Brand! Brand! og da det blæste stærkt og Vinden var Øst, feg det med Gnister helt op over Købmandsgaarden, saa vi fik ikke megen Søvn den Nat.

Den lange Vinter fik Ende, og det var herligt atter at blive fri for at have Lys i Butiken om Morgen. Det blev lettere at faa lukket til Tiden om Aftenen, Landboerne havde travlt med Foraarsarbejdet og blev ikke i Byen saa længe, og Byens Folk skulde ogsaa ud og lufte sig i Foraarsvejret. Snart hørte vi fra Vogne, der kom til Byen med Grøntsager, Drengenes Raab: Her er Kartofler, Grøntsager og Gulerødder. Arbejdet gik ellers paa samme Maade; men alt føltes meget lettere. Der var ingen Kulhandel, og Arbejdet med Foderstoffer svandt hen.

Livet i Købmandshjemmet.

Hvordan ellers Livet formede sig i Hjemmet, det Hjem, hvor vi alle, baade små og store, Herskab og Tyende, befandt os saa vel. Lad mig begynde med Sommertiden. Butikspersonalet samt Niels Peter fik alle Maaltider, paa nær Middagsmaden, serveret i Butiken. Førstemanden spiste til Middag sammen med Herskabet, medens vi andre spiste bag efter sammen med Pigerne og meget ofte en Syjomfru og en Vadskekone. I det store Hus var begge disse næsten faste Folk. Den lille Vadskekone havde en stor og smuk Datter, der vistnok senere kom til Rusland som Sangerinde.

Fru Kjærgaard sørgede for, at vi alle fik god og rigelig Mad. Om Morgen kom den store blaa Kande med dejlig Kaffe og et stort Fad med Smørrebrød ud til os i Butiken, senere Formiddagskaffe ogsaa med skaaren Mad. Vi fik Eftermiddagskaffe med Kage og til Aften Paalægsmad og som oftest Spejlæg og altid The. Øl kunde vi selv forsyne os med i Butiken, hvor der altid laa et Anker af bedste Kvalitet fra „Caroesminde“, som vi solgte af for 6 Øre Flasken.

Om Søndagen spiste vi alle til Middag sammen med Herskabet. Da var Bordet fuldt besat i den store, fine Spisestue. Vi unge Mennesker kunde dog ikke dy os for somme Tider i den tidlige Morgen at liste os ind ad Bagdøren til Habersaats Bageri og købe en 5 Øres Bakkelse, som var Indbegrebet af alt lækkert, naar den blev nydt i varm Tilstand lige kommen ud af Ovnen og spist paa Stedet. Fru Kjærgaard maatte ikke se det, og vi vilde nødigt gøre hende imod, der altid sørgede saa vel for os.

Grundlovsdag — den bedste Sommerfestdag.

Grundlovsdagen var vor bedste Sommerfestdag. Da var det mest unge Mennesker, der kom til Byen. Der var ikke megen Handel, men en Masse Køretøjer i Gaarden. Vi maatte saa hurtigt som muligt se at blive færdig med de færre og mindre Ekspeditioner; thi naar vi var færdige, maatte vi lukke Butiken og gaa til Fest. Gaardskarien eller hans Medhjælper skulde dog være i Gaarden for at passe Hestene. Ellers kørte ingen hjem, før Festen var forbi Kl. 1 Nat. Selv om Hr. og Fru Kjærgaard sammen med Børnene ogsaa var til Fest, saa var de dog altid hjemme om Aftenen og kunde tage Affære, saa vi Unge kunde blive paa Festpladsen.

Det var paa en saadan Grundlovsdag, at en Troldmand „forvandlede“ min Jubilæums Tokrone, som jeg havde laant ham til sine Ekspertimenter, til en almindelig Tokrone. Denne Mand boede her i Byen og rejste rundt til Markeder med forskellige Slags Spil og andre Gøglerier. Han optraadte f. Eks. med

„trodde“ triumferende Jubilæumstokronen op af hans Lomme.

galt Torvedagene, hver Onsdag mellem 1. Oktober og Jul, og da især de store Markedsdage, da der kunde være op til 100 Køretøjer, flere end Gaarden kunde rumme, saa Niels Peter maatte laane den ene Side af Vesterstræde til Hjælp. Det hændte af og til, at de kørende Kunder skulde have Seletøj repareret, og dette skete hos Sadelmager Ramsgaard, der boede i et gammelt Hus ved Siden af Butiken. Ramsgaard var en gammel solid Haandværker, der havde sit Frisprog overfor Kunderne. Naar han saa kom med Seletøjet og traf Ejeren, prikkede han ham paa Maven, idet han sagde: „Naa, tag saa til Pungen din Bonde“.

Paa Markedsdage var der Dans paa alle Hoteller, og da vilde Folk ikke hjem, saa vi blev ikke færdige før ud paa Natten. Vi opbevarede jo Overtøjet, ligesom vi ikke kunde lægge Varerne i Vognen, før Hjemturen var forestaaende. Det passede jo ogsaa, at nogle havde faaet rigelig med Kaffepunche. De fleste var muntre, men enkelte kunde være det modsatte. Saaledes var der en Aften en af Kunderne, der maatte køres hjem. Han havde været alene i Byen og var kørende i en almindelig Arbejdsvogn; han blev lagt bag i Vognen, og de unge Lærere, der boede hos Kjærgaards og havde Lyst til Turen, hjalp Niels Peter at køre ham hjem. Den ene af Lærerne, det var afdøde Poul Møller, sad bag i Vognen og holdt paa Mandens Ben. Han var lidt uregerlig. De tre maatte saa spadseres hjem. Det var over en Mil.

Naar vi kunde blive færdige saa

så, og jeg fik 10 Kr. i Gratiale. Det var de første Penge, jeg havde tjent.

Efter den Tids Mode brugtes ofte, naar Herrerne var i Søndagstøjet, høj Silkehat. Derfor saa man ogsaa „Byens Løver“ og blandt disse ogsaa Handelsbetjente, særlig indenfor Manufakturaget men ogsaa enkelte Kolonialfolk og Bogholdere, paa Promenadetur Søndag Eftermiddag iført høj Hat.

Vinterens Travlhed kulminerede med Julehandelen. Juleudstilling havde vi ikke. Selvfølgelig var der Juleudstillinger hos Boghandlere, i Manufaktur- og Isenkramforretninger. Første Gang, jeg har fundet Juleudstilling omtalt her i Byen var i 1865, da Isenkrammer C. F. C. Kjærgaard paa Store Torv averterede om en saadan. Samme Kjærgaard averterede i Slutningen af Aaret 1869 med, at han Nytaarsdags Eftermiddag og følgende Dage lod afholde Tombola, hvor der bortspilledes en stor Del værdifulde og nyttige Genstande, samme er inddelt i to Afdelinger, hvortil Loddet betales med 8 og 16 Skilling.

Disse Vintermaaneder var lange og knugende. Jeg husker, med hvilken befriende Følelse jeg hilste, at Gaden sidst i Marts blev hugget op og rensset for den gennem en lang Vinter henliggende Is og Sne, og at det atter blev Regnvejrs.

Den første Vinter oplevede jeg paa nært Hold en rigtig Ildebrand. Det var i Ejendommen Vestergade 31, hvor blandt andre Madam Ibsen boede. Det var en gammel to Etagers Ejendom, der nedbrændte til

gaa til Fæst. Gaardskarlen eller hans Medhjælper skulde dog være i Gaarden for at passe Hestene. Ellers kørte ingen hjem, før Festen var forbi Kl. 1 Nat. Selv om Hr. og Fru Kjærgaard sammen med Børnene ogsaa var til Fest, saa var de dog altid hjemme om Aftenen og kunde tage Affære, saa vi Unge kunde blive paa Festpladsen.

Det var paa en saadan Grundlovsdag, at en Troldmand „forvandlede“ min Jubilæums Tokrone, som jeg havde laant ham til sine Eksperimenter, til en almindelig Tokrone. Denne Mand boede her i Byen og rejste rundt til Markeder med forskellige Slags Spil og andre Gøglerier. Han optraadte f. Eks. med „en Kannibal“ fra Sydhavseerne, „en meget vild Mand“, der kun spiste raat Kød, men ellers sang sine monotone Hjemlandssange for os. Den vilde Mand hed saadan noget som „Bommerakongo“ eller et andet malabarisk Navn. Her i Byen kendte vi godt „den vilde Mand“, der ellers til daglig var en meget skikkelig Arbejdsmand. Gøgleren var ikke velanskrevet her i Staden, men blev taalt paa Grund af, at han ved en Ildebrand lige uden for Byen viste stort personligt Mod ved at trænge ind i Stalden, hvad ingen anden turde, og redde de Kreaturer, der endnu var tilbage. Denne Mand havde altsaa borttrollet min Jubilæumstokrone, og da han vilde slaa Sagen hen, maatte jeg true med at gaa til Politiet. Det hjalp, og nu tog han Sagen fra en gemytlig Side, gik ned mellem Publikum, gik hen til en ung Mand og

Førbror fortæller:

Erindringer

FRA EN GAMMEL KØBMANDS- GAARD FOR 50 AAR SIDEN

7.

Da Thisted klarede sig med een
Politibetjent.

Ligesom Festen sluttede med Kanonskud, saa begyndte den ogsaa med, at Feldbereder Jens Andersen, ogsaa en af de Gamle, der daglig kom i Butiken, om Morgen paa Frederikstov affyrede 9 Kanonskud, hvorefter Zorns Orkester med Politibetjent Heuser i Spidsen i stram Uniform og med hvide Handsker drog gennem Byen. Heuser var vor eneste Politibetjent, men ved sin Optraeden gjorde han det sikkert ud for flere. Han førte sig altid med stramt militær Tilsnit og forstod at sætte sig i Respekt og holde Orden. Han var sikkert en ideel Ordensbetjent, men vel ingen stor Opdager. Jeg husker saaledes, at der en Gang blev stjaalt et Par Kalveskind fra Stalden, hvor de for Natten var blevet henlagt for næste Dag at hænges til Tørring. Tyveriet blev meldt til Politiet, og Heuser mødte, som sædvanlig stramt og med vikset Overskæg for at undersøge Sagen. Ofte har jeg siden ved Tanken om denne Episode tænkt paa Birkedommer Krans i „Eventyr paa Fodrejsen“, da han til Forstkandidaten fortalte: „se saadan blev der forleden stjaalt et Lam nede i Kalvebæk“ o. s. v. — Heuser og et Par Mand holdt de følgende Nætter Vagt i Gaarden, hvor der atter var anbragt Kalveskind „i Fælden“, men denne klappede ikke, og Tyveriet blev ikke opklaret. En anden Historie om Heuser, som maa være pågæret før den med Kalveskindene: Kjærgaard havde en gammel ret stor sort Puddelhund, der bar det mærkelige Navn „Hvorfor“. Nu traf det sig, at der havde været en Historie, hvor nogle Hunde havde forvolgt Skader. Politiet havde taget sig af Sagen, og Heuser havde ogsaa gamle, bidske „Hvorfor“ mistænkt. I den Anledning mødte han op paa Kontoret, spurgte ud om Hundens Færd, og vilde da ogsaa vide dens Navn, og da Kjærgaard

Købmand A. N. Kjærgaard
og Hustru.

sagde „Hvorfor“, blev Heuser vred, og tænkte Kjærgaard vilde railere over hans Arbejde, hvorfor han udbrød: „Fordi jeg vil vide det!“ Han fik nu Forklaringen og en god Cigar og lo selv af Ordspillet.

Til Sommerdagens Glæder hørte, at der ofte blev spillet Krok i Gaarden. Naar der ikke var Vogne, og Tiden tillod det, holdt Kjærgaard meget af at spille Krok. Saa blev den uundværlige brune Merskumpibe stoppet, og de to Lærere var altid villige, ligesom der paa de stille Dage kunde undværes en Mand fra Butiken. En Søndag skulde der finde Cykleløb Sted paa Frederikstov, ogsaa en Begivenhed — vi var nøjsomme den Gang. Vor Førstemand, Thomas Agerholm, havde en af de høje Cykler, en Velocipede, i daglig Tale kaldet „en Væltepeter“. Det saa helt halsbrækkende ud, men han klarede sig godt, ogsaa ved Cykleløbet. Ellers var alle Cykler paa den Tid med smalle faste Ringe. Den første Cykle med Luftringe, der kom her til Thisted, kørtes af Jesper Kjærgaard. Han havde den, saavidt jeg husker, med hjem fra Amerika.

Det var ogsaa ved den Tid, at Sommerteatret „hos Stafens“ i Sommerlyst tog sin Begyndelse. Vilde vi unge Mennesker overvære en Forestilling, saa maatte vi jo skiftes dertil, og dette gjaldt ogsaa, naar der var en Teateraften paa „Thy“ om Vinteren.

Fornøjelige Søndagsture.

Saa var der ogsaa Køreturene, der

gik for sig om Søndagene, især i Ferietiden, naar Fru Kjærgaards Søster og Svoger, Lærer Larsen fra Samsø med deres Børn, to Drengene og to Piger, kom paa Besøg. Og da Kjærgaards ogsaa have fire Børn, en Søn og tre Døtre, ligesom nogle af Butikspersonalet og Pigerne samt i Reglen nogle ekstra Gæster skulde med, deriblandt især Købmand Hillers og Frue, der var Søster til Fru Kjærgaard, blev det et stort Selskab. Det passerede ogsaa, at flere Familier slog sig sammen til Udflugt, hvad der forhøjede Festligheden, saa kunde der blive et helt lille Vogntog, og saa gjaldt det om at faa ordnet Placeringen af Selskabet rigtigt. I Ferietiden var der mange unge Mennesker hjemme, som nok kunde lide at være sammen med bestemte af de unge Damer og omvendt, saa det var ikke helt ligegyldigt.

Turene gik til Klitmøller, Hanstholm eller en enkelt lang Tur til Bulbjerg. Smaature foretoges ogsaa til Sjerring, Vildsund eller Færgesborg; Bøgestedrende var ikke opfunden den Gang.

Forberedelsen til saadanne Ture voldte selvfølgelig Fru Kjærgaard stort Besvær, men hun havde Sindsligevægt, denne vidunderlige Gave, at alt gled, uden at nogen mærkede, hvor travlt hun i Virkeligheden havde. Alt mødte hun med sit gode Smil, og alting klappede til Tiden. Efter en saadan Tur var alle taknemlige og parate til næste Dag atter med Glæde at tage Del i Arbejdet.

Kjærgaards Fødselsdag.

En stor Festdag var Kjærgaards Fødselsdag den 21. Maj. Da kom Kjærgaards Familie, hans to Brødre, Gaardejerne Chr. Kjærgaard, Thorsted, og Anthon Kjærgaard, Kløv, samt hans Søster og Svoger, Gaardejer Jeppe Nørgaard, Østerild, endvidere hans Fætter, Gaardejer Jens Søndergaard, samt en Ven, Gaardejer Chr. Thomsen, Sjerring. Saa kom Anders Enevoldsen, Mejeri- og Gaardejer, Tilsted, Købmand Mads Jensen, Vang, og Forpagter Hansen, Egebaksande. Endvidere den store Vennekare fra Byen. Alle Gæster var venlige og morsomme Folk, der kunde more sig sammen, og Kjærgaard var rigtig i sit Es. Denne Glæde over Hjemmet fandt Udtryk i et af Versene i en Sang til hans 50-aarige Fødselsdag, der, efter at have omtalt hans offentlige Hverv, led saaledes:

Kjærgaard er dog en af dem,
for hvem Hjemmet „det er Hjem“,
hvem af os ej kender godt
dette lune Smil i Øjet,
naar han er her hjemme blot
og har Ild i Pibetøjet.

Saa gik den alt for korte Sommer. Efter Høst begyndt igen den store Travlhed, Landmændene kom med deres Kornlæs, Kul skulde leveres til Vinterforbrug, og fra Oktober begyndte jo igen de ugentlige Torvedage, Kulden indfandt sig og med den kom Havtorsken. Hver Morgen hørtes Byens Udraaber Jerrig Pots hæse Røst: „Havtorsk paa Torvet“. Jo, Mørketiden var inde, dog gav Vinteren os ogsaa mange Glæder i dette rare Hjem. Naar vi kunde faa lukket nogenlunde til Tiden og havde nydt Aftenkaffen, saa læste og passerede vi eller spillede Skak til Kl. 11. Ofte spillede vi ogsaa Kort med Kjærgaard. Han vilde lære os at spille baade Thomber og Whist, idet, som han sagde, det hørte med til god Opdragelse at kunne tage Del i disse Selskabsspil. Naar der i Løbet af Vinteren var Aftenselskab, blev vi fra Butiken altid indbudte, saa passerede det ikke sjældent, at vi fik Anvendelse for vor Lærdom til en Lhomber eller et Whistparti. Det var ved en saadan Lejlighed, at gamle Overlærer Nørgaard fortalte os unge Mennesker, rimeligvis i opdragende Hensigt, om, hvad han kaldte god Købmandsmoral. Det var om Købmand Nordentoft i Østergade. I den Tid, han sad som Medlem af Thisted Byraad, kunde der ikke købes noget som helst i hans Forretning, naar det skulde anvendes i Byens Tjeneste. Der maatte ikke foreligge nogen som helst Regning til Udbetaling fra hans Forretning.

Juleaften.

Man vil forstaa, at det baade var Kjærgaards og Fru Kjærgaards største Glæde, naar vi unge Mennesker vilde føle os som hjemme, og dette kulminerede da især i Julen. Her saa jeg for første Gang et Juletræ, hvad jeg glædede mig meget til, og jeg blev ikke skuffet, men fik Lov at føle den Stemning dette giver, naar som her de rigtige Forhold er til Stede. Det var en stor Kæde, der gik rundt om Træet og sang Jule-salmerne: foruden Kjærgaard og Fruen deres fire Børn, Butikspersonalet, Karlen og Pigerne, Syjomfruen, Vadskekonen samt flere rare, gamle og ensomme Mennesker, der var indbudt til at tage Del i Jule-

aftens Højtid. Ja, det var herligt at være med i Skaren, høre og se Børnenes Glæde og sammen med de andre atter blive Barn igen. For Juletræet tændtes, havde vi spist, hvert Aar de samme Retter: Risengrød, kogt Havtorsk, Gaasesteg og som Dessert Æblekage. Senere paa Aftenen fik vi saa Kaffe og Kager. Alle fik Julegaver, altid gode, nyttige Ting. Baade Juledag og Nytaarsdag var Butiken lukket hele Dagen, og da Kjærgaard og Fruen var flittige Kirkegængere og Eksempel smittede, var det bleven en fast Regel, at vi Unge, foruden de almindelige Søndage, ogsaa skulde til Froprædiken baade Julemorgen og Nytaarsmorgen. Det var mest gamle Pastor Jakob Hansens aandfulde Tale vi holdt af at høre, og ved disse Froprædikener tillige at være med i Salmesangen, „Julen har bragt velsignet Bud“ og „Vær velkommen Herrens Aar“. Naar vi kom hjem fra Morgengudstjeneste blev der baade Julemorgen og Nytaarsmorgen serveret kold kogt Havtorsk med Kartofler og Sennepssovs samt Kaffe med Smørrebrød og Boller. Mellem Jul og Nytaar var der kun ringe Handel, og naar der ingen Kunder kom om Aftenen, maatte vi lukke Butiken Kl. 6, hvorefter vi tilbragte Aftenen sammen med Familien.

Nytaarsaften.

Nytaarsaften lukkede vi altid Kl. 6, og Aftensmaaltidet bestod af de samme Retter som til Juleaften. Naar den var fortæret, sloges Gæken løs. Kunde vi unge Mennesker se vort Snit til at gemme Kaffekanden eller en anden Genstand, som Pigerne saa maatte lede efter, syntes vi, at det var evig Løjer, ligesom Pigerne forsøgte at „ordne vore Senge“, saa vi selv maatte endevenne disse, før vi kunde komme til Ro, ligesom der blev en værre Skydning med „Kinesere“ og „Skruptudser“.

Fru Kjærgaard havde i Tide fjernet Gulvtæpper og andre Ting, som let kunde tage Skade. Kjærgaard førte an i Løjerne, og selv om Kvinderne var bange og hvinende krøb op paa Stole og Borde, blev Løjerne fortsat en Times Tid. Saa var Stuerne fulde af Krudtrøg, og Fru Kjærgaard bad om Vaabenstilstand og maatte have Vinduerne op. Saa skulde vi ud at se paa Nytaarsløjerne i Byen, som kulminerede med Skydningen paa Storetorv. — Heuser kunde godt paa denne Aften trække i civil, saa der skulde passes paa. Han var streng, i Fald Løjerne

udartede sig alt for slemt. Nytaarsdag gik som de andre gode Juledage, og saa var den glade Juletid forbi; men Dagene begyndte at længes.

Det hændte, at Kjærgaards Ungdom blev indbudt til Julegilde hos Kunderne paa Landet. Jeg husker kun at have været med fire Gange, det var hos Thomas Agerholms Forældre, Nors Havreland, hvor vi dansede i Forsamlingshuset, hos Peter Andersen, Silstrup, samt hos Anders Enevoldsen og Jesper Søndergaards i Tilsted.

Som Forholdene indenfor Handelen senere udviklede sig, er jeg nu klar over, at jeg er kommen i Lære lige ved Afslutningen af en Periode, der endnu havde lidt af den gamle Købmandskolorit over sig, men derefter ret hurtig var forbi. I Løbet af faa Aar kom vi først af med Søndags Eftermiddagshandel og lidt senere ogsaa Morgenhandelen om Søndagen, og saa endelig kom det store Fremskridt: 8-Lukning om Aftenen. De gamle Købmandsgaardes Periode var snart forbi. Der opstod Specialforretninger, der dukkede Brugsforeninger op, baade i selve Byen og i dennes Opland, som havde været de gamle Købmandsgaardes Kunderkredse. Ja, der kom endog ret snart den Tid, disse Forhold blev saa generende, at Byen ønskede sit Beskyttelsesprivilegium om, at Købmandshandel inden for et Omraade af 1½ Mil blev afskaffet, idet man gik ud fra, at man dog hellere vilde have Købmænd i den nærmeste Periferi end Brugsforeninger. Naa, en Del af disse var jo allerede kommet, og denne Udvikling kunde ikke standses, men maaske nok hemmes. Ligeledes forstaaer jeg, at dette Lærested og dette Hjem, hvor jeg tilbragte seks gode Aar, var noget ud over det almindelige.

Den yngste af Kjærgaards Døtre udsendte for nogle Aar siden til Slægt og Venner et lille maskinskrivet Hefte „Erindringer fra hendes Barndomshjem“, der — som hun siger — „var det bedste Hjem paa Jorden“. Jeg maa give hende min Tilslutning. Det var et saare godt Sted at være. Nu, jeg er bleven til Aars, staar dette saa levende for mig, og har jeg samtidig med denne Skildring bragt disse brave Mennesker et Æresminde, saa er det sket i dyb Taknemlighed og med største Glæde.

Slut.

27. Februar, 1945

Fra det gamle Thisted

Spredte Træk af Byens Udseende for 125 Aar siden

Den gamle Tiendelade i Strandgade, der blev nedbrudt i 1929

I gamle Optegnelser faar man et lille Indblik i Thisted's Udseende omkring Aaret 1815. Som det fremgaar af gamle Bykort fra den Tid, fandtes den vestre Bybom, hvor nu Møllevej munder ud i Vestergade, og da Byen paa den Tid var omgivet af det saakaldte Consumptionshegn, blev den lave Bebyggelse, hvor Vesterstræde nu er beliggende, nærmest betragtet som en Slags Forstad til Byen.

Kom man indenfor den vestre Bybom og fortsatte ned ad Vestergade, var denne paa venstre Side afgrænset af et stort Dige, der strakte sig ned til den senere af Konsul Andersen opførte Gaard (nu Zachos Ejendom) og Arealet inden for dette Gærde var ubebygget og blev gennem mange anvendt til Afholdelse af de traditionelle Onsdagsmarkeder.

Længere nede i Gaden laa Købmand Holst's anselige Gaard (Vestergade 18) der senere blev erhvervet af Hattemager Gjerlach for 4000 Rigsdaler. En Datter af Købmand Holst blev gift med Brygger Jacobsen paa „Gamle Carlsberg“ og var Moder til Brygger Carl Jacobsen.

Paa den anden Side Amtsstræde laa Købmand Houes Gaard, hvis Udlænger var beliggende paa den anden Side Skovgade, og hvoraf en Grund i 1830'erne blev erhvervet af Overkrigskommissær, By- og Herredsskriver Paye, en Søn af Amtmanden, som lod opføre den Bolig, der senere af Amtmand Rosenkrantz blev erhveret til Amtmandsbolig. Lidt længere nede i Vestergade, omtrent midt mellem Amtsstræde og Kirkestræde, laa endnu en Købmandsgaard tilhørende Lars Holst, der var en af de driftigste Handelsmænd i Byen paa den Tid.

Fulgte man den sydlige Side af Vestergade, mødte man først den store aabne Mark ned mod Fjorden, hvoraf en Del indtil Aarhundredskiftet gik under Navnet „Knudsens Toft“. Hvor nu „Kristiansborg“ og Hotel „Jylland“ ligger, blev senere opført en anselig Gaard, hvorfra Brødrene Grishauge drev Købmandsvirksomhed og Avlsbrug. De ejede Jorderne helt ned til Fjorden, hvor senere Jernbanen, Søndre Kirkegaard, Asylgade, Frederiksgade, Kongensgade, osv. blev an-

lagt. En Del af den Ejendom, hvori Missionshotellet nu findes, er opført som Avlsgaard af Brødrene Grishauge, og blev senere erhvervet af Amtet og indrettet til Arbejdsanstalt.

Paa søndre Side af Gaden laa ogsaa Købmand Knakkegaards anselige Handelsgaard, det nuværende Landmandshotel. Den bestod af „4 Pløje og en anselig Lade med tilliggende skøn og stor Haugeplads“. Den ejedes 1773 af „Kjøb- og Handelsmand, Kirkeværge Sr. Christen Knakkegaard“, herfra drev en betydelig Handel, som omfattede alle Slags Specerier, Klæde, hjemmegjorte Lærreder, Hør, Hamp, Jern, Salt, Kul, foruden Krambods- og Isenkramvarer, foruden at der til Gaarden hørte et betydeligt Avlsbrug.

Efter Christen Knakkegaards Død i 1773 blev Købmandsgaarden solgt til en ældre Broder, Peder Knakkegaard. I Midten af forrige Aarhundrede ejedes denne Handelsgaard af Dyrklæge Møller, der foruden at passe sin Dyrklægepraksis, drev stor Købmandsvirksomhed, og begge disse Haandteringer gik senere i Arv til en Søn.

Vestergade strakte sig paa den Tid et Stykke ned paa det nuværende Store Torv, idet Raadhuset, hvoraf der findes et Maleri paa Museet, var beliggende noget længere nede paa Torvet. Dette Raadhus blev nedrevet i Begyndelsen af Halvtredserne, hvorefter det nuværende Raadhus blev opført og ved denne Lejlighed rykket et Stykke Vestpaa til en Grund, der var frakøbt Kirkegaarden. Den Ejendom, hvor nu Isenkrammer Chr. Sørensen har til Huse, var den Gang beliggende i det nederste af Vestergade, og beboedes da af Justitsraad og Byfoged de Steensens Enke, om hvem det i „Thisted Købstads Historie“ hedder det, at „hun skal have været eneste Frue i Thisted, da Amtmanden var ugift“.

Syd for Raadhuset laa „Lassen Winthers i en Slags italiensk Stil byggede store Gaard“ (sikkert den senere Brinckmannske Ejendom) paa Hjørnet mod Storegade den gamle Præstgaard (nu Magasin du Nord) og den eneste Bygning paa Store Torv, der kunde prale med to Etager, var Køb-

Thisted Amts Avis

28. November, 1944

Fra Halvfjerdsernes Thisted.

De gamle Slægter dør ud — og nye kommer til.

Af Henry E. Pedersen.

Paa mange Omraader var Halvfjerdserne en Omskiftningens Tid for Thisted. Flere af de Slægter, der havde præget Udviklingen i Byen gennem Generationer, var ved at dø ud og nye kom til — Købmandshuse og Haandværker-virksomheder gik over paa andre Hænder, nye Forretninger og Forretagender blev etableret og knyttet til Slægter, der helt frem til vor Tid hørte til de mest kendte og ansete.

Agent Werner, der var kommet til Byen i Midten af Tyverne og aabnet en Manufakturforretning, som han stadig havde drevet sammen med sine mange andre Virksomheder, var nu en alderstegen Mand, der i Begyndelsen af Halvfjerdserne begyndte at beskikke sit Bo. Den første Begyndelse blev gjort med Salget af Manufakturvirksomheden, der havde tilhuse i hans Gaard paa Store Torv (det nuværende Hotel „Royal“). Forretningen blev solgt til Købmand Ad. Tachau, der senere flyttede til den af ham opbyggede Ejendom i Vestergade (nu Manufakturhandler Chr. Søndergaard). Fem Aar senere, i 1875, kunde Agent Werner fejre 50-Aars Jubilæum som Borger i Thisted — en Begivenhed, der blev fejret paa forskellig Maade Agent Werner havde i Dagens Anledning skænket et Legat paa 2000 Kr., hvorefter Renterne skulde tilfalde Thisted Købmænds Hjælpekasse, og ved en større Fest paa Hotel „Aalborg“ blev Werner udnævnt til Æresmedlem af Thisted Handelsstandsforening. I Dagens Anledning kunde man i „Thisted Amtsavis“ læse følgende Hilsen til Jubilaren:

Til Hr. Agent I. W. Werner!
Naar nu ved Storfest Du har
Dig moret flot,

Fuglsangs Gaard paa Store Torv, og disse Forretninger kan saaledes i det kommende Aar fejre 75 Aars Jubilæum.

Som nævnt i forrige Artikel var det aarlige Krammarked i Thisted ved at forsvinde. Tidligere havde dette Marked været besøgt af mange udenbys Handlende — Manufakturhandlere og Guldsmede m. m. — nu var det Købmændene fra Thisted, der med deres Telte og Varer drog til Markederne i Vesløs og Øsløs for at slaa en Handel af.

Thisted havde paa den Tid ingen fastboende Tandlæge. Byens Borgere var det meste af Aaret henvist til at lade deres Doktor trække Tænderne ud, eller vente til en Tandlæge indfandt sig i Staden for at give Konsultation. Et Par Gange om Aaret kom Tandlæge Pedersen fra Aarhus til Thisted, og han havde ved disse Lejligheder god Søgning. Ikke mindst af Smaakaarsfolk, der i de tidlige Morgentimer gratis kunde faa trukket Tænder ud — men samtidig maatte finde sig i, at det skete uden Bedøvelse. Fra Midten af 1874 dukkede en ny Tandlæge op i Thisted, idet Joh. M. Nielsen fra Viborg bekendtgjorde, at han i den første Uge af September vilde give Konsultation i Byen, og da dette havde fundet Sted nogle Gange, tog Tandlæge Nielsen det Skridt at nedsætte sig i Thisted i April 1875, da han aabnede sin Konsultation hos Købmand Valdemar Larsen Kringeltorv (Nytorg) i en 2-Etages Ejendom, der dengang var beliggende midt paa Torvet.

Noget helt Nyt for Borgerne var det, da M. C. Schibbye i 1871 aabnede et Laanekontor i Mellemgade, og det samme var Tilfældet, da C. Rafn fra Aalborg Aaret efter an-

Premierløjtnanten forelagde her sit Forslag og fremhævede „den Betydning det ogsaa for Thy vilde have at komme i Forbindelse med Verdensmarkedet“. Anlægget var beregnet til 1,900,000 Rigsdaler, og da der blandt Forsamlingen viste sig stor Interesse, blev der nedsat et Udvalg til at tegne et Forstærkingsfond paa 150,000 Rdlr. Paa dette Punkt viste der sig snart Vanskeligheder, og da der paa Mødet havde rejst sig stærke Røster for en Jernbane fra Thisted til Odcesund, havde dette til Følge, at der kort efter indkaldtes til et Møde i Ydby til Fremme af denne Plan, og her nedsattes der et Udvalg til at arbejde videre med Sagen. Det var saaledes paa samme Tid Agitation i Gang for to Jernbanelinier til Thisted. Selv om der forløb en halv Snes Aar, inden Thybanen blev indviet, viste det sig dog, at det sidste Projekt var det mest levedygtige. Interessant er det nu at se, at man den Gang var inde paa en anden Linieføring, end den nu eksisterende, idet man vilde have Banen i Forbindelse med flere den Gang eksisterende ret anelige Handelspladser. Man foreslog nemlig Banen ført fra Thisted til Sjørring, derfra til Snedsted og Koldby, Gudnæs, Visbye, Doverodde, Hvidbjerg til Odcesund. Var denne Linieføring blevet gennemført, var de gamle Handelspladser langs Limfjorden sikkert ikke gaaet den Undergang i Møde, som Tilfældet blev, men den midt gennem Thy førte Jernbane vandt dog størst Tilslutning, og har uden Tvivl været af større praktisk Betydning.

Med disse spredte Træk fra Halvfjerdsernes Thisted slutter denne lille Artikelserie, hvis Hensigt det kun har været at give et Billede af Livet i Thisted som det formede sig i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, da mange forskellige Forhold var i Støbeskeen og satte sit Præg paa en Udvikling, der helt frem til vor Tid har været bestemmende for Byens Trivsel og Eksistens.

modtag en venlig Hilsen da fra
Smaakaarsfolk blot —
vi kjende bedst, hvem her Du
meest dog var,
hvis Nød „den Gamle“ oftest
lindret har.
Vær derfor venligst hilset fra de
mange,
som for den dyre Fest kun vare
bange.

Svaret herpaa lod ikke vente paa
sig. Agent Werner gav en stor Fest
for sine Medarbejdere gennem Aa-
rene og for sit Tyende paa „Wil-
helmsborg“, hvortil han da havde
trukket sig tilbage.

Som allerede nævnt møder vi
med Begyndelsen af Halvfjerdser-
ne nye og endnu kendte Slægts-
navne i Byens Næringsliv. Saale-
des stammer Gartner J. Jespersens
Gartneri fra denne Periode, hvor
ogsaa Kobbersmed Handest kom
til Byen og grundlagde sin For-
retning. I 1869 var Jægermester
Schultz Gaard paa Vestergade ble-
vet solgt til Købmand N. P. Hil-
ligsøe for 6600 Rigsdaler. Aaret
efter blev Købmand A. Thomsens
Gaard i Nørregade (nu P. O. Poul-
sen) for 4500 Rdlr. solgt til Køb-
mand L. Sørensen (Fader til cand.
phil. Sørensen) og Hattemager
Gjerlach, der havde været Borger-
repræsentant i mere end 30 Aar,
købte 1871 Enkemadam Holsts
Gaard (Vestergade 18) for 4000
Rdlr.

Mange andre kendte Navne var
paa dette Tidspunkt i forreste Ræk-
ke blandt Byens Borgere, saaledes
Slægterne Dolleris, Bahner, Ben-
dixsen, Carstensen, Toft, Gjørup,
Holst, Hundahl, Lamberth, Mom-
toft, Nordentoft, Wagner, Worm og
Yde, og mange af disse Slægter var
ved Indgifte i nær Familie.

Ogsaa blandt Haandværkerne mø-
der vi kendte Navne som Garver
Rasch, Smed Lassen, Gjörtler
Bunch og Snedker A. Schou, og i
1871 etableredes to endnu eksiste-
rende Forretninger i Thisted, idet
Jensen & Selmer aabnede deres
Skræderforretning og Urmager I.
P. Sørensen nedsatte sig i Gjörtler

lagde en Mineralvandsfabrik i Lam-
berths Gaard i Nørregade. Det æld-
ste endnu eksisterende fotografiske
Artelier i Thisted blev aabnet i
1873 af Fotograf Braae ved Siden
af Apotheket i Storegade, og sam-
me Aar anlagde H. Brønderslev et
Maltgøreri i Dragsbæk, som senere
blev udvidet til Ølbryggeriet, der
først nedlagdes for en Snes Aar
siden.

W. Bonnes Jernstøberi, der var
beliggende paa Gasværksvej (nu
Odense Ægforretning) blev i 1875
overtaget af et lokalt Interessent-
skab med en Aktiekapital paa
100,000 Rigsdaler, og netop sam-
me Aar blev dannet et andet Ak-
tieselskab med en Kapital paa
78,000 Kr. til Anlæg af en Maskin-
fabrik og Jernstøberi i Kammer-
raad Hansens Gaard paa Kastet
under Navnet „Thy“, hvoraf det
sidste Foretagende viste sig at ha-
ve den længste Levetid.

De første Projekter til Thybanen.

Samfærdselsforholdene til og
fra Thy og Thisted lod i Halv-
fjerdserne meget tilbage at ønske.
Ganske vist var der en anselig
Trafik paa Thisted Havn, men
over Land var Trafikforholdene
temmelig antikverede. Hertil bi-
drog ikke alene de mange Færge-
overfarter, men ogsaa den lange
Afstand til Aalborg. Ikke saa un-
derligt, at der fra Tid til anden
fremkom forskellige Projekter for
at raade Bod paa dette Forhold.

I Begyndelsen af 1870 havde der
saaledes været et Projekt fremme
om en Dæmning over Oddesund,
men da Omkostningerne vilde be-
løbe sig til 800,000 Rigsdaler, blev
der ingen Bukser af det Skind.

Betydelig mere Interesse var der
for Planer om Jernbaneanlæg, der
et Par Aar senere dukkede op og
afstedkom mange Drøftelser. I
Begyndelsen af 1872 blev der saa-
ledes i Thisted afholdt Møde ang.
et af Premierløjtnant Harboe ud-
arbejdet Projekt af en Jernbane
fra Skive over Mors til Thisted.

Handel gamle Thisted (fortsat)

Th. Soc. Dem. 27/2 45

mand Thomas Faarups (det nu-værende Hotel „Royal“).

I Tiden omkring 1815 fandtes i Storegade kun to anseelige Bygninger, nemlig Amtmandsboligen (nu Konditor Krabbes Ejendom) der havde Have ud til Grydetorv, og her nedenfor Dr. Sagers Gaard (Hotel „Thy“). I det sidste boede Amtsforsvalter Sørensen (1805—14) og derefter Amtsforsvalter Caroc (1814—41) der hurtigt efter sin Ankomst til Thisted erhvervede Grunden mellem Munkevej og Kronborgvej, hvor han anlagde „Carocs Have“, der den Gang ikke alene var en Seværdighed for Byen, men tillige ved forskellige Lejligheder blev benyttet som Pestplads, ligesom der kendes Eksempler paa, at der herfra er foretaget Opsending af Balloner, hvad der i hine Tider hørte med til de mere sensationelle Folkeforlystelser.

Paa Lilletorv fandtes den anden af Byens toetages Ejendomme (ialt skal der paa denne Tid kun have været tre) og her boede en Madam Lassen, det var i en toetages Bindingsværks Gaard med grønmaalede Stolper, og her var det senere Agent Gjørup drev bl. a. et Ølbryggeri (nu Farvehandler Rosenbergs Ejendom). Nørregade kunde ikke prale med større Ejendomme, og den mest fremtrædende Gaard i Østergade tilhørte Assessor Toft. Her fandtes i Midten af forrige Aarhundrede Amtstuen og Posthuset (Østergade Nr. 5).

Teglhængte Huse var den Gang meget sjældne i Thisted, de fleste Ejendomme var lave, gamle og straaetækte Huse, og særlig i den østre Del af Byen var Bebyggelsen af yderst ringe Beskaffenhed. Her var den gamle Tiendelade i Strandgade den mest dominerende, den kaldtes den Gang Grønlunds Lade. Havn fandtes der ingen af paa den Tid, og Stranden ind til Byen var saa fyldt af store Sten, at det endda kunde knibe at laa Fiskerbaadene trukket paa Land. Sejlskibe, der kom til Byen, maatte til Stadighed ligge paa Reden og havde stort Besvær med at losse og lade. Ydermere var det med Paalandsvind ret

færligt at ligge paa Reden, da Fjordgrunden var opfyldt med Flintesten, der sønderskar Anker-tovene.

Den største Handel fra Thy foregik den Gang med Skuder fra Handelspladser ude paa Kysten, og dette prægede ogsaa Thisted, hvor der til Stadighed boede ikke saa faa Nordmænd, der som Handelsfuldmægtige eller Kommissionærer repræsenterede norske Købmandshuse. Dette mærkedes ikke mindst paa Byens Beværtninger, af hvilke der da fandtes en halv Snes Stykker, hvoraf den største ejedes af P. Harkjær, der almindeligvis gik under Navnet „Peder Apoteker“ og foruden Værtshushaandteringen tillige drev en Købmandshandel.

En anden af Datidens Værts-husholdere og en af Byens Originaler var Dr. Wactar, der boede paa Nytorv. Han var oprindelig Feltskjær, og foruden sit Værts-hushold luskede han lidt i Lægekunsten, som han dog ikke stak videre dybt i, men havde dog lidt Handel med, hvad han kaldte „Magendraaber“. Han var indvandret Sydfra og huttede sig kun lige igennem Tilværelsen. Til sine Gæster sagde han gerne: „Nær jeg har Brodt har jeg min-sæl ingen Smør, und naar jeg har Brodt og Smør, har jeg min-sæl intet Kjødt“.

En anden Original i Datidens Thisted var den gamle Sergent Eberhardt. Efter Overleveringen var han født som Greve af Bernstein, men havde i sin Ungdom ladet sig hverve til dansk Soldatertjeneste og laa nu ved Landeværnet i Thisted, et Korps, der almindeligvis gik under Navnet „Lammefjerdingerne“.

Et Særkende for Byen var det, at der paa den Tid ikke fandtes noget egentligt Gæstgiveri. Ingen af Værtshusholderne havde Logi eller Ret til at drive Gæstgiveri — og kun et Sted kunde Fremmede logere sig ind, nemlig hos en Købmand Skophus i Vestergade (ved Siden af Landmandshotellet) men da hans Købmandsgaard betegnes som en faldefærdig Rønne, hvor Gaardspladsen

var opfyldt af store, aabne Møddinger, har dette sikkert ikke fristet Fremmede til længere Ophold i Staden. Histor.

Varden

Storslått gave fra byen Thisted i Danmark til Skien

Matvarer av alle slag for 60,000 kr. losset ved Skiens brygge.

Selv frakten var betalt, og havnearbeiderne i Thisted lastet gratis som sin tributt til Norge!

Et telegram i «Varden» mandag fortalte, at det fra Danmark var på vei en båt med forskjellig slags matvarer til Skien.

Båten, som viste seg å være et 130 tonn motorskip hjemmehørende i Alborg kom hertil byen igår og en av «Varden»s medarbeidere hadde straks etter en samtale med motorskipets fører, kaptein N. P. Larsen fra Alborg.

Han mottar oss med vanlig dansk elskverdighet, og forteller at det ombord er varer for 60,000 kr. Av varepartiet nevner han 50—60 tonn poteter, 5—6000 egg, 500 2 kg. danske rugbrød, smør, for 15,000 kr. i flesk, ost, pølser, mel og gryn.

Varene er en gave fra innbyggerne i Thisted, som er en by på 8600 innbyggere, og innsamlingen er forestått av Den norske damekomites avdeling i byen.

Byens innbyggere leverte sine pakker som inneholder de forskjelligste matvarer, de som ikke hadde pakker å levere ga penger eller begge deler, og bøndene i omegnen kom kjørende med poteter. For de innsamlende penger, ble det kjøpt flesk, et slakteri leverte flesk for 10,000 kroner og et annet for 5000 kroner.

Vi lastet i Thisted lørdag, og 20 havnearbeidere tilbød seg å laste gratis som sin tributt til Norge. Av de innsamlende penger ble også frakten betalt helt fram, så varene blir altså levert her på bryggen helt

gratis.

— Aldeles storartet, og De kan tro at det vil vekke begeistring og utdype vennskapet mellom folk her i byen og vårt danske broderfolk.

— Det var morsomt å høre, sier kaptein Pedersen, og det er ikke vanskelig å se at han har vondt for å holde tårer tilbake. Jeg skal få lov til å bringe uttalelsen videre til Thisted når jeg kommer tilbake til Danmark.

— Men si oss, hr. kaptein, hva var årsaken til at den storslåtte gave kom hertil byen?

— Jo, da varene var samlet sammen måtte man skaffe skipsleilighet og man henvendte seg til en skipsmekler i Thisted som igjen henvendte seg til en mekler i Alborg. Han spurte så meg om jeg vilde ta en tur med matvarer til Norge. — Så gjerne, svarte jeg. Hvor skal så lasten hen?

— Det kan De selv velge, bare det blir til en norsk by.

— Vel, svarte jeg, så velger jeg Skien, og så ble det, og nå er vi altså her.

Reisen har gått utmerket. Vi hadde ingen forhindringer.

— Men hvorfor valgte De så Skien? spør vi.

— Ja, det er en liten hemmelighet kan man si, eller man kan gjerne si det slik at jeg fikk den innskytelsen.

— Hvem skal så fordele varene her?

— Varene er egentlig klarert for Den norske damekomite, adr. Jacob Natvig & co. Oslo. Derfra er det igjen gitt beskjed til formannen i Skiens Sanitetsforening, fru Torgunn Nielsen med oppdrag å fordele varene videre. Fruen har vært ombord og erklært seg villig hertil.

— Ja, da tør vi forsikre at saken er i de beste hender.

— Det tviler jeg ikke på. På meg gjorde fru en overmåte godt inntrykk, og også hun var overveldende i sin takknemlighet.

Før vi forlater den hyggelige kapteinen forteller han oss at det i en rekke andre byer i Danmark pågår innsamling av matvarer til Norge. I Alborg for eksempel var arbeidet i full gang da han reiste. Der kjørte man omkring i byen med store omnibusser og samlet matvarer for Norge. Og overalt ga man.

— Og danskenes matrasjoner gir anledning til det?

— Ja, man kan si det. Rasjonene har hittil vært rummelige, og så vet De at vi har stor eksport av kjøttvarer. Danmark er forresten et overskuddsland når det gjelder mat. Vi er 4 millioner mennesker, men kan brødfø 14 millioner og fikk vi gjødding og forstoffer nok kunde vi med letthet brødfø 24 millioner.

— Hvordan er forholdene i Danmark nå?

— Vi har fått friheten tilbake og da går alt framover med raske skritt. Som nevnt har vi hatt mat nok, men det er dårlig med klær. De klær vi har hatt er utslitt, og det er nærsagt uråd å få kjøpt nye. Men det retter seg nok, — og nå tror vi at tyskerne er knust for lange tider framover, slutter kapteinen og smiler som en sol over hele ansiktet.

Skien, d. 2. juni, 1945

En salpeterlast som gave fra Skien til befolkningen ved Thisted.

Salpeteren skal være en takk for den sympati og velvilje befolkningen der har vist Skien.

Kaptein Larsen og hans mannskap overrakt blomster og gaver ved en festlighet igårkveld.

Skien's Sanitetsforening hadde til igårkveld innbudt kaptein Larsen og mannskapet ombord på M/S «Christian» som kom hertil byen med den storslåtte gave fra befolkningen i Thisted og omegn til Skien's befolkning. Blant de innbudte såes forøvrig byens ordfører og varaordfører, prost Seip og frue, stadsfysikus Svaar, formannen i foreningen Nordens herværende avdeling, lektor Haugsjå, representanter fra Skien's forsyningsnemnd, skipsmegler Ivar W. Isaksen m. fl. Bordet var vakker pyntet med blomster, danske og norske flagg. Sanitetsforeningens formann, fru Torgunn Nielsen ønsket velkommen.

Ordfører Stensrud tolket i velvalgte ord byens takk for den kjære, komne gave og understreket det imponerende ved den samfølelse der fra dansk hold var vist. Det har gjennom krigsårene vært en hard og vanskelig tid for mange, og særlig når det gjelder matspørsmålet har situasjonen vært slem. Vanskeligst har det jo vært for byenes vedkommende, og det har alltid vært et skrikende behov for de gaver som fra Danmark og Sverige er sendt oss til utdeling.

Vi vil gjerne få anledning til å vise vår gjengjeld, og gjennom «Varden» intervju med vår hedersgjest her ikveld, kaptein Larsen, la man merke til at ved hjelp av mer gjødsning kunde Danmark brødfø langt flere mennesker enn tilfelle nå. Skien's befolkning vil gjerne få vise sin takknemlighet med å utstyre M/S «Christian» med en last Norgessalpeter tilbake som gave til bøndene omkring Thisted.

Ordføreren sluttet med å ønske kaptein og mannskap en lykkelig hjemreise, og som et minne fra Skien overrakte han hver et fat hvorpå var inngravert Skien's kirke. Han ba kapteinen bringe Skien's befolknings

hjertelige takk for den storslåtte gave som var sendt hitopp.

Fru Torgunn Nielsen meddelte at Skien's Sanitetsforening gjerne vilde få gi uttrykk for den takknemlighet som en-følte å stå i til det danske folk for alle de gaver som

foreningen hadde fått anledning til å utdele til folk her i byen. Vi kommer aldri til å glemme de mange glade ansikter vi har sett når gavene er blitt delt ut. Vi kan nok ha gjort våre feil ved utdelingene, men vi har ihvertfall forsøkt å gjøre det så godt som vi forstod.

Fruen overrakte så kapteinen en vakkert utført adresse som en liten erindring om Skiensturen. Adressen hadde følgende ordlyd:

«Til våre danske venner i Thisted vi vår hilsen sender fra hele Skien's by, som kjenner takknemlighet i hjertet brenner. Ja, ta vår takk for hva I gav ved kjærlig sending over hav for varer av diverse slag for broderånd og hjertelag».

Videre ble kapteinen overrakt et vakkert sigarettetu med inskripsjon. Mannskapene fikk hvert sitt eksemplar av «Norden»s siste årbok.

Lektor Haugsjå holdt en vakker tale for samarbeid i Norden og lovpriiste danskenes kjente vennlighet og gjestfrihet.

Etter talen fulgte den danske og norske nasjonalsang.

Stadsfysikus Svaar takket for de mange matvarer som i de siste år var kommet fra Danmark. Uten disse vilde det sett mørkt ut. Vekten på skolebarna sank i en faretruende grad. Ved danskshjelpen kom man på rett kjøll igjen. Doktoren bad kaptein Larsen bringe denne hilsen til så mange landsmenn som han kunde nå.

Kaptein Larsen takket for den varme velkomst man hadde gitt ham og hans mannskap, og takket for den last det var snakk om han skulde få med tilbake. Det var så altfor meget, sa han. Takk for gavene og takk for alt.

Fru dr. Strøm meddelte at kapteinen hadde fått en vakker blomstergave med brev fra 14 damer som hadde vært i en forening om formiddagen. Fruen refererte brevet som sluttet slik: «Gud velsigne Danmark for hva det har vært for Norge. Gud

velsigne Danmark!»

Kaptein H. G. Hansen holdt en avslående tale for Sanitetsforeningens damer og takket dem for det store samfunnsnyttige arbeide som utføres i det stille.

Prost Seip avsluttet med andakt, samtidig som han bad kaptein Larsen overbringe kirkens hilsen og takk for de mange gaver som var sendt menighetens prester til forvaltning.

Før man skiltes takket skipsmegler Ivar W. Isaksen for det hyggelige samvær og for god bevertning.

M/S «Christian» kommer sannsynligvis til å reise tilbake mandag. Den salpeterlast motorskipet tar med tilbake blir altså en gave fra Skien's befolkning med takk og hilsen. Pengene til betaling av salpeteren tenkes lønnsamlet på lister som vil bli utlagt i neste uke. Tanken er at alle borgere i byen skal gis anledning til å gi sin takknemlighetsskjerv, og vi tviler ikke på at alle blir med.

Thisted Amts Tidende

2. April 1947

ET GAMMELT MINDE VED THISTED

★ Da Thisted's Borgere kunde lege ★

Der er næppe mange i Thisted, der ved, hvilket storslaaet Oldtidsminde, der engang har været at se i Byens umiddelbare Nærhed. Den sidste Rest, men ogsaa den betydeligste, er dog endnu tilbage, nemlig Langdyssens ved Vandtaarnet, men for ca. 100 Aar siden saa den og dens Omgivelser helt anderledes ud.

I Langdyssens Nærhed fandtes der nemlig yderlig mindst 5 Høje. Umiddelbart Vest for dens sydlige Ende har ligget en Høj, som er helt udjævnet. Muligvis er det fra denne at Museet for nogle Aar siden fik en Ragekniv af Bronze; den blev fundet ved Havearbejde, netop hvor Højen har staaet. En anden Høj har ligget i Gartnerhaven Syd for Langdyssen, hvor der endnu kan spores en svag Højning. Paa Vestre Kirkegaard har ogsaa ligget Høje, hvor mange vides ikke, men de er blevet fuldstændig udslettet ved dens Anlæg, det er sikkert fra en af disse Nationalmuseet er i Besiddelse af et Fund af Bronze. Endelig fandtes der Syd for Kirkegaarden 3 Høje; de kan endnu spores, og i en af disse Højrester fandtes en lille stensat Grav, der indeholdt et lille Kar samt en Armring af Bronze; dette Fund findes i Thisted Museum.

Men nu selve Langdyssen. Den har oprindeligt haft en Længde af 177 m, og dette er nok til, at den maa betegnes som en af de længste her i Landet. Desværre er et Stykke af dens vestlige Ende skaaret af ved en Vej, men Fortsættelsen ind paa den tilstødende Mark kan endnu ses. En gammel Overlevering ved at fortælle, at ved dens vestre Ende har engang været en Kilde, og dette kan ogsaa bekræftes af en senere Meddelelse.

Endvidere kan endnu ogsaa spores, at der har været 3 Høje paa Langdyssen. Da Præsten i Skjoldborg, Knud Aagaard, i 1802 skrev sin Bog om Thy, fortæller han, at der paa Langdyssen var 3 Forhøjninger, en paa Midten og en ved hver Ende. Maaske er disse 3 Høje det oprindelige Grundlag for Mindesmærket, idet Mellemrummene mellem disse senere er udfyldte. Langdyssen er altsaa

ikke en Skanse, hvilket man undertiden har hørt fortalt, men en Række Grave fra Oldtiden, muligt allerede fra Stenalderen. Nu er den imidlertid blevet berøvet sin største Pryd nemlig de store Sten, der har omgivet den paa alle fire Sider, og det er sket allerede for 100 Aar tilbage. Af en Avisnotits faar man at vide, at Stenene skulde være bortført 1848 for at blive benyttede i Winthers Mølle.

Nu er der sikkert ingen i Thisted, der skænker dette gamle Minde nogen Opmærksomhed, men dette har ikke altid været Tilfældet, tværtimod spillede det i Paaskedagene for ca. 100 Aar tilbage en stor Rolle for Byens Borgere. Paa Grundlag af Oplysninger af afdøde Frk. Augusta Zangenberg og en Beretning af Konsul Jens Lassen Grishauge til Folkemindesamleren Svend Grundtvig, dateret 24—12—1858, kan følgende meddeles:

Frk. Zaugenberg fortæller saaledes, at det var Skik i hendes Barndom, at Byens Borgere første Paaskedag om Eftermiddagen samledes paa Markerne ved Langhøjen og spillede Langbold; i Spillets Pauser serverede Møller Andreas Skaarup, der var Ejer af Marken, og hans 2 Søstre Kaffe med udmærket hjemmehagst Kage til, og der var ofte saa mange Gæster, at der var stor Trængsel i Møllerens Stuer.

Efter Sagnet skulde der i Langdyssen være begravet en mægtig Kæmpe, og for at sikre sig „Langdosmandens“ Bevaagenhed var det Skik, at Børnene Paaskedag ofrede Knappenaale til ham.

Jens Lassen Grishauges Beretning, der er ældre end Frk. Zangenberg, omtaler ligeledes Knappenaalsofringen og fortæller, at Naalene „nedkastedes i en Fordybning i vestre Hjørne af Højen, der gerne stod fyldt med Vand og Mudder“, altsaa i den foran nævnte Kilde Og saa fortæller han om Spillet, som han mindedes det, han var født 1815. Det mest yndede Spil var „So i Hul“, i hvilken Leg ogsaa de ældre ofte tog Del. Enhver af de Spillende havde en fast Plads ved en af de mange

store Sten, der omgav Kaven (Langdyssen), og Stenen var saa vedkommendes Gaard. Sodriveren udtoges v. Tælling, og han havde ofte et brydsomt Arbejde, inden det lykkedes ham at ramme en af „Gaardejerne“, eller muligvis faa en lokket saa langt bort, at han kunde naa „Gaarden“ inden dens Besidder, hvorefter denne saa blev Sodriver. Dersom en af Spillerne for en kort Tid vilde forlade sin Gaard, raabte han: „Der er Ild og rød Lue i min Stue“, og lagde saa sin Sokap paa Stenen, og ingen maatte da tage hans Gaard, medens han var borte.

Da Jens Lassen Grishauge skrev dette, fandt Legen ikke Sted i saa stort et Omfang som tidligere, ligesom Knappenaalsofringen ogsaa var ved at forsvinde, og hertil kom saa, at den omliggende Mark efterhaanden toges ind til Dyrkning.

Desværre er Langhøjen ikke længere saa frit beliggende som det var ønskeligt, navnlig ved Opførelsen af Ejendommene Vest for. Men noget vilde det hjælpe, hvis den Jordhøj, der skjuler den gamle Vandbeholder blev fjernet, og man skulde jo tro, at den kunde nedlægges, efter at det nye Vandtaarn er opført og taget i Brug. Fjernes den gamle Beholder, vil man fra Thorstedvejen kunne faa en god Oversigt over det gamle Minde, der iøvrigt ejes af Thisted Museum. Selvfølgelig er Langdyssen forlængst fredet og Fredningsstenen anbragt, og som Følge heraf, maa den ikke benyttes til alm. Færdsel, og det vil sige, at Gangstier over den er absolut forbudt, og saadan Færdsel vil i Fremtiden blive paatalt og vedkommende draget til Ansvar.

P. L. Hald.

Da Klokker Riis aabnede Fru Anne Søs Grav

Den gamle, trofaste Kirketjener fik Dannebrogskorset og et kongeligt Haandtryk for sine Fortjenester

Naar nye Kapitler skal føjes til Thisted Kirkes Historie kunde der være Fare for, at den glimrende Indsats, som afdøde Klokker C. K. Riis her har øvet, kunde blive glemt, for Riis var en stille og beskedne Mand, der ikke selv gjorde store Ting ud af det Ekstraarbejde, han paa vigtige historiske Omraader udførte i Kirken. Men der skete adskilligt af Interesse i den lange Periode, da Riis havde sin daglige Gang i Kirken.

En ny Klokkestol og et Klimeapparat

Inden C. K. Riis den 1. Januar 1887 blev ansat som Klokker, havde han af og til vikarieret for den aldrende Kantor Hald, der ofte var syg. Iøvrigt drev Riis et Kunstdrejerværksted i den Ejendom i Vestergade, som hans Datter nu ejer, og her blev forarbejdet mange kunsthæderige Ting til Kirken. Den Gang eksisterede der ikke noget Menighedsraad, men en Kirkeinspektion, der bestod af Sognepræsten, Borgmesteren og et Byraadsmedlem (den Gang Provst Rohde, Borgmester Clausen og Konsul Johnsen). Riis fik af Inspektionen Tilladelse til at se Kirken nærmere efter og foreslaa, hvad der maatte kunne laves af Forbedringer.

I Taarnet hang de to store Klokker i en skrøbelig Klokkestol, og de var i Fare for at styrte ned under Ringning. Der opsattes en ny Klokkestol, og under Prøveringningen stod Provst Rohde nede paa Kirkegaarden og lyttede først til den lille Klokke, saa til den store, og til Slut til dem begge. Han svingede derefter med sin Hat for at tilkendegive, at Klangen var i Orden.

Til Taarnet var den Gang kun en løs Stige, som oven i Købet manglede adskillige Trin. Der blev saa lavet faste Trapper fra Urværket til Klokkerne, videre til næste Afsats og derfra til de fire Spidser. Den videre Vej op i selve Taarnspidsen maatte derimod stadig foregaa over det Udal af Bjælker, der gaar her paa Kryds og

gik saa uafbrudt i næsten 50 Aar indtil Slutningen af 1930'erne, da Hanen trængte til lidt Smørelse. Endelig blev der sat Lemme for Olughullerne i Taarnet, saa de mange Taarnfalker ikke kunde flyve ind og lave Oriseri.

Efter Taarnet tog Riis fat paa at modernisere i selve Kirkerummet. Der var her intet Daabsværelse, men derimod under Orglet et mørkt Hul fyldt med Kalkbaljer og Redskaber, og her blev det nuværende Daabsværelse indrettet.

En Dag var Riis sammen med sin Datter, Christiane, nede i Rummet under Kirkegulvet for at lede efter en Mindetavle, som havde været opsat i Kirken over Forgylder Chresten Knakkegaard (Riis's Onkel) der styrtede ned fra Taarnet og blev dræbt. Man fandt ikke Tavlen, men derimod en Messingtavle, som var sortgrøn af Ir. Det viste sig at være en Kisteplade over Peder Matzen Königs Begravelse, og den er nu ophængt i Sidegangen, tæt ved Det Berregaardske Kapel. Tillige fandtes under Kirkegulvet en Tavle til Minde om en ung Mand, som Forældrene tidligt havde mistet. De skænkede samtidig de smukke Sølvlysestager til Alteret samt en af Lysekronerne i Side-skibet.

Numertavlen, som nu er ophængt ved Udgangen til Kirkegaarden, blev ogsaa fundet frem og istandsat. I et af Kirkens Gemmer fandt Riis Skroget til det Barkskib, som nu pryder Kirken. Riis tog Skroget hjem paa sit Værksted, hvor han lavede Master, Kanoner, alle de smaa Blokke, der forbinder Snorene, Redningsbaade og Ankere. Købmand Brinckmann gav Stof til Sejl og Flag, som Fru Riis syede, mens Tømrer Back taklede Skibet. Det smukt istandsatte Skib kom derefter op paa den Plads, som Riis kunde huske det havde i hans Barndom.

Paa endnu en Række Omraader værnede Riis om de historiske Minder i Kirken. Ved Døren ud til Kirkegaard staar en Træfigur af Sct. Peter. Han havde en Pind i Haanden, men det havde engang været en Nøgle, som Kammen var brækket af. Riis lavede en ny

Thisted ⁰⁴⁰ Socialt Ann.
10.7.48.

Taarnspidsen maatte derimod stadig foregaa over det Udal af Bjælker, der gaar her paa Kryds og tværs.

Derefter begyndte Riis at spekulere paa et Apparat til Kimning. Man brugte at binde et Stykke Reb til alle tre Klokkeknabler, som blev trukket paa en Gang, men herved faldt Slaget paa forskellige Steder, saaledes at Lyden blev ukonstant, ligesom der var Fare for, at Klokkerne kunde slaas i Stykker, hvilket før var hændt. Det lykkedes Riis at konstruere et Kimeapparat, men forud gik mange Spekulationer. Ofte stod han op om Natten, tændte sin Lygte og gik op i Taarnet for at prøve en Ide, som han netop havde ligget og faaet i Sengen. Apparatet bestod i et særligt Kædetræk, som Fabriken „Thy“ lavede, og det virkede saa godt, at Kirkearkitekten foreslog Ministeriet at indføre et saadant Apparat ved alle Kirker. Riis tog Patent paa Apparatet og kom til at levere til flere danske Kirker, bl. a. til Ribe Domkirke, Aarhus Domkirke og Kirker i Sverrig.

Vejrhanen paa Kuglelejer og Fund under Kirke- gulvet

Paa Spiret havde Vejrhanen i mange Aar staaet fast paa Grund af Rust, og den trængle ogsaa til at blive opforgylt. Maler Blok havde det fornødne Mod til at kravle op ad Spirets stejle Tag, og han fik Vejrhanen bragt ned. Riis forgyldte selv Hanen og fik den anbragt paa Kuglelejer. Den

af Sct. Peter. Man havde en Pind i Haanden, men det havde engang været en Nøgle, som Kammen var brækket af. Riis lavede en ny Nøglekam, som han skar et H i. Til Børnene sagde han, „Det er Nøglen til Himmerig, derfor skal H'et være der“. I Kirkens øverste Epitafium er udskaaret bl. a. et Lam og en Svane, men begge havde mistet Hovedet, og Riis satte nye Hoveder paa.

Fru Anne Søs fundet i en Fløjlskjole

Nu ligger hun sammen med flere Herremænd i en stor Egetræskiste

Mest betydningsfuld og rig paa spændende Oplevelser var Riis Aabning af et gammelt Begravelsessted under Kirken. Inspektionen gav Tilladelse til, at der blev lagt et Marmorgulv i det Berregaardske Kapel, hvor Trægulvet var ved at gaa til. Da Træplankerne blev fjernet, kom en muret Hvælving til Syne, og herinde vidste man, at fornemme Mænd og Kvinder var begravet.

Riis og Kirkens Murer, Hyldal, blev enige om, at de skulde se, hvad der skjulte sig i det tilmurede Rum, og en Aften brød de Hul i Muren. Hvad de to Mænd har tænkt, da de i det blafrende Skær fra deres Haandlygter stod i Rummet, er vanskeligt at sige, men der var nok til at gøre Indtryk. Der var flere Kister stillet ovenpaa hverandre. Nogle af de øverste var væltet ned og paa Gulvet laa Skeletdelene spredt. Men de fleste af de begravede var lagt ned i Humleblade for at forlænge Bevarelsen af Ligene. En Kvinde laa i sin Kiste i en smuk Fløjlskjole, over hvis Skulderparti hendes lange Haar var slaaet ud. Denne Kvinde har formentlig været Fru Anne Søs, der fejlagtig antages at ligge i Det Berregaardske Kapel. De øvrige døde har sikkert været fornemme Adelsfolk af hendes Slægt. Da Provst Rohde fik Underretning om, hvad Hyldal og Riis havde opdaget, bestemte han, at der skulde laves een stor Egetræskiste, som kunde rumme

10.3.48
22.11.48 20.11.48

samtligte begravede i Rummet. Resterne af Kisterne og hvad der ellers fandtes i Rummet, blev taget op og gravet ned paa Kirkegaarden. Rummet blev muret til og der staar nu kun den store Egetræskiste med Resterne af Anne Søs og de hedengangne Stormænd Side om Side. Der fandtes nogle Kisteplader, bl. a. Anne Søes, og de er nu anbragt i Det Berregaardske Kapel.

Riis korresponderede i lang Tid med den sidste af Berregaard-Slægten, Kammerjunker Berregaard, der levede som en ensom Mand i København, og nu ligger begravet paa Assistens Kirkegaard. Denne Korrespondance, der drejede sig om den Berregaardske Slægts Historie, findes nu i pens. Klokke C. Riis's Besiddelse, og den vil have stor Betydning for en eventuel Forskning af Fru Anne Søes sagnomspundne Liv.

En Oprydning under Kirkegulvet

Under Thisted Kirke findes løvrigt ikke, som mange tror, hemmelige Begravelsespladser. Bag Pyrrummets Væg findes det omtalte Rum med den store Egetræskiste, men andre konstaterede Begravelser findes ikke under Kirkens Gulv. Engang har der dog været Begravelser under Kirkegulvet og Fundamenterne af nogle af Kapellerne findes endnu. For en Del Aar siden blev der imidlertid foretaget en Oprydning, og da blev adskillige Benrester baaret op og nedgravet paa Kirkegaarden. Det er dog ikke usandsynligt, at man i Jorden under Kirken vil kunne finde Begravelser. Det er da ogsaa hændt, at der er afdekket Skeletdele siden den store Oprydning, ligesom der er fundet enkelte Kisteplader og andre Ting.

Et Dannebrogskors og et kongeligt Haandtryk

Klokke C. K. Riis fortsatte som Klokke ved Thisted Kirke, indtil han døde den 2. Juni 1919, 90 Aar gl. Han oplevede at faa en fortjent og kongelig Belønning for den Pletet, hvormed han omfattede Kirken. Kort efter sin Tronbestigelse i 1912 kom Kong Christian den Tiende til Thisted, hvor han bl. a. ønskede at faa Kirken forevist. Klokke Riis viste Kongefamilien rundt og Kongen var meget interesseret i at høre Riis fortælle. Om Aftenen var Amtmand Bache og Borgmester Eberlin til Taffel paa „Dannebrog“, og da Kongen spurgte dem, om der var nogen, de særligt ønskede en Udnævnelse, svarede de begge: Klokke Riis! Kongen udtalte, at det skulde være noget af det første,

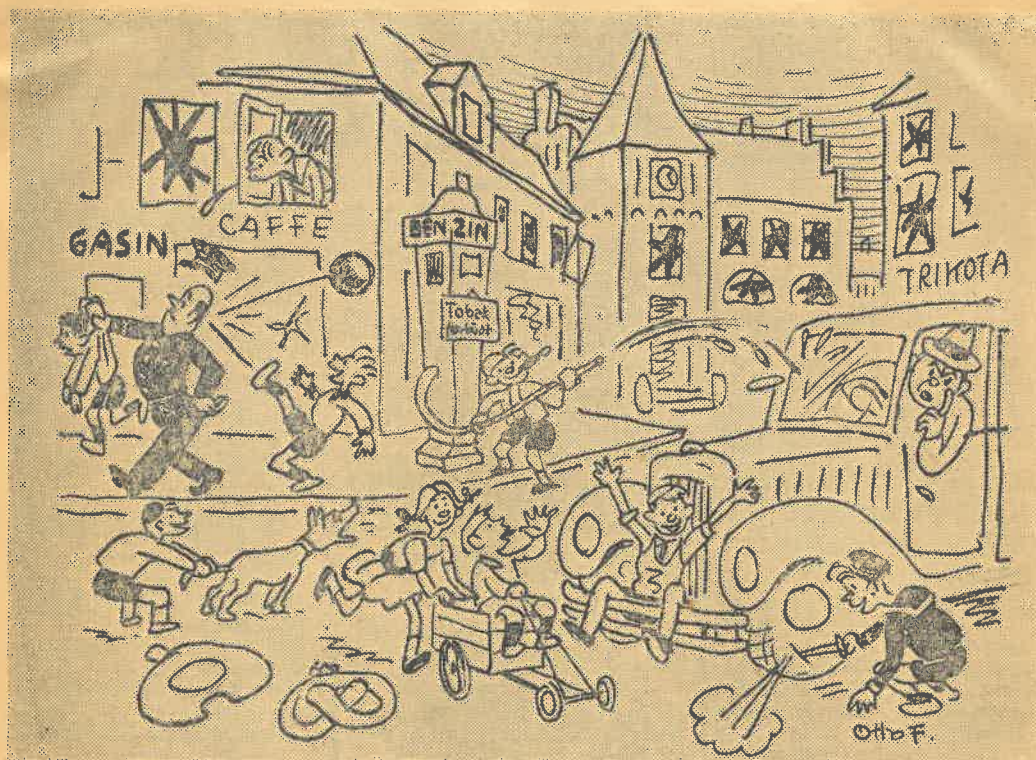
han vilde foretage, naar han kom til København, og to Dage efter kom Dannebrogskorset til Klokke Riis.

Løvrigt lod Riis sig bevæge til at gaa ned paa Havnen, inden Kongeskibet afsejlede, og da Kongen i Menneskemængden opdagede Riis, banede Kongen sig Vej hen til ham, trykkede hans Haand og sagde Tak for Forevisningen af Kirken. Riis, der da var over 80 Aar, blev meget bevæget over det kongelige Haandtryk, og han kunde kun fremstamme: Gud bevare Kongen og hele Kongehuset. Tak for det, svarede Kongen, og lev vel.

Nationaltidende 22-5-1950

DER BURDE —

Thisted's Gader og Torve terroriseres af uartige Børn, der kaster raadne Æg efter Folk, stiller sig foran Bilerne og laver mange andre Skarnsstreger.

Barnets Aarhundrede man kalder
vor Tid og lad os hylde den.
Vi er jo dog i Barndomsalder
langt kønnere end sidenhen.
Derfor maa Barnet ikke plages
og gemmes væk og sættes til,
men individuelt opdrages,
kort: lad dem gøre, hvad de vil.

Thi blot man lader Barnet føre,
sig Resultatet viser snart,
det vælger selv, hvad det vil gøre,
alt efter sine Anlægs Art.
Ja, Barnet er jo Mandens Fader,
som Goethe har saa pudsigt sagt,
det derfor Tvang og Pligter hader
men vil selv gerne bruge Magt.

Thisted, det maa man faktisk lade,
gaar frem paa helt moderne Vis,
for der er baade Torv og Gade
for Børnene et Paradis.
De kaster Æg og knalder Ruder,
de leger, hvor det passer dem,
midt foran Bilerne, der tuder
forgæves for at komme frem.

De bander, bruger fæle Gloser
og spreder Støj og ilde Lugt.
Der burde have været Roser —
sang I. P. Jacobsen saa smukt.
Engang i Fødebyen Thisted
han spredte Poesiens Frø.
Der har nu vilde Knægte Fristed!
Der burde have været Klø!

noget Dali

Thisted Amts Tidende 12.7.1950.

Amdi, en gammel Thistedborger.

Der er vist ikke mange af Byens Beboere, der ved, at der her i Byen findes en Runesten, den fører ogsaa en noget tilbagetrukket Tilværelse, og finder man den, er Runebogstaverne ogsaa vanskelige at faa Øje paa. Den første Gang, man finder den omtalt, er 1769, da den nævnes i „Pontoppidans Atlas“, og der fortælles, at den skal være rejst til Minde om en Jomfru fra Faartoft, som havde bekræftet en Tilbygning til Kirken. Pontoppidan fortæller videre, at der skal have været endnu en Runesten, der var indmuret i Kirkens vestre Ende paa Taarnet, og ligeledes, at der skal have ligget en Sten „Synden for Kirken mod Amtsforsvalterens Have“, men de er begge forsvundne. Tegneren Abildgaard, der i 1767 havde besøgt Byen paa sine Rejser, kunde ikke finde nogen Sten, hverken i eller ved Kirken, men omtaler, at der ved den sydlige Side af Kirken findes paa Kirkegaarden en aflang smal Kampesten med et udhugget Kors, men finder ikke nogen Indskrift.

1841 var Tegneren Kruse ogsaa paa Jagt efter Stenen, og han finder den paa det Sted, hvor den endnu er at se, nemlig i Kirkens sydlige Taarnmur, næsten helt nede ved Brølløgningen. Af de mange Opgivelser synes det bestemt at fremgaa, at der har været mindst to Runestene ved Kirken; den ene fin-

des altsaa endnu, men hvor er den anden?

Amtsforsvalterens Have, der senere blev til Amtmandens Have, er den sydlige Del af den gamle Kirkegaard, der ca. 1820 blev udvidet, og det gamle Kampestensdige flyttet til sin nuværende Plads, og det er da meget muligt, at den savnede Runesten kunde findes her. Det er noget af en Skuffelse, at Diget ikke er blevet fjernet, det er jo ikke gammelt, og der havde saa været Mulighed for at faa konstateret, om den forsvundne Runesten var skjult her.

Men tilbage til Stenen.

Den første Læsning af den lyder saaledes: „Thora, Thylands Sol hviler her“. Det maatte jo aabenbart være Jomfruen fra Faartoft, over hvem den var rejst som Minde; der skal iøvrigt i Bakkeskræningen ud mod Fjorden mellem Faartoft og Esbjerg have været en Helligkilde, som ogsaa skulde skyldes en Jomfru, og da muligvis hende. Men Læsningen er mere prosaisk; der staar nemlig: „Thor, Amdis Søn, hviler her“. Ikke blot har Stenen Interesse, fordi den er en af de faa Runestene, der findes i Thy, den er heller ikke gammel, den er fra Tiden omkring 1200, men her findes Navnet paa en gammel Thisted-Mand, Amdi, den første Thistedborger, hvis Navn kendes.

P. L. Hald.

Thisted Socialdemokrat 21-12-1950

Grundlovsfest i Thisted 1888

Smaar faer Thisted folk had djer
maarkafe fot,
dæ bløv po æ tovt mæ kanoner skot,
saa Nekolaj Kold mæ hans
mogbehr fald
aa gammel kjællinger daant ve
æ skrald.

Men de va no fæst, naar æ klok
bløv tow
dæ rejti fo aller va ve ed nøj sjov.
Da stelt æ vaaben- aa forsvarsbrøjr
po Sturtorre aa retted sæ ind te højr.

Mæ Zorns hiel orkester i spedsen gik
di gemmel æ by te hans hornmusik,
ifueraa gik Heuser i etmarch stram
saalæng te di aam paa æ
runddel kam.

Te grundlovsfest var et jo den-
gaang skik
te nuer stov aa prækked om politik,
men de brøt di ong sæ no et
aam aa højr;
paa Kirks karrusel vild di heller kør.

Dær Poul Hvidbjærg va skipper
aa stov ve æ kas
aa op forovven gik Muens og Maes,
aa æ tusinæalter i reng aa trak
imell' di en slork aa æ skjæg-
mand drak.

Per Østergaard han haj bevært-
ningstelt
deraam, aa dær bløv dær raffelt
aa spelt
om bajere, vesnok for manne endda,
for saa'en en daa kaffepuns
ingen vild ha'e.

Ve Daniels kraftprøv dær va
manne kaal,
dær slov om, hvem dær æ bøjl
skuld betaal.
for de kost skam peng aa staa
der aa slid,
aa di sled, saa di somtier æ trøj
maat smid.

I Sommerlyst Stafen haj sommer-
revy,
se dær bløv gjov nar a di stuer
i æ by,
aa de tət di smo val dær var plasier,
dæ ny forestelling va hver kvartier.

En kvend vist en slang, dær
va 12 al laang,
de robt aa skreg hon hver jennest
gaang,
en flok a di ong kam spasiiren forbi,
aa ingen løst haj te æ hogvorm aa si.

Æ dreng' sold cigarer i kas'fuldvis,
fem øre æ stk., de va grøndlovs-
festpris,
aa saa kun endda di en davlen tjen,
som kund fo dje øvn te a gle aa
skjen.

Hen ve madam Ibsen en bismarks-
klomp
eller a lakrids et saa bette en stomp
æ baer for en tovøre dengaang ku fo,
men herregud, folks peng var
osse smo!

Åa naar de bløv ævten, saa skal æ lov

æ daer for en tøvre gængang nu zo,
men herregud, folks peng var
osse smo!

Aa naar de bløv avten, saa skal æ lov
dær skjæg aa ballade bløv i æ skov,
kulørt løjter hænd dær i manne
gaang,
dær va røe, gul aa grøn, de ku
rejti praang!

Men alt fo lyst skuld dær no
heller et vær;
dær er nue dær helst go i mørk
aa tvær.
I di mørk gaang æ pigger di fnist
aa hvint,
saa folk di ku tro te æ kaal dem pint.

Naar æ klok slov jen dær fyrværkeri
va nier laangs mæ æ bæk, aa naar
de va forbi
saa losked folk aa aa gik hjem
i dje seng,
æ daa had skam bodde væt laang
aa streng.

I Heusers katøffelkul enkelt end'
æ grondlovsfest, de for en kaal
ka hænd
han saa'n drekke mier end han
ka to'l
aa i hans fuldskab fo hæt vel gol!

Ja, dær va fornyvels fo ong aa gaml,
aa folk kund æ grondlovsfest
alti saml.
Æ grondlovsfest no om dav gor
a brog,
aa om æ grondlov enhver haar si tro!

J. C. Jensen.

Om de oven for nævnte personlig-
heder kan i korthed oplyses:

Nicolaj Kold: Gammel kludesamler
og original.

Zorn: Byens musikdirektør.

Heuser: Byens eneste politibetjent,
en i sin tid meget kendt herre.

Karusselejer Kirk: gift med jorde-
moder fru Kirk.

Poul Hvidbjerg: Handelsmand.

Muens og Mads: Arbejdsmændene
Mogens Larsen og Mads Nielsen,
Hundborgvej.

Æ tusindælder: Kendt arbejdsmand.

Per Østergaard: Drev beværtning
flere steder, bl. a. i »Trommesalen«
ved Nytorv.

Daniel: Daniel Madsen, handels-
mand.

Stafen: Hotelejer Steffen Poulsen,
hotel »Thy«.

Madam Ibsen: ældre kone, der solgte
slik.

Heusers katøffelkuel: Fuldebrum-
men.

2. udgave af 1. udgave af 1820

Gamle Thisted-minder.

Der var kolorit over de gamle Thistedboer.

Pens. stationsforstander Jalck, Hvidovre, fortæller til Thyboforeningens medlemsblad i København:

Jeg har boet i Thisted fra 1889 til 1900 og har fra den tid i mindet nogle små historier, som jeg kunne tænke mig, ville more Thyboer at læse.

Lars Hjortholm var ikke blandt de kløgtigste. En dag havde han samlet en del terneæg og var på vej for at sælge dem, da han mødte tryllekunstneren Max Alexander, denne spurgte: »Hvad har du i den kurv?« »Terneæg«, svarede Lars. »Kan jeg købe et?« »Jow, det ka do godt«. Tryllekunstneren får et æg, slår det itu og finder en tokrone deri. Han køber et til og endnu et og finder hver gang en tokrone. Nu vil han købe alle æggene, men Lars siger: »Nu ka do it få fler«, og går så ned bag anlæget, slår alle æggene itu, men finder ingen tokroner. Om tryllekunstneren betalte æggene, ved jeg ikke, men jeg håber det.

I Vestergade boede frk. Zangenberg, der ej heller var blandt de snedigste. En dag havde hun lavet dejg til en kage, kom dejen i en form og gik til bager med den. Så vidt jeg husker var det bager Harder. Men i formen var der et hul, som frk. Zangenberg holdt en finger på. Enten har hullet været for stort eller fingeren for lille, for da hun kom til bageren, var der løbet så meget dejg ud, at bageren sagde, at han ingen kage kunne bage af resten. »Så skyndte a maj hjem og fik maj 2 æbleskiver!«

I Skovgade boede jomfru Kold (den gang var der nogle som kaldtes jomfru). Hun var søster til den kendte skolemand Kresten Kold. Når hun havde gæster, kunne det ske, at hun blev træt, så sagde hun: »Nu går æ i seng, men i vil nok sluk æ lys og luk æ daer, inden i goer.«

Barber Øhring var tysker og næppe det danske sprog mægtig. En dag kom en bondemand ind for at blive barberet. Han smed en pakke på gulvet under bænken. Barberingen foregik og var så vidt fremskreden, så den ene kind var skrabet, da barbereren spurgte: »Vat har du i den klut?« »Æ håer en kalløwer (kalvelever)!« »Ein kabbleber! din sveinhund, vil du herut.« Pakken blev smidt ud på fortovet og manden måtte gå med en kind barberet og den anden indsæbet.

En markedsdag kom konsul Andersén ind til barbereren tidlig på formiddagen. »God morgen, Øhring,

ham, og han ville slå bagen, det var han villig til. Nielsen trak de lange frakkeskøder til side, stillede sig i positur i bøjet stilling. Det foregik uden for. Nielsen fortalte senere, at karlen slog til mig, så jeg røg langt hen ad ageren. Det skal blive løgn, tænkte Nielsen. Der stod en harve, hvis to stykker var stillet på højkant imod hinanden. Den satte Nielsen sine hænder på for at have et fast støttepunkt. »Så slog han mig, så jeg fløj over harven. Så gav jeg kaffepunchene.«

I Vestergade boede en købmand X, som var slem til at drikke. En morgenstund kom han ind på kontoret på jernbanestationen og lavede en del vrøvl. Jeg spurgte, »hvad vil du egentlig herinde?« »Jeg vil smides ud,« sagde han. »Det skal du også blive«. Jeg kaldte på portøren, en stor og kraftig vendelbo. »Købmand X vil gerne smides ud, vil du gøre det.« Et øjeblik efter var det ordnet. X løber nu gennem ventesalen ud på perronen, gennem rejsegodsekspeditionen ind på kontoret og forlangte, jeg skulle kalde på stationsforstanderen, han ville klage over mig. Jeg sagde intet til ham, kaldte kun på portøren. Da X hørte dette, løb han ud, og så var den historie ude.

En manufakturhandler, en lille splejs, fik undertiden for meget at drikke, og så ville han slås. En dag karambulerede han med en bondemand inde på hotel »Thy«. Denne lagde den brusede op på billardet og holdt ham fast der. Her lå han og sprællede med arme og ben og svor på, at han skulle gennembanke bondemanden, når han kom op. Denne sagde da ganske rolig: »Så er det bedst at holde dig lidt endnu!« Hvor længe denne situation varede, ved jeg ikke, —k.

nielsen nu en barberer. »God morgen, Øhring, har her været mange bønder i dag?«
 »Nej, hr. konsul, De er den første.«
 Konsulen blev så vred, at han ikke kom der i lang tid. Barbereren havde ingen anelse om, at han havde begået en sproglig bommert.

Snedker Nielsen var en gemytlig og jovial mand, han var strålemester ved byens brandsprøjte. Byen havde da kun to politimænd (folkene måtte have været rarere den gang end nu), det var politimester og borgmester Clausen samt politibetjent Heuser. Hvorledes det kunne ske, ved jeg ikke, men var der ildløs, var Nielsen altid så uheldig at få vandstrålen rettet således, at de to politimænd blev drivvåde. En dag brændte et lille, lavt hus i Vestergade. Huset var redningsløst fortabt, og der var ingen fare for andre huse. Sprøjten stod på den modsatte side af gaden, og Nielsen stod og sendte lidt vand i flammerne. På en eller anden vis fik Nielsen at vide, at politimændene stod på den anden side af det brændende hus, og pludselig blev der liv i sprøjtningen. En vandstråle gik over det brændende hus og faldt som en skypumpe over de to arme politimænd.

Snedker Nielsen havde en veludviklet bag, og når han var i selskab, og man ikke var klar over, hvem der skulle give den næste omgang kaffepunche — det skal dog bemærkes, at Nielsen ikke drak mere end hvad godt var, så sagde Nielsen: »Er der en, der vil lægge hånd til, så vil jeg lægge bag til, den, der først giver op, skal give en omgang.« En dag var han på kroen i Vildsund, og det store spørgsmål om traktementet opstod påny, hvorpå Nielsen kom med sit tilbud. Værten spurgte, om det var lige meget, hvem der slog, og da Nielsen sagde ja hertil, tilbød værten at gå ind på væddemålet. Han kaldte på sin karl, en lille tæt, kraftig, hjulbenet fyr. Der blev sagt til

Thisted Socialdemokrat 16-6-1951

Minder fra Thisted omkring århundredskiftet

Udstillingen i 1898 var en større begivenhed

Snedkermester H. C. Hansen, København, forhen Thisted, fortæller i Thyboforeningens medlemsblad følgende erindringer fra svunden tid:

Udstillingen i Thisted i året 1898 var en mægtig succes for byen og oplandet. Da jeg kom cyklende fra Villerslev til Thisted for første gang og kom til »Simons bakke«, kunne jeg derfra se Thisted i udstillingens tegn. På markedspladsen (Frederikstørv) var rejst en stor vindmotor, samme sted blev den første petroleumsmotor fra Poul Jeppesens maskinfabrik i Ginnerup forevist. Endnu kan man i mange forretninger og virksomheder se diplomer fra udstillingen 1898.

Anlægget af Fjerritslevbanen

Da Thisted-Fjerritslev-banen skulle anlægges, var der strid om, hvilken vej banen skulle føres ind til byen. To af byens store mænd, konsul Andersen og konsul Brøgger, kæmpede hver for sin ende af byen. Konsul Andersen ville have banen ind fra den vestlige side af byen, men konsul Brøgger ville have den ind fra øst. Der blev så indkaldt til et offentligt møde i Håndværkerforeningens lokaler, hvor konsul Brøgger havde fået lavet et stort kort over byen, der viste hvor banen skulle føres ind, og så ad havnesporret føres op til stationen. Konsul Brøgger henviste til kortet så tit, at konsul Andersen tilsidst blev gal og sagde, at han kendte byen og oplandet så godt, så han ikke behøvede noget kort at se på. Det var et meget bevæget møde, men konsul Andersen fik sin vilje.

Byrådsvalg for 50 år siden

Da socialdemokraterne for første

gang opstillede en kandidat til byrådet foregik ved et valg på en anden måde end nu. Valghandlingen foregik oppe i rådhusalen, hvor de stemmeberettigede fik udleveret en blank stemmeseddel, så kunne man sætte sig hen ved et af bordene og skrive, hvem man ville stemme på. Jeg kan huske gamle tømmerhandler Nielsen, han tog sin stemmeseddel med hjem, han ville have ro til at skrive, og det var der ikke i rådhusalen. Indtil dette valg havde der kun siddet konservative, med en enkelt venstre, redaktør Aaberg. Da valget var overstået, læste gamle borgmester Clausen resultatet op. Der var kommet endnu en venstremand ind, drejer Hans Rasmussen, og så en socialdemokrat, former Knudsen. Da resultatet var oplæst, blev der jo jubel hos venstre og socialisterne. En skræder Nielsen råbte: Ned på hotel Thy, det blev han ved med at råbe, til han var kommet derved. Den nat festedes der for det gode resultat. Højre havde ordentlig fået kanel.

Ildbrand i gamle dage

En sommermorgen vågnede jeg kl. 4 ved, at kirkeklokkerne ringede, jeg boede den gang i Kristen Koldsgade, og stod jo op for at se, hvad der var i vejen. Jeg kunne se røg ude mod øst og trak så i tøjet for at komme ud og se på branden. Det var savværket på Østerhavn, der brændte. Thisted brandvæsen var jo lidt primitivt dengang; gamle murer Weye var brandinspektør, han skulle sørge for at hesteejere i byen hentede sprøjten til håndkraft og tøndeslæderne, der stod oppe ved rådhuset. Endvidere skulle hesteejerne hente vand ved de forskellige pumper

rundt omkring i byen, men inden de med vandtønderne nåede brandstedet, var der ikke mere vand i tønderne, så utætte var de. Savværket brændte selvfølgelig ned til grunden.

Sommerlyst i gamle dage

Det var gammel tradition, at der i det gamle, smukke sommerlyst spillede sommerteater. Det var en oplevelse at se de optrædende og samtidig høre Stafen Poulsen stå og ringe med sin store klokke eller hamre i skænken med pengekasen, når stykket gjorde lykke. Ja, dengang var der noget ved skoven og sommerlyst. Skoven var et lille paradis med sine smukke rabatter og blomsterbede, indtil amtmand Lemann kom og tog alt det skønne fra skoven og samtidig byggedes »en lade« i stedet for det kønne sommerlyst.

Udflugt til havet

Dengang var det en oplevelse at komme til havet, der skulle store forberedelser til. Turen foregik i charabanc. Det nærmeste var jo Klitmøller, så det var gerne hen på eftermiddagen, når vi nåede derud. Så skulle vi ind på badhotellet hos fru Møller og have kaffe med dejlig hjemmebagt kage til. Derefter gik turen til fods ned til havet, hvor man spiste sin medbragte mad i den storslåede natur. Når så kl. var blevet 7 aften, så blev salen ryddet på hotellet, og dansen tog sin begyndelse (til badegæsternes glæde) til landsbyspillemandens musik. Kl. 11 gik turen atter hjemad i den stille aften med sang af deltagerne. En herlig oplevelse og en billig måde at gøre havtur på.

Frederikstorv var i sommeren 1898 omdannet til udstillingsplads. Midt i billedet ses tømrerm. Eske Kristensen og malerm. H. P. Østerby.

Et 10 Aars Minde:

Da Thisted som den første af Danmarks Byer fik Undtagelsestilstand.

Falsk Anmeldelse fra et kvindeligt Medlem af den tyske Værnemagt fremkaldte stort Postyr. General Rommel vilde have talt Trøstens Ord til den »mishandlede« Kvinde, men opgav det, da han havde hørt det danske Kriminalpolitis Mening om Sagen.

Thisted nød under den tyske Besættelse den tvivlsomme Ære at blive den første af Danmarks Byer, hvori der blev erklæret Undtagelsestilstand. Den „historiske Dag“ var den 24. November 1942, altsaa i disse Dage for netop 10 Aar siden.

Anledningen var lidt usædvanlig. En ung tysk Kvinde, Emma Schmidt, der gjorde Tjeneste under Værnemagten i Thisted, nærmere bestemt paa Søflyvestationen i Dragsbæk — Seefliegerhorst hed det jo dengang — var ved 19-Tiden den 24. November kommet hjem til sit Kvarter, drivvaad fra Top til Taa, og havde fortalt, at tre Danskere havde forsøgt Voldtægt overfor hende, da hun var kommet gaaende paa Dragsbækvej i Nærheden af Stadion, og derefter havde de kastet hende ud i Fjorden.

Hendes Overordnede indberettede straks Sagen til den tyske Kommandant i Thisted, den saakaldte Standorttæster, som straks besluttede at give de formastelige Thistedboer en Lektion i, hvordan man skulde opføre sig overfor kvindelige Medlemmer af den store tyske Værnemagt.

Det danske Politi maatte ikke afhøre den overfaldne Kvinde.

Kommandanten tilkaldte Byens Politimester, E. Brix, samt Borgmester Iversen. Sidstnævnte sad midt i et Byrådsmøde og maatte overlade Mødets videre Ledelse til Viceborgmesteren. Politimesteren satte straks alt disponibelt Mand-

General Rommel inspicerer Hanstholm-Fæstningen.

hende.

Kollektiv Bøde paa en halv Million Kroner!

Map Tyskerne havde jo det Princip, at kunde man ikke finde de rette skyldige, maatte det gaa ud over nogle andre, og Kommandanten forlangte, at hele Thisted By skulde straffes kollektivt ved at betale en Bøde til Tyskerne paa ikke mindre end 500.000 Kr.! Det vilde have været en pæn lille Ekstraskat at komme af med. Naa, saa gik det heldigvis ikke. Højere tyske Myndigheder bestemte, at dette Krav om kollektiv Straf paa Pengepungen skulde bortfalde, men

de, at „der var blevet optaget ikke mindre end 11 Rapporter paa Folk, som gik paa Gaden uden at være i Besiddelse af Særpas. Blandt Overtræderne var endog et Par Berusere. De blev alle anholdt og vil blive tiltalt for Forseelsen. Iøvrigt var den første Nat under Undtagelsestilstanden forløbet roligt.“

Allerede inden Bekendtgørelsen om Udstedelse af Særpas var offentlig kendt, var Folk begyndt at strømme til Politistationen, og Tilstrømningen blev ved til i Nærheden af Kl. 19, da Spærretiden skulde begynde. Der blev udstedt op mod 600 Særpas til Folk, som tilhørte de i Bekendtgørelsen næv-

Meddelelser om Affæren, men paa Thisted Amts Tidendes Lokalside oplystes det, at 8 Personer var anholdt den forgangne Nat, fordi de havde overtraadt Færdselsforbudet. Det tilføjes: Nogle har ment, at Torp og Johnsens Allé og andre mere spredte Bebyggelser af Thisted By skulde være undtaget fra Forbudet, men dette er ikke Tilfældet. Flere af de Overtrædere, som blev anholdt i Aftes, blev netop truffet i Byens Udkanter. Der foreligger endnu intet om, hvornaar Færdselsforbudet kan hæves.

Elastisk Tilbagetog.

Men Lørdag den 28. November oprandt „Frihedens Time“ for Thistedboerne. Under „Overordentlige Bekendtgørelser“ fandtes uden Overskrift følgende:

Selv om Undersøgelsen vedrørende Overfaldet paa et kvindeligt Medlem af den tyske Værnemagt endnu ikke er afsluttet, har den tyske Standorttæster i Thisted tiltalt, at de i min Bekendtgørelse af 25. November 1942 foreskrevne Forbud mod Færdsel fra Kl. 19 til Kl. 5 og Paabud om Lukning af offentlige Lokaler ophæves.

Under Henviisning hertil bestemmes herved, at min ovenfor nævnte Bekendtgørelse af 25. November 1942 sættes ud af Kraft med øjeblikkelig Virkning.

Politimesteren i Thisted Købstad m. v. den 28. November 1942.

E. Brix.

Og i Teksten maatte kun skrives: Færdselsforbudet i Thisted hævet.

Som det fremgaar af Bekendtgørelsen fra Politiet er Forbudet mod at færdes paa Gaderne i Thisted i Tiden mellem Kl. 19 og Kl. 5 blevet ophævet med øjeblikkelig Virkning. Undersøgelsen i den Sag,

med de angivne Overskrifter. Overskrifterne maa kun være 1-spalte- de, og Meddelelsen maa ikke bringes paa Forsiden, saa lidt som den maa omtales paa Dagbladenes Spisesedler.

Meddelelsen maa kun bringes i de Dagblade, der udkommer i Thisted og Nykøbing Mors. Forsaavidt Blade andre Steder har Særudgaver for disse Byer, maa den kun bringes i disse Særudgaver, men ikke i den øvrige Del af disse Blades Oplag.

Meddelelsen maa ikke optrykkes eller omtales i andre end disse Blade.

Udenrigsministeriets Pressebureau, 4. December 1942.

Alvorlig Straf for et Medlem af Værnemagten paa Grund af Afgivelse af en falsk Anmeldelse.

Det meddeles til Ritzaus Bureau: Medlem af den tyske Værnemagt, Emma Schmidt, der gjorde Tjeneste under Værnemagten i Thisted, er 1. December af Feltkrigsretten blevet idømt 1 Aars Fængsel paa Grund af Afgivelse af en falsk Anmeldelse.

I Dommens Præmisser fastslaaes det, at Emma Schmidt som Følge af Mindreværdskomplekser i Forholdet til sin Mand har foretaget Selvmordsforsøg, idet hun sprang i Vandet i Limfjorden. Hun opgav imidlertid sit Selvmordsforsøg, svømmede tilbage til Strandbredden og vendte i fuldstændig genbeholdt Tilstand tilbage til det Hjem, hvor de kvindelige Medlemmer af Værnemagten bor. Hun vovede ikke at tilstaa Sandheden, men erklærede derimod, at 3 Danskere havde forsøgt Voldtægt overfor hende og derefter kastet hende i Vandet. Da hun opretholdt denne Paastand i Form af en tjenstlig Melding overfor sin Foresatte, erklæredes der hende Tiltro, og der

grafer, Restauranter m. fl., som blev berørt økonomisk af Aftenlukningen.

Mærkelige Lokalomraader.

Naar Meddelelsen om Straffen over den tyske Frue kun maatte offentliggøres i Bladene i Thisted og Nykøbing, var det et Brud paa den gangse Fremgangsmaade under Krigen. Danmark var i nyhedsmæssig Henseende inddelt i Lokalomraader, og en „krigsmæssig“ Begivenhed, som blev godkendt af Censuren til Offentliggørelse, maatte i indelighed meddeles af alle Blade, som fandtes indenfor det paagældende Lokalomraade. At Inddelingen var meget tilfældig, kan man forstaa, naar man hører, at Thistedbladenes Lokalomraade var hele Omraadet Nord for Limfjorden, Mors og Læsø indbefattet, og medens vi altsaa udmærket maatte skrive om, hvad der foregik paa Læsø, maatte vi ikke skrive om Ting, som f. Eks. var sket i Odde-

sund Syd eller i Thybøen, hvad der dog havde ulige større Interesse for os. At vi somme Tider alligevel gjorde det, er en Sag for sig.

Det gav et helt Sæt i Konsulen. Denne Løsning havde han muligvis slet ikke tænkt paa. Men Dagen efter gled General Rommel lige gennem Thisted uden at hilse paa Emma Schmidt.

Da Tilstaaelsen faldt.

— Men hvordan lykkedes det at faa Damen til at indrømme, at Historien var Opspind?

— To Mand fra Sikkerhedspolitiet i København, som var udstyret med særlig Bemyndigelse til at afhøre Tyskerne, tog ud under Bakkerne om Formiddagen den 28. November medbringende det Materiale. Politiet havde indsamlet, og de bad om at maatte tale med Damen, idet de samtidig antydede, at alt gik i Retning af, at Historien var opdigtet.

General Rommel skulde trøste Damen

Kommandanten paa Søflyvestationen, en Oberstløjtnant, bad de danske Politifolk vente et Øjeblik, medens han selv gik hen og tog Damen i Forhør.

En halv Time efter kom han igen og sagde: „Der er ikke sket nogen Forbrydelse. De indførte Foranstaltninger kan aflæses.“

Nyheden, der kom af sig selv. Den, der skrev disse Linier, var

Viceborgmesteren. Politimesteren satte straks alt disponibelt Mandskab under Ledelse af Kriminalassistent A. Sørensen ind paa at finde de tre Gerningsmænd, men det var Synd at sige, at Tyskerne gjorde Politiet Opgaven let. De danske Politifolk fik nemlig slet ikke Lov til at tale med den overfaldne Kvinde, lige saa lidt som Amtslægen fik Lov at undersøge hende. Hun var undersøgt af tyske Læger, sagde man, og hun havde afgivet Rapport til sine Overordnede, saa der var ingen Grund til, at ogsaa det danske Politi skulde afhøre

Bekendtgørelse fra Politiet.

Efter at et kvindeligt Medlem af den tyske Værnemagt har anmeldt, at hun Tirsdag Aften den 24. d. M. Kl. ca. 18.45 ved Stadion i Thisted har været Offer for en Sædelighedsforbrydelse begaaet af tre dansktalende Personer, har den tyske Standorttæster i Thisted forlangt foretaget følgende Foranstaltninger, som herved i Medfør af Lov Nr. 21 af 4. Februar 1871, Pargr. 7, bekendtgøres:

Al Færdsel og Trafik indenfor Thistedes bymæssigt bebyggede Omraader, Gader, Pladser og Veje er forbudt fra Kl. 19 indtil Kl. 5 den følgende Morgen.

Indenfor samme Tidsrum skal alle offentlige Lokaler — herunder Butiker, Forlystelsessteder, Beværtninger og Biografer — holdes lukkede.

Herefter fulgte Meddelelse om, at Personale, som var ansat ved Polititil, Postvæsen, Jernbane, Rutebiler, Telefonvæsen, kommunale Værker, Sygehus, Brandvæsen og Redningskorps samt naturligvis Læger og Jordemødre, var undtaget fra Forbudet, men at de skulde henvende sig paa Politistationen, hvor de kunde faa udstedt Særpas, som var gyldige i Forbindelse med det almindelige Legitimationskort. Folk, som ankom til Byen med Tog eller Rutebil i Spærretiden, vilde ligeledes blive forsynet med Særpas, saa de kunde komme til deres Hjem. Samtlige Rutebiler skulde efter Spærretidens Indtræden køre direkte til eller fra Frederikstov,

Krav om konektiv straf paa Fængslingen skulde bortfalde, men helt slippe for at mærke, hvem der var Herrer i Landet, skulde de gode Thistedboer nu heller ikke, og saa var det, man fandt paa dette med Undtagelsestilstand i Form af Udgangsforbud fra Kl. 19 (det var jo ved den Tid, de tre formodede Forbrydere havde huseret paa Dragsbækvej) og indtil Kl. 5 Morgen.

Beslutningen blev bekendtgjort gennem Højttalervogn i Gaderne den følgende Dag, og i Dagbladene var over to Spalter indrykket følgende

hvor al Omstigning skulde finde Sted.

Bekendtgørelsen, som var underskrevet af Politimester E. Brix, sluttede:

Enhver, som indenfor de foran nævnte Klokkeslet antræffes paa Gade, Vej eller Plads uden at være i Besiddelse af de nævnte Særpas og Legitimationskort, vil blive anholdt og straffet efter Loven.

De tyske uniformerede Værnemagtspatruljer saavel som dansk Politi har Ret til at faa forevist Kortene."

Der var jo Pressecensur i de Dage, og det eneste, der maatte staa i Thisted Amts Tidendes redaktionelle Tekst den paagældende Dag var:

„Færdselsforbudet i Thisted.

Som det fremgaar af Bekendtgørelse fra Politimesteren, er der fra og med i Dag udstedt Færdselsforbud i Thisted, saaledes at ingen, der ikke har faaet særlig Tilladelse dertil af Politiet, maa færdes paa Gaden mellem Kl. 19 og Kl. 5.

Denne Bestemmelse vil paa det strengeste blive haandhævet, og det kan ikke indskræpes kraftigt nok, at Folk absolut maa rette sig efter den og sørge for, at Episoder af den Art, som har fremkaldt Færdselsforbudet, undgaas i Fremtiden."

Udstedt op mod 600 Særpas.

Det var nu ikke alle, som tog Færdselsforbudet helt alvorligt. Dagen efter, Torsdag den 26. November, meddelte Thisted Amts Tiden-

op mod 600 Særpas til Folk, som tilhørte de i Bekendtgørelsen nævnte Kategorier.

Torsdag den 26. November var følgende Efterlysning blevet opslaaet som Plakat overalt i Thisted, ligesom den var indrykket i Dagbladene under „Overordentlige Foranstaltninger“:

Efterlysning.

Et kvindeligt Medlem af den tyske Værnemagt i Thisted har anmeldt, at hun Tirsdag den 24. November 1942 Kl. ca. 18.45 i Nærheden af Stadion i Thisted er blevet overfaldet af tre dansktalende Mandspersoner, der kneblede hende og slæbte hende ned til Badestranden ved Fjorden, hvor de forsøgte at udøve Sædelighedsforbrydelse imod hende.

Da dette mislykkedes, kastede de hende i Fjorden, og da hun forsøgte at redde sig ved at svømme, kastede de Sten efter hende.

Deres Signalement beskrives saaledes:

Alle 3 temmelig sat af Alder, uordentlig paaklædt og alle iført Træsko; den ene, der var mindre end de andre, var iført hvid Murerkasket, og en af dem var iført Overfrakke og Hat.

For Oplysninger, der kan føre til Gerningsmændenes Paagribelse, udsættes en Duser paa indtil 10.000 Kr., der udbetales efter Politiets nærmere Bestemmelser.

Henvendelser med Oplysninger sker til Kriminalpolitiets Kontor i Thisted, Telefon Thisted 900, eller nærmeste Politimyndighed.

Politimesteren i Thisted Købstad m. v., den 25. November 1942.

E. Brix.

I Bladets Tekstspalter var der ligeledes Torsdag den 26. en Henvendelse fra Kriminalpolitiet, som ønskede at tale med alle, der havde passeret „Gerningsstedet“ paa Dragsbækvej Tirsdag den 24. mellem Kl. 18 og 19. Politiet foretog adskillige Afhøringer, men ingen havde set de tre skumle Mænd med Træsko paa, heller ikke ham med Murerkasketten.

Fredag den 27. November indeholdt Bladene ingen nye officielle

Virkning. Undersøgelsen i den Sag, som gav Anledning til Forbudet, fortsættes.

Ja, mere fik man officielt ikke at vide om den Ting, men hele Byen vidste snart, at den tyske Kvinde slet ikke havde været forulempet af nogen Danskere, men selv havde opdigtet hele Historien, efter at hun havde forsøgt at begaa Selvmord ved at drukne sig.

Fortrolig Undskyldning til Byraadet.

Nogle Dage efter fik Byraadet en skriftlig Forklaring og en Slags Undskyldning fra den tyske Kommandant, men dette Brev maatte ikke omtales hverken i det offentlige Byraadsmøde eller i Pressen.

Forklaringen.

Først den 4. December 1942 Kl. 8 Morgen indløb følgende Meddelelse paa Thisted Amts Tidendes Fjernskriver:

„Privat for Redaktionerne. Fortroligt.

Nedenstaaende Meddelelse maa kun bringes i den angivne Form og

Melding overfor sin Foresatte, skænkedes der hende Tiltro, og der blev saavel fra de tyske som fra de danske Myndigheders Side indledet en omfattende Undersøgelse. Endvidere blev der truffet vidtrækkende og alvorlige Forholdsregler overfor Befolkningen i Thisted By. Den anklagede har saaledes forsættigt afgivet en unrigtig tjenstlig Melding og derved uagtsonmt hidført betydelig Fortræd. Derved har den tyske Værnemagts Anseelse lidt alvorlig Skade. Som Følge heraf har Krigsretten bestemt sig for en haard Frihedsstraf for den hidtil ustraffede og i sin Tjeneste velanskrevne Anklagede og har anordnet hendes øjeblikkelige Arrestation og Overførelse til Kvindefængslet i Hamburg“.

Og for at der ikke skulde være nogen Fejltagelse, sluttede Telegrammet med den samme fortrolige Meddelelse til Redaktionerne, som det var indledet med. Nogen egentlig Undskyldning til Thistedboerne for de tre Afteners Indespærring end sige nogen tysk Bod til Thisted Kommunes Kasse var der ikke Tale om. Heller ingen Erstatning til Bio-

Dage. Straks efter, at vi havde faaet Anmeldelsen, tog jeg ud til Dragsbækvejren sammen med Amtslægen for at foretage en Afhøring af Anmelderinden, saadan som man altid gør det i Sager af den Art, men jeg fik slet ikke Lov at tale med hende, lige saa lidt som Amtslægen fik Lov til at foretage en Undersøgelse af hende. Det lattede jo ikke vort Arbejde. Politimesteren havde straks sat sig i Forbindelse med Statsadvokaten for særlige Anliggender, Troels Hoff, og Politiets Rejsehold fra København under Ledelse af Vicepolititiinspektør Himmelstrup, samt Sikkerhedspolitiet fra Aalborg blev sendt hertil, saaledes at der ialt var indsat en Snes Mand paa Opgaven. Troels Hoff kom ogsaa herop.

Tyskerne satte ogsaa selv et stort Apparat i Gang, saaledes var den tyske Konsul i Aalborg, Konsul Brandtner, taget hertil. Det var netop i de samme Dage, General Rommel vilde aflægge Besøg i Hanstholmfastningen, og det var Meningen, at han under Opholdet i Thisted bl. a. skulde hilse paa den stakkels mishandlede tyske Kvinde.

Nyheden, der kom af sig selv.

Den, der skriver disse Linjer, var iøvrigt en af de første udenforstaaende i Thisted, som erfarede „Nyheden“ om den overfaldne tyske Kvinde — og det gik for sig paa følgende, pudsige Maade:

Jeg havde været til Byraadsmøde Tirsdag Aften den 24. November og sad hjemme og skrev Referat fra Mødet, da Telefonen ringede, og der blev meldt en personlig Samtale til mig fra København. Der blev sagt, at det nok vilde være lidt, inden Samtalen kom, og om jeg vilde vente ved Telefonen. Medens jeg ventede, kom en anden Samtale ind paa Traaden, og jeg skammer mig ikke over at fortælle, at jeg lyttede til den med den allerstørste Interesse. Samtalen førtes mellem Politiet i Thisted, vistnok Politifuldmægtig Gad, og Statsadvokaten for særlige Anliggender, Troels Hoff, som paa det Tidspunkt befandt sig i København. Politifuldmægtigen aflagde indgaaende Rapport om Affæren med den tyske Pige og om de Krav, der i den Anledning var stillet fra tysk Side, og han udbad sig nærmere Direktiver.

Saa kom Samtalen til mig. Det var Dagbladet „Politiken“, som allerede paa det Tidspunkt havde erfaret, at der var sket et eller andet i Thisted, og som bad mig undersøge, hvad der var paa Færde, saa jeg kunde give Bladet en fortrolig Meddelelse derom. Jeg var paa staaende Fod i Stand til at referere alt det foreliggende i Sagen, uden at jeg naturligvis nævnte et Ord om, paa hvilken Maade jeg et Minut før havde faaet mine Oplysninger, og jeg kunde tilføje, at Borgmesteren var blevet kaldt bort af Tyskerne midt under et Byraadsmøde. Sjældent er jeg kommet saa let til, hvad man i Journalistsproget kalder „en god Nyhed“. Skade blot, at den ikke den Gang kunde udnyttes fuldt ud paa Grund af den tyske Pressecensur.

E—g.

Dragsbækvejren, hvor Hovedpersonen i »Dramaet« for 10 Aar siden havde sit Hovedkvarter.

er 500.000 dans

Østerbakken i Thisted var rettersted

I gamle dage hed det
Galgebakken.

Hver købstad og hvert herred havde i ældre tid sin galgebakke og sit rettersted, og i Thisted lå retterstedet på Østerbakken, omtrent der, hvor Koopmanns svineslagteri nu ligger. Østerbakken har været en del større af omfang end i vore dage, idet der har været kalkbrud, og en mængde materialer er gravet bort.

Aldøde smed Fredskild, Thisted, fortalte en gang, at hans fader i 1873 sammen med flere andre var beskæftiget i kalkbruddet, og de stødte under arbejdet på en tildels hensmuldret ligkiste, som lå i nogle fods dybde, og som viste sig at indeholde et fulstændigt skelet af en mandsperson. Museumsforstander P. L. Hald undersøgte for nogle år siden denne sag nærmere, og kom til det resultat, at der muligvis var tale om resterne af en i sin tid henrettet forbryder. Østerbakken kaldtes i ældre tid »Galgebakken».

Det er muligt, at skelettet kan sættes i forbindelse med mordet i Nørregade i juni 1735, da to kvinder, Marens Jensdatter, Vandet, og hendes søster Ane Jensdatter, blev fundet myrdet. Mistanken faldt på en noget fordægtig person, handskemagersvend Just Jensen Dahler, der havde sit tilhold hos Peter Skomager på »Knakken» (det nuværende Østergade—Strømgade—Korsgade-kvarter). Efter mange udflugter og benægtelser gik handskemageren tilsidst til bekendelse. Det var et overlagt rovmord, og udbyttet blev kun 20 mark, men sagde misdæderen »da han havde haft sin hånd på de myrdedes øvrige pengemidler, var hans sind ganske afvendt fra at røre ved disse».

Der har ikke kunnet findes nærmere oplysninger om, hvad der skete med denne morder, men der kan næppe være nogen tvivl om at han er bleven dømt til døden og henrettet. Det er vel også sandsynligt, at han er bleven begravet på Galgebakken, og der er en mulighed for, at det var denne mands jordiske rester, der i 1873 — 138 år efter forbrydelsen — blev fundet her. Det er næppe tænkeligt at der findes flere lignende begravelser på Østerbakken, idet retterstedet som nævnt lå længere ude efter fjorden til.

Hver By har sin Heks, og hvert Sogn sine Trolde --

Ved forleden Dag at høre denne nu saa aktuelle Sang sattes Tankerne netop paa Grund af dens Mangel paa Aktualitet i Sving. Den staar vi og synger i St. Hans-Nattens halvkølige Kogleri, men tænker vi ogsaa noget ved at synge disse Ord? Næppe, i Dag tror vi jo ikke paa Hekse og den Slags overnaturlige Væsener, Heksen paa sit Kasteskaff midt i Baalet, parat til at flyve til Bloksbjerg (i Tyskland laa pudsigt nok Heksenes Samlingssted!) for at møde sin Herre og Mester i en hvirvlende Heksesabbat, ja, hun er der som et traditionelt Indslag i Ceremonien. Vi ved os fri for den Slags Overtro og Mystik, vi er saa dejligt fornuftige og klartseende, alt ordnes i en Haandevending med en kemisk Formel eller en atomteoretisk Udredning. Maaske netop derfor kan det være, at Romaner, der svælger i Middelalder, Hekse, Tortur, Baal og Brand, og hvad en nævenyttig Forfatter nu kan finde paa af Rædsler, gaar af som varmt Brød. Vi hygger os i Lænestolen med Ild i Shagpiben eller beskæftiget med klirrende Strikkepinde og lader disse historiske Gyser faa det til at risle koldt ned ad Ryggen paa os. Og saa drikker vi Aftenkaffe og glemmer det hele! Var der nogen, der nævnede Jødeforfølgelser og store Udrensningsprocesser rundt omkring i Verden? Det er saamænd heller ikke saa længe siden, at det, der for os er skønlitterære Rædsler, for vore Forfædre var beske Realiteter, da Røgen fra Heksebaalet søndenfjords mødtes med Stanken fra Baalet ovre fra den anden Kyst, og da ikke engang fornemme Fruer kunde vide sig helt sikker for den uhyggelige Anklage, selv om deres fine Forbindelser paa rette Sted vel i de fleste Tilfælde kunde redde dem over de værste Skær. Men hvad med alle de andre, der naadesløst var prisgivet Folkestemningen, naar Anklagen rettedes mod dem?

Enkelte af de mange Processer mod Hekse blev saa berømte, at de er bevaret i Erindringen lang ned i Tiden; hvor mange tænker paa, at det »Køge Huskors« stammer fra en saadan Proces, maaske den berømteste i Danmarks Historie. I Be-

gyndelsen af det 17. Aarh. plagedes et Hus og dets Beboere i Nøge af de grusomste hekserofølgelser, hvidgys fik man da opkaldet, at der var onde Kvinder i Byen, og saa rullede Lavinen. 16 stakkels Kvinder kom under Anklage, de blev dømt »ira Liv, paa Baal og Brand, til høj og heuens Jora« og brændt — d.v.s. den ene lykkes det at flygte. Saa aandede man lettet op i Køge. En udørgning betegnelse om Begivenhederne, forfattet af et Øjenvidne, anbefalet af Købmannens Universitets første Professor i Teologi, blev en best-seller paa dansk, Tysk og Latin! Alerede dengang! Men ser vi Sagen ud fra Datidens Synspunkter bør man dog ikke undres, her havde jo Retfærdigheden og det gode vundet en stor Sejr over Djævelen og hans Hjælpere, som plagede Livet af de stakkels Mennesker. Djævelen var en Realitet for den Tids Mennesker, tænk blot paa Kalkmalerierne fra Middelalderen i vore Kirker, hvor man kan se Djævelen staa ved Siden af Pigen, der kærner Smør, for at ødelægge hendes Arbejde. Middelalderens Tankegang fortsætter langt ud over det Skel mellem Middelalder og nyere Tid, som vi har sat ved ca 1500.

Men i Løbet af 17. Aarh. sker der en Ændring heri, som virkelig sætskel i Menneskenes Historie. Navne som Kopernikus, Bruno, Kepler, Newton og Galilei markerer Milestenene paa denne Vej. Gradvist forlades den udelukkende af Religionen bestemte Tankegang, hvor golde Spidsfindigheder (»Er Englene af Hankøn eller Hunkøn? Om Absalons Haar. Om den til en Saltstøtte forvandlede Loths Hustru. At Ærkeenglen Michael snarere er skabt end uskabt«) lagde den menneskelige Aand i Spændetrøje. Til et godt Stykke op i det 18. Aarh. stod endnu lærde Universitetsprofessorer og holdt højtidelige Forelæsninger om disse mærkværdige Emner. Man lærer nu mere og mere at bygge paa Erfaring og lagttagelse, og man tror ikke længere saa blindt paa Djævelen og hans onde Spil. Ordet Sygdom begynder at dukke op i Forbindelse med de store »Epidemier« af Djælebesættelser, der hærgede Verden med mere eller mindre regelmæssige

Mellemrum. Og det er det Ord der gør den berømte Sag fra Thisted saa interessant, den som fandt Sted i 1690'erne, altsaa for godt 250 Aar siden.

Thisted By hærgedes i disse Aar af Angreb af Djævelen, og som altid, naar den Onde var paa Spil, var Virkningerne frygtelige. Især Kvinderne blev angrebet. De fik Vanvidanfald, talte i Vildelse med den Lede selv, deres Legemer bøjedes bagover som Flitsbuer, naar Anfaldene kom, Hovedet blev tvunget helt tilbage mod Nakken, Fraaden stod dem ud af Munden. Deres Kræfter mangedoblede, og naar stærke Mænd blev sat til at holde dem nede med Magt, kunde det ske, at Ofrets ene Arm eller Ben brækkede som tørre Grene. De arme Væsner gædede som Hunde. Det var forfærdeligt. I selve Thisted troede de fleste fuldt og fast paa, at Djævelen var paa Færde, og en af de ivrigste paa dette Punkt var Sognepræsten, Magister Ole Bjørn, en fanatisk og dygtig Præst, der med Bøn, Salme-sang og Manen gjorde sin Præstegaard til Samlingssted for Kampen mod de onde, og det egentlig med fuld Ret, for hos de Angrebne fandt han alle de Tegn paa Djælebesættelse, som Kirken selv havde godkendt, og drabelig Bistand fik han hos Præsterne i 3 Herreder i Thy. Disse Mænd repræsenterer den gamle Opfattelse. Men deres Modstandere var en anden Række af Mænd, i hvis Sind Tvivlen var saaret, og til Ulykke for Ole Bjørn var bl. dem hans Overordnede, Bispen i Aalborg, Jens Bircherød. De blev hans Dommere i den Sag, der fulgte, og da de ikke rigtig kunde tro paa alt dette overnaturlige, kunde de kun se paa det hele som stort Bedrageri og Svindel fra Præstens og de angrebne Kvinders Side. Kvinderne vilde, mente man, blot gøre sig interessante. Men nu Præsten? Ja, der hørte man jo Folk i Byen mumle om, at den gode Magister var lidt vel glad for de helt unge Piger, som Djævelen angreb, og der var ogsaa Snak om Hævn over en rig Borgerkone i Byen, som ikke vilde give ham sin Datter til Ægte. Sagen gik sin Gang! Dommerne lod det regne med haarde Straffe over Præsten og de Besatte. Flere af Kvinderne skulde henrettes og deres Hoveder sættes paa en Stage; andre fik store Bøder, og Præsten skulde have Kald og Embede forbrudt og forvises fra Jylland. Disse haarde Domme blev dog indanket for Højesteret — der mildnede dem betydeligt. — 80 Aar tidligere havde man i Køge brændt Kvinderne, fordi

man regnede dem for besatte af Djævelen. Nu i Thisted straffede man dem, fordi man troede, at de var Bedragerer; utroligt, at der kun ligger trekvart Aarhundrede mellem disse to Domme!

Men en tredje Opfattelse af disse »Djævlerier« var der ogsaa. Den finder vi mærkeligt nok hos to ældre Højesteretsdommere, der var med til at mildne Straffene. Underligt at se, at disse to konservative Herre derved kommer til at staa i Geled sammen med den moderne Lægevidenskab. De var nemlig inde paa Tanken om, at det var Sygdom, der laa bag Hysteri, Massesuggestion, eller hvad man nu vil kalde det, der frembragte de frygtelige Krampeanfald hos Kvinderne.

Denne thistedske Besættelses-sag er berømt, fordi Dommene over Præsten og de angrebne satte en Stopper for Heksesager for Fremtiden. Men vi maa ogsaa fremdrage noget andet; i denne Sag ser vi, som en lærd Mand engang har sagt, »tre forskellige Tidsaldres Anskuelse mødes og brydes i et vældigt

Livtag«. Og for os, 260 Aar senere, indeholder denne tragiske Sag en Lære: Lad os ikke miste det samme forkaste, hvad anders anser for deres faste Overvisning. Og mon ikke et alvorligt Forsøg paa at forstå os vil føre til at tilgive?

J. Boisen Schmidt.

Glimt fra Dagliglivet i Halvfemsernes Thisted.

055.9

*Jepp fra Tilsted med sin Mælketønde, Jerrig Pott som Udraaber
og Madam Ibsen var kendte Ansigter i Bybilledet.*

I disse Dage for 25 Aar siden bragte Thisted Amts Tidende en interessant Artikel af Forfatteren Anker Fuglsang om hans Barndomsminde fra Thisted i Halvfemserne. — Nedenstaaende gengiver vi nogle Uddrag, som sikkert ogsaa vil interessere Læserne i Dag:

DEJLIGE BY! Dejlig uden noget men — dejlig som Barndommens og ens første Ungdoms By normalt er og gerne skulde være. Eventyret bor i dine Gader og fjæler sig inde i dine gamle Købmandsgaarde. Ingen Steder i Danmark skinner Solen saa blaanende blankt eller vel-signet bagende som Martsollen i Strandgade. Og for din Fod Fjordens blanke blaa-hvide Trontæppe, som du med en be-daarende Mine derude paa Søndre Kirkegaard berøver.

Jo, du er dejlig, Thisted, ikke som du er i Dag, thi derom ved jeg ikke tilstrækkelig Besked, men som du var for en Menne-skealder siden...

De gamle Købmandsgaarde.

Jeg hilser dig, Vestergade, hvor Naavnene N. P. Hilligsøe og G. F. Friis straks ved Porten ind til al Verdens Herlighed og Glæde hilste dem velkommen, som agende eller gaaende kom ind fra Hundborg- eller Dragsbækvejen.

Hvor der lugtede ganske anderledes i de store gammeldags Købmandsbutikker, hvor Varerne laa i svære Mængder i Butiksskuffer, i Tønder og Kasser og Sække, end i siden da indrettede Urtekramsbutikker, hvor de fleste Varer ligger fremme i Vinduene og paa Disken. Hvor der var Plads i de gamle Forretninger baade inde og ude, og hvor der var hundekoldt om Vinteren i Boden, Ak, de stakkels frostknudrede Hænder, der med aabne Saar fo'r fra Mel til Salt, til Sild, til Tjære, til Petroleum, til Brænding af Kaffe-bønner. De saa ikke godt ud, Hænderne, nej

Mælkeanden med sin Tønde.

Der kommer Jepp fra Tilsted, bred og travl, kørende med sin store, grønne Tønde med Mælk. Den lignede grangivelig senere Tiders Ajletønder. Smaaskillingerne rasler ned i Jappes Taske — 11 Øre for en sød, 7 Øre for skummet og næsten ingenting for Kærnemælk.

Gaard, og man staar i Kanten af en Kornmark og lader Aksene ringle imellem Fingrene, mens en Række sortbrogede Køer drynende staar i Græs til oven Knæ. Og dér kommer han selv — gamle Knudsen med hvidt Kindskæg, med lange hvide Haar under Kalotten, med lang Pibe i Munden, iført lang, blaa Frakke med Fløjlskrave og fladbundede Basartræsko.

Nu er Knudsens smukke Toft vel et glemt Navn, bare Gader og Huse.

Snaps og Mælk.

Der kommer en Vandrør med et Blæseinstrument indsvøbt i et sort Klæde under Armen, gravstenstungt luder det tykke Hoved nedover, mens de indadvendte Ben tumler om ved hinanden i skiftende Klik-Klak. Egentlig skulde han ligefrem, men han drejer pludselig snært om Hjørnet til Skolegade, kiger vagtsomt over Ovselen nogle Gange og forsvinder ind ad en lav Husdør, der staar aaben, løfter Klinken til Stuen — den giver et højt Smeld — og glider ind i et lavloftet halvmørkt Rum med Sand paa Gulvet, Pelargonier i de smaa Vindueskarme, en summende graa Mis paa den faste Bænk under Vinduerne og to Mænd bænkedede om en Karaffel Brændevin og en Helflaske Øl. De har hver sit Snapseglass, men deler et Ølglas.

— Goddaw, Thomas, Goddaw Jens Spilmand, siger den Indtrædende og smækker med Læberne.

— Goddaw Niels og walkommen, byder Værten, sid ned.

— Tho den Skider skal vel give en Omgang for at faa Low til at sætte sig ved wos, pfø, mæler Jens til Kollegaen.

— Æ er syg, sukker Niels og gusser sig.

— Tho du var wel fuld i Jaes. bette Niels, henvender Jens deltagende, det var Æ osse. Æ fik 15 Gjenstande — de fiowtend betal Æ siel.

Niels er sølle og virrer med Hovedet: Mi Muer var inde ved wos i Morges, da mi Kuen ga mæ Kaffe paa Sæng. Æ ku ett drek den — Æ var syg.

— Æ du syg, bette Niels, spuer mi Muer saa. — Ja, Æ er, Muer.

— Du skuld' ett drek saa møj Brændvin, bette Niels. drek nøj

folk til Vinduer og Døre, mens ungdommelige Ben flintrede af Sted til Aastedet.

Madam Ibsen skældte længe efter, at Synderen var slaaet ud.

Men Heuser (Byens frygtede Politibetjent) marcherer stram, stilig og bøs midt hen ad Gaden...

Thisted Amts Tidende

22-5-1953

Et Par højrøstede Gadevandrere gaar hurtigt forbi midt paa Gaden. Kun forbi Kirken gaar man paa Fortovet. Alle andre Steder gaar man paa Gaden, thi Fortovet er Pikning.

Jerrig Pott som Udraaber.

— Store løwend Torsk ved Jakobsens Slæbested ved æ Havn — Kjødet af en fed Hest, der har brækket si Bien foes ved Slagter Lorentzen.

Raabet er klart og fuldtonende. Det kommer fra et sundt Bryst, lidt sprukket i Klang. Skrumlende i store, jernbeslaaede Træsko, krydsende i smaa Slag midt ad Gaden varper Jerrig Pott sig med krumme Aaretag med Armene og knortede, genstridige og stive Benbevægelser frem i den tynde Færdsel og afleverer, hvad han er hyret til at raabe med.

I umindelige Tider har Jerrig daglig stavret sin Gang gennem Byen og gjort sine stærke Lungeskræfter nyttige. En Gang imellem, naar Drammene forinden Starten har været mange eller særlig store, og Bekendtgørelserne har været flere, kunde det hælde, at disse sidste gik i Hukommelsens Baase i Flæng og dér blev blandede, saa ikke enhver i en Haandevending kunde udrede de spegede Sætninger i Jerrigs Raab:

— Cirkus, Cirkus, Æ ka eet how æ Navn, men det er Badutspringere i Haandværkerforeningen — og fede Aal i Awten Kl. 8 — og Auktion ved Øster-nej Vesterhavn. Det er paa Knudsens Toft!

Landlig Idyl ved Byens Hovedgade.

Knudsens Toft (Omraadet Vest for Kongensgade). Der er Duft af Poesi i Navnet. Landlige Idyl klods op ad Stadens Hovedgade. Bare igennem Jørgensens

Brændvin, bette Niels, drek nøjmier Mjælk, det haar du bejer aa, saae hun.

— Mjælk, sagde Thomas med krænket Mine, Mjælk, skuld' du drik Mjælk, bette Faaer. Nu skal Æ sæj dæ jen Ting: Mjælk ka du blyw syg aa, om du drikker for møj, men Æ swaær dæ te, du blywer et syg a mi Dramm'. Saa ved Æ ett, hvad du tykkes bedst om.

Lettet gaar Niels til Biddet, overvundet af Krofars Veltalenhed.

Madam Ibsens Herligheder.

Madam Ibsen! Jeg vædder, at ingen Mand eller Kvinde i Thisted, hvis Barndom faldt indenfor den utallige Aarrække, hvor Madam Ibsen residerede ved Møllens Æend — ved Indkørslen til den gamle mægtig store Købmandsgaard, ser hendes Navn, uden at det endnu blaaner og blinker af Øjnenes Lyst og livsensglubsk Hoffærdighed ved Tanken om Madam Ibsens Markedshjerter og Honningkager, hendes røde Æbler og søde Graapærer, hendes Blommer og Kirsebær, hendes Brystsukker og Pebermynter og andre vidunderlige Godter.

Hendes skræbende, noget arrigprægede Røst med udenlandsk Lydfarve var som en Musikfanfare, der endnu giver Genlyd i Sindet.

Madam Ibsen kunde ordne sit Publikum. Jeg saa hende med Omhu hjælpe Børn, der var »fræ'vorn« med at faa den bedst mulige Handel ud af det med de Skillinger, hvorfor Paradisherlighederne skulde forhverves, og jeg har set hende optræde overfor Børn og unge Mennesker, der vilde drive Gæk med hendes Varer. Hun kunde sætte Galningerne paa Plads. Huh, hvor hendes Tunge skar, hej, hvor hendes himmelhøje Skræb kaldte Godt-

Endnu et gammelt Thistedhus forsvundet

Fr. 99
14.7.53

Atter er et gammelt hus i Thisted forsvundet. Afdøde vognmand Edv. Nielsens ejendom, Storegade 29, ved siden af hotel »Ålborg«, er brudt ned, og et lille træk i byens ansigt ændres. På billedet ses det nu forsvundne hus til venstre. — Over for det ligger ejendommen Korsgade 4, som forsvandt i 1930, da Strandgade blev udvidet. Ved den høje gavl står et af havnens ledelys på en imponerende mast. Strandgadekvarteret har i de sidste 25 år helt skiftet udseende.

Fhv. Landstingsmand Hvid fortæller Erindringsglimt.

Thisted og Thy var for 60 Aar siden præget af de store Mod-sætninger. To Gaardmænd kunde ikke hilse paa hinanden, hvis den ene var Venstremand og den anden Højremand, ja selv inden for Familierne spillede det politiske Standpunkt en meget stor Rolle, fortæller Murermester, fhv. Landstingsmand A. Hvid, Thisted, i et Erindringsglimt. Svogre kunde ikke hilse paa hinanden, hvis de havde været i Hestehandel, og den ene havde snydt den anden. I Hestehandel maatte enhver hytte sig.

Befolkningen var præget af en uhyre Fattigdom. Murerarbejdsmænd maatte regne med, at naar vi kom til December, var der ikke flere Penge at tjene Resten af Vinteren, og de maatte henvende sig til Fattigvæsenets Kontor. Det var en frygtelig Tilværelse, som det var umuligt at komme ud af. Naar det blev muligt at arbejde igen ved Foraars-tide, var Krediten blevet saa stor, at der var nok at betale af paa Sommeren igennem.

— Kan saadan en Hanekylling finde paa ...

Dengang var der Forskel paa Folk. (Efterhaanden som Skræderne dør ud, og alt bliver lavet paa Fabrik, kommer Folk til at ligne hinanden.) Herredsfogden var født Borgmester, og han prægede Kommunens Forhold. Da en Gaardejer fra Tilsted engang mødte Herredsfogden i Vestergade, tog han sin Hat af og klagede over, at hans Nabos Dyr gik ind paa hans Marker. Herredsfogden svarede blot: Kan saadan en Hanekylling finde paa at tale til mig paa Gaden?

Tiden var præget af bundsolide Haandværksmestre, der hellere vilde spille en halv Dag paa at gøre et Arbejde, som det skulde gøres, selv om der blev Tab paa det. Haandværkerne var præget af Fattigdom og stor Dygtighed, men i 90'erne var der i Thisted 20 Snedkerlærlinge og 18 Skomagerlærlinge. Det var helt anderledes store Tal end nu, og der var en vis Kolorit paa Tilværelsen.

Julius fik ikke Glæde af Smørret!

Der var f. Eks. Julius, som arbejdede hos Bager Andersen i Vestergade (Thorstensens Konditori). Fra sin Lejlighed saa Bagermesteren, at Julius satte en Pakke Smør under Huen, da han skulde til at gaa. Bagermesteren

skyndte sig at hente Julius og sagde, at der var noget, han gerne vilde tale med ham om. Han anviste Julius en Stol ved Kakkelovnen, og længe varede det ikke, inden Smørret begyndte at løbe ned ad hans Ansigt! Baggrunden for Julius Handling var den uhyre Fattigdom.

Der blevet lavet godt Arbejde dengang. I Bogholder Jensens Ejendom i Storegade kan man se en Skorstenspipe med et Rør, der er lavet i en Forstad til London. Det er i Brug endnu og er ikke til at slaa i Stykker. Der skete en ret stærk Udvidelse af Byen i 1880'erne i Forbindelse med Oprettelse af Thybanen. Der blev bygget en Del Ejendomme, bl. a. den Ejendom i Vestergade, hvor Sagfører Yde Poulsen har Kontorer. Porten ind til denne Ejendom er fra 1882. Der er næsten ikke gjort noget Arbejde paa den siden. Denne Port, der har et italiensk Præg, er et Bevis paa det gode Haandværk og de gode Materialer. Man behøver blot at tænke paa, hvad Træ holder til nu om Stunder! Vinduerne og Dørene i det gamle Sygehus har siddet i 100 Aar.

Thisted har et kulturelt Præg.

Thisted er paa mange Maader handikappet, men Byen er præget af, at vi har været nødt til at føre en jævn, stille og arbejdssom Tilværelse. Det daglige Slid giver den mest lykkelige Befolkning. Den jævne, fremadskridende Udvikling har givet Byen et vist kulturelt Præg. Naar jeg har været i den svenske Universitetsby Lund, kommer jeg altid til at tænke paa Thisted og drager Sammenligninger. Naar man gaar i Lund, kan man ikke lade være at tænke paa, at her lever en Befolkning, som holder af sin By. Man værner om Husene og smækker ikke »Kasser« op uden Ansvar. Saadan en Befolkning fører en vis sund, menneskelig Tilværelse.

Saadan er der i Thisted noget i Befolkningens Levemaade, der minder om, at vi har bygget paa Arven fra vore Fædre. Byen er præget af en vis Kultur, der gør, at Thyboer altid længes tilbage, naar de flytter bort, men først naar de er flyttet, bliver de klar over, hvad de har mistet.

—mil.

Da Kong Frederik den 8. besøgte Thisted i 1908.

Fru Fenella Harris, København, som er Datter af tidligere Amtmand i Thisted, Simony, har i Anledning af Kongebesøget i Thisted forleden sendt os følgende Skildring af Kong Frederik den 8.' og Dronning Louises Besøg i den thylandske Hovedstad i 1908.

Ih, hvor gav det Sus i Byen, da det for godt 40 Aar siden rygtedes, at Kongen kunde ventes til en lille nordjysk By. Tænk, han kom med »Dannebrog«, der dengang var Hjuldampere; og foruden Kongen kom Dronningen, to Prinsesser og en Prins med, saa der var nok at glæde sig til, og hvor man følte sig. Til daglig var Byen ret ubemærket, nu syntes man pludselig, den var Residensstad.

Naa, helt ubemærket var den nu heller ikke, Byen altsaa. Der var et Par Ting, man viste frem. En kendt dansk Forfatter havde haft sit Hjem i Byen. Man var stolt, naar man viste hans Gravsted frem, og Huset, som han havde boet i, stod der endnu. Og saa var der Havnen og Fjorden. Skade blot, at Byen laa saa langt borte for Turister, (det tog paa den Tid ca. 16 Timer at komme dertil fra København), for det var da næsten umuligt, at noget kunde være kønnere end den Udsigt, man havde fra Havnen, hvor Mors fortonede sig i det fjerne, og selve Byen med de gamle, krogede Gader og med det saakaldte »Benbrækkerstræde« var da sandelig nok værd at se.

Men nu skulde Kongen altsaa komme. Godt at man fik det at vide i saa god Tid i Forvejen, for der var sandelig meget, der skulde naaes. Gader og Huse kunde der ikke forandres paa, saa dem maatte man finde sig i, som de var. Men Vinduer maatte pudses, Kjøler sys til Dagen. Herrernes høje Hatte, der ellers kun blev brugt til Begravelser, maatte stryges eller dampes. Der taltes ikke om andet. Flagalleer blev rejst alle Steder, Butiksvinduer fik en ekstra Omgang, i Skolerne sang Børnene Fædrelandssange, og de sang dem dobbelt saa højt, da de havde hørt en lille Fugl synge om, at de fik fri de Dage, Kongen var i Byen, og det var nemlig ikke een Dag, men hele to Dage, det drejede sig om.

De Steder, Kongen vilde besøge under Opholdet, arbejdede i Døgn-drift; man vidste paa Forhaand, at Sygehuset og Dronning Louises Børneasyl var sikre paa Besøg. Paa Sygehuset var Patienterne meget modvillige mod at lade sig skrive ud, og flere vilde gerne indlægges. Sygeplejerskerne, der til daglig ikke havde det for morsomt, lavede helt op, og alt gik saa let fra Haanden og paa Asylet blev der skuret, vasket og malet. Pænt var der altid, men nu skulde der være aldeles ovenud pænt, og det blev der. At skure Børnene før selve Dagen vilde være aldeles haabløst, saa det fik vente.

Hotellerne lavede ogsaa op, for der gik Rygter om, at der skulde foretages en Køretur til Vorupør, og da der skulde køres for selve Kongen, havde Dansk Automobilklub lovet, at der skulde komme private Biler. En af dem blev endda kørt af en Lensgreve fra Fyen, den skulde Dronningen køre med, men da hun var lidt ængstelig for at køre, blev en af hendes gode Venner, en Kammerherre fra Mors, anbragt sammen med hende i Bilen.

Paa Amtsgaarden stod alt paa gloende Pæle.

Men det er nu at foregribe Begivenhedernes Gang, for vi maa lige omtale det Sted, hvor alt stod paa gloende Pæle. Det var Amtsgaarden. Der herskede vel nok Travlhed, for der ønskede Kongen at spise til Middag. Men Forberedelserne der gik med lige stor Glæde og Begejstring i Salonerne som i Køkkenet, i Parentes bemærket var det et dejligt, stort Køkken, hvad der var en Fordel ved en saadan Lejlighed. Kogekonen blev indforskrevet fra Viborg og holdt sit Indtog under stor Forventning fra Køkkenpersonalets Side, men hun var flink og blev fra første Færd fyldt med Kaffe, saa det gik udmærket. Bestemmelser om Madsen var taget i Forvejen, saa det var blot at tage fat. Vinen var heller ikke noget Problem, Amtmanden havde en enestaaende Vinkælder, saa det var kun at tage derfra, hvad man ønskede: Men at skaffe Plads paa Bordet, det gav Hovedpine. Ganske vist var der to Spisestuer, men alligevel. Naa, det gik nogenlunde.

Overalt i Byen var der nu Feststemning, Tribune blev rejst paa Torvet, der skulde være en lille Højtidelighed, men nu da Dagen nærmede sig og næsten var naaet, var der kun een Ting, der drøftedes: Vejret. Med det stod og faldt Arrangementerne. Barometrene i Byen fik et Dask af alle Familie-medlemmer, naar de gik forbi, mærkeligt at de holdt. Helt op paa fint Vejr vilde de ikke, men naar blot det ikke regnede, en lille frisk Brise vilde kun gøre Fjorden endnu smukkere, end den var til daglig.

Da den store Dag oprandt.

Endelig oprandt Dagen saa med Sol og tilpas Blæst. Man vidste, at nu var »Dannebrog« naaet til Amtet, for Nykøbing Mors havde haft sin store Dag, og Kl. 13 ventedes Skibet med sin dyrebare Last. Havnen var virkelig smuk; det var den nu altid, men den Dag var den næsten ikke til at beskrive. Alle Skibe, der laa der, hvadenten de var store eller smaa, havde hejst alle de Flag, der var Plads til. Røde Løbere var lagt ud, hvor »Dannebrog« skulde lægge til; i alle Vinduer stod smaa Flag; at der ogsaa flagedes fra alle Huse, siger sig selv. Vidste man det ikke før, saa stod det den Dag klart for en, at Dannebrog var det smukkeste Flag i Verden, for hvad kan være smukkere end en blaa Himmel, Solskin, den pragtfulde Limfjord, festklædte Mennesker, jublende Børn og Dannebrog vajende for Vinden.

Vel var Byen lille, men der var Masser af de saakaldte »Honora-tiores«, og de troppede op alle som en, nogle kom langvejs fra, alle Embedsmændene var der med deres Damer, som medbragte større eller mindre Buketter til de kongelige Damer. Jeg tænker forresten paa, hvad de kongelige Damer gør med alle de Buketter, de faar overrakt mellem Aar og Dag. Kan en Blomst have samme Værdi som for os andre, naar man hver Dag faar

overrakt en eller flere Buketter, bliver de saa ikke til sidst til Besvær?

Endelig saa man »Dannebrog« komme sejlene. Det saa pragtfuldt ud, som det stod Havnen ind; og der stod hele Kongefamilien venligt smilende til alle de festklædte Mennesker. Som altid var der en Kur for »the upper ten«, og Kongen glemte ikke sine gamle Venner, Veteranerne. Veteraner og Veteraner er to Ting. De gamle, som Byen og Amtet her kunde vise, var værd at se paa, pragtfulde Typer, mange Vesterhavsfiskere fra Vorupør, Hanstholm og hvad de forskellige Steder nu hedder. Der er noget over Befolkningen ved den jyske Vestkyst, som vi kan være stolte af, stoute Fyre, selv om de naar de 80 Aar. De var glade over at se deres Konge og det lyste ud af Ansigterne paa dem. Der blev raabt Hurra, og der var virkelig Feststemning. Saa rullede Bilerne frem, Selvejere allesammen, kommet dertil fra hele Landet. Nu gik Turen til Vorupør, godt at Vejret artede sig, for langs hele Vejen stod Folk for at hilse paa Kongen.

Ved Havnen tyndede det ud, dog var der stadig noget at se paa, »Dannebrog« var nu et smukt Skib, og Matroserne og Officererne var Genstand for en umaadelig Beundring fra den kvindelige Ungdoms Side. Men var det saa mærkeligt. Der var til daglig ikke ret mange Skibe der kom; naturligvis var der Rutebaaden fra Aalborg, men den var nu ikke særlig spændende.

Hvordan Situationen var i Amtsgaarden, behøver man blot at tænke sig til. Der var sikkert Nerver paa over det hele, for selv om saadan en Familie er vant til Selskabelighed i den helt store Stil, var det jo dog ikke hver Dag, der kom en Konge til Middag, og selv om man ved, at alt er planlagt i de mindste Detailler, kan et eller andet da glippe i sidste Øjeblik.

Champagnen blev drukket.

Nede ved Tennisbanerne var der en lille Restauration. Den var om Aftenen reserveret til Medlemmerne af Automobilklubben, d.v.s. det var Byen, der gav Champagne til dem, der havde kørt for de kongelige. Bagefter hed det sig, at Champagnen vel var blevet drukket, men at ikke een eneste af Automobilklubbens Medlemmer havde været der, saa hvem der egentlig havde festet der, var der ingen, der vidste.

Sikken en Folkefest, der var om Aftenen. Overalt var der kulørte Lygter, Plantagen var illumineret. Der var Dans paa abben Estrade, men Folk sang og dansede alle Steder. Tidligt paa Aftenen trak de Kongelige sig tilbage til »Dannebrog« fulgt af en utallig Menneskemængde, der dog hurtigt forlod Havnen for at deltage i alle de Fornøjelser, der ellers var. Paa Amtsgaarden trak man Vejret let, for alt var gaaet efter Ønske.

Paa Sygehuset og Asylet.

Saa kom den sidste Dag med Besøg paa Hospital og Asyl. Paa Hospitalet var alle de indlæggende Læger samlet, Sygeplejerskerne struttet med stive Kapper og Forklæder men de, der glædede sig aller mest, var Patienterne. Mange af dem havde aldrig set Kongen før, og nu vilde han gaa rundt og give dem Haanden. Af bar Nervøsitet var det vaade, svedige Hænder, der blev rakt frem, men var

Hænderne end vaade af Sved, saa var der ogsaa mange Øjne, der var vaade, men det var af Stolthed og Glæde.

Paa Asylet havde Børnene faaet den sidste Omgang, saa de skinne-de af Renhed. De var stillet op, og ikke saa snart hørte de Biler, før de begyndte at synge af Hjertens Lyst. De vidste nemlig, at saa snart Sangen var afleveret og Besøget overstaaet, stod den paa Cholade og Kager, saa for dem var det om at faa begyndt saa hurtigt som muligt.

Efter disse Besøg kom saa endelig den højtidelige Del af Festen. Paa Torvet havde Byens Embedsmænd og andre værdige samlet sig, for nu skulde der holdes Taler først af Amtmanden, saa af Kongen. Borgmesteren fik ogsaa Lov til at sige et Par Ord. Til sidst sang hele Forsamlingen »Der er et yndigt Land«, og efter en kort Tur kørte de Kongelige til »Dannebrog«, hvor der skulde være Frokost for en lille udvalgt Flok.

Paa Slaget 15 lettede Skibet, og de Hurraer, der længe efter rungede ud over Fjorden, var et sikkert Tegn paa, at Folk havde været mere end tilfredse med Besøget.

Svært at falde til Ro igen.

Men tro nu ikke, at Byen straks faldt til Ro. Hele den Dag blev der festet, og om Aftenen og Natten med. Der var nok at tale om. Alle, der havde været i Nærheden af Kongen, vilde fortælle, hvad der var blevet sagt til ham speicelt, og Skolerne havde jo fri, saa Ungerne stormede gennem Gaderne. Hotel- lernes Restauranter og Konditorierne kunde melde fuldt Hus. mO Aftenen dansedes der igen, og først hen paa de smaa Timer begyndte der at falde Ro over den lille, hyggelige By, der i to Døgn havde følt sig som Danmarks Residensstad.

Frihedsfesten i Thisted:

Vor fjendes blod slet ikke vi begære.

Men giv os kraft og mod til at hævde Danmarks ære!

Grundtvig har haft en forunderlig seerevne. Meget af det, han har sagt og skrevet, har vist sig senere hen at have aktualitet. Da Kirkemusikandagten i Thisted i anledning af befrielsen 4. maj for 12 aar siden sluttede med det vers af Grundtvig, der begynder saadan: »Vor fjendes guld, vor fjendes blod slet ikke vi begære, men giv os, Gud, med kraft og mod at hævde Danmarks ære...«, kom nogen maaske til at tænke paa, at de ord egentlig kunne staa som motto, naar der under en allerede nu lidt anspændt situation skal svares paa breve, hvori Danmarks stilling skal klarlægges. Grundtvig har sagt det saa klart og kort, som det kan siges. Vi ønsker kraft og mod til »at frede trindt paa strand om gæve fædres land«.

Blæsten lagde sig.

Den kraftige blæst, 4. maj-dagen 1957 oprandt med, truede paa et vist tidspunkt med at slaa et skaar i den sædvanlige tradition befrielsesaftenen, men hen paa aftenen lagde blæsten sig saa nogenlunde, og der var kun kulden at kæmpe med. Men lidt kamp skulle man vel ogsaa kunne tage op en saadan aften?

Som sædvanlig var der stor tilstrømning til kirkemusikandagten. Organist Munk havde i danske ord og toner opstillet et program for det, han gerne ville

give udtryk for befrielsesaftenen. En del af programmets tanker blev baaret ud i kirkerummet af Elsa Jena, der endnu engang gav bevis for, hvor vidunderligt dejligt hun kan synge et salmevers. Den stemning, der herskede hin minderige maj-aften, gav organist Munk udtryk for gennem festlig musik, hvorfra der kan være særlig grund til at fremhæve Niels W. Gades festpræludium.

Fakkeltoget til Friluftsteatret.

Da kirkemusikandagten var forbi, stod ungdomskorpserne opstillet med tændte fakler uden for kirken, og med F.D.F.s orkester i spidsen gik de unge som sædvanlig gennem byens gader, hilst overalt med levende lys som symbol paa frihedens flamme.

I Friluftsteatret bød landinspektør Poul Boe velkommen paa Frihedsfondens Lokalkomitees vegne. Han mindede om, at tilstandene i Ungarn særlig har grebet os i det sidste aar. Vi ældre forstaa, hvad der er sket dernede. De yngre har paa baggrund af forholdene dernede nu mulighed for at forstaa besættelsestiden herhjemme. Boe sluttede med at udtale sin glæde over, at overlæge Ottosen, der straks meldte sig for at øve en indsats i menneskehedens tjeneste i Ungarn, ville tale ved denne 4. maj-fest.

Vi har godt af at blive mindet om baggrunden.

I sin tale henvendte overlæge Ottosen sig flere gange direkte til ungdomskorpserne, der i en halvcirkel var stillet op paa scenen. Overlægen mindede om, hvordan 4. maj-aftenen fejres i Thisted og stillede det spørgsmaal: Hvorfor fejre 4. maj paa den maade? Dette spørgsmaal »Hvorfor« er taabeligt at stille over for os, der var mere eller mindre voksne i maj 1945. Vi husker begivenhederne. Alle I andre, mange af jer fakkelbærere, kan af gode grunde ikke huske denne dag. For jer kan denne aften synes som noget af et stort postyr, en række ceremonier, hvis baggrund I ikke rigtig forstaa.

Forleden blev en tidligere og velkendt modstandsmand spurgt, hvad han mente om berettigelsen af det frihedsmuseum, som bliver indviet i dag. Han svarede lidt nølende og undvigende, at museum virker dødt, og at dette museum aldrig kunne give den stemning, som fandtes den

Afrika og visse mellemamerikanske stater ikke har denne ret, og at de daglig lider herunder. Det er alle de steder, hvor det totalitære styre virker — diktatur under en eller anden form. Kun 15 minutters jettflyvning herfra — i Polen — lever der mennesker i en saadan situation.

Vi glemmer ofte, hvilken lykke aandelig frihed er.

Overlæge Ottosen fortsatte med at sige, at vi ofte glemmer, hvilken lykke aandelig frihed er. Vi ældre glemmer det maaske ikke saa let som I unge. Men alle I, som ikke har prøvet, hvad det vil sige, har godt af at blive rusket op.

Overlægen mindede om, hvordan det ungarske folk har taget kampen op for at faa frihed. Mange kæmpede og faldt, og ca. 180.000 er flygtet. Kun 1 pct. af flygtningene var direkte truet, fordi de havde været med til regulære kamphandlinger. Resten flygtede for at opnaa friheden, for sig selv og

Vi maa værne om friheden.

Vi maa stadig værne om friheden. Er vi ikke paa vagt, er der altid kræfter, der vil binde os. Vi kan først og fremmest værne om friheden ved at være interesseret i vore omgivelser, jeg tænker her særlig paa de politiske forhold. For at forstaa disse forhold maa man kende samfundets struktur, de økonomiske, retslige, kirkelige forhold o.s.v. Det gælder om at læse, erhverve viden, forstaaelse og selvstændig opfattelse. Har man ikke en selvstændig mening, kan man nemt blive et bytte for propagandaen. Gaar man med aandelige skyklapper paa, bliver man let et bytte for propagandister.

En vaagen og orienteret ungdom er det bedste værn mod de farer, der altid lurar fra totalitære stater. Vi lever i et land, hvor vi har alle muligheder for at holde os vaagne og orienterede uden nogen form for censur. Gid vi og vore efterkommere altid maa kunne sige det.

Vort frie Danmark længe leve! (Den store forsamling istemte hurraraab).

»I tændte for Danmark i dybest mulm«.

Landinspektør Boe takkede overlægen og de øvrige medvirkende. Derefter udtalte han, at vi paa denne nationale mindeaften maatte lade tanker gaa tilbage i mindet om dem, der i frihedskampen gav deres liv for, at andre kan leve. Boe læste af Kaj Munk, der selv gav livet for frihedens sag, digtet »De faldne«, hvis første vers lyder:

Drenge, I drenge, som døde,
I tændte for Danmark i dybest mulm.
en lysende morgenrøde.

Et herrekor sang »Guds fred med vore døde«, og befrielsesaften sluttede med den sang, der oftest var paa

frihedskæmpernes læber, før de gik i døden: »Aldrig frejdig«.

Til sidst var der i begge biografer lejlighed til gennem dokumentarfilmen »De fem aar« at blive mindet om den tunge besættelse, som vi blev befriet fra paa forunderlig maade.

klart og kort, som det kan siges. Vi ønsker kraft og mod til »at frede trindt paa strand om gæve fædres land«.

Blæsten lagde sig.

Den kraftige blæst, 4. maj-dagen 1957 oprandt med, truede paa et vist tidspunkt med at slaa et skaar i den sædvanlige tradition befrielsesaftenen, men hen paa aftenen lagde blæsten sig saa nogenlunde, og der var kun kulden at kæmpe med. Men lidt kamp skulle man vel ogsaa kunne tage op en saadan aften?

Som sædvanlig var der stor tilstrømning til kirkemusikandagten. Organist Munk havde i danske ord og toner opstillet et program for det, han gerne ville

sæuvaring gennem byens gader, hilst overalt med levende lys som symbol paa frihedens flamme.

I Friluftsteatret bød landinspektør Poul Boe velkommen paa Frihedsfondens Lokalkomité's vegne. Han mindede om, at tilstandene i Ungarn særlig har grebet os i det sidste aar. Vi ældre forstaar, hvad der er sket dernede. De yngre har paa baggrund af forholdene dernede nu mulighed for at forstaa besættelsestiden herhjemme. Boe sluttede med at udtale sin glæde over, at overlæge Ottsen, der straks meldte sig for at øve en indsats i menneskehedens tjeneste i Ungarn, ville tale ved denne 4. maj-fest.

Vi har godt af at blive mindet om baggrunden.

I sin tale henvendte overlæge Ottsen sig flere gange direkte til ungdomskorpene, der i en halvcirkel var stillet op paa scenen. Overlægen mindede om, hvordan 4. maj-aftenen fejres i Thisted og stillede det spørgsmaal: Hvorfor fejre 4. maj paa den maade? Dette spørgsmaal »Hvorfor« er taabeligt at stille over for os, der var mere eller mindre voksne i maj 1945. Vi husker begivenhederne. Alle I andre, mange af jer fakkeltbærere, kan af gode grunde ikke huske denne dag. For jer kan denne aften synes som noget af et stort postyr, en række ceremonier, hvis baggrund I ikke rigtig forstaar.

Forleden blev en tidligere og velkendt modstandsmand spurgt, hvad han mente om berettigelsen af det frihedsmuseum, som bliver indviet i dag. Han svarede lidt nølende og undvigende, at museum virker dødt, og at dette museum aldrig kunne give den stemning, som fandtes den 4. maj for 12 aar siden. Paa samme maade kan man sige om fakkeltøget og lysene, at det nok er smukt og festligt, men baggrunden mangler mange af jer. Derfor har I godt af at blive mindet om baggrunden.

Ydmyghed, taknemlighed, glæde.

Vi fejrer i aften befrielsen med et sind, fyldt med ydmyghed, taknemlighed og glæde. Vi mindes med ydmyghed og taknemlighed alle dem, der satte livet til for at gøre os fri. Jeg tænker paa de, der faldt i kamp her eller ude, de, der døde i koncentrationslejrene, vore søfolk, som satte livet til under udførelse af deres farlige erhverv. Vort sind er fyldt med glæde over at være frie. Vi havde i 5 aar været besat af nazister. Den 4. maj 1945 hørte besæsen op. Vi kunne atter tænke og tale frit.

Ja, men er det at kunne tale frit ikke noget selvfølgeligt? vil mange af jer sige. Jo, herhjemme er det en simpel ret, saa selvfølgeligt, at vi til daglig glemmer, at det er noget, vi ikke kan vurdere højt nok. Men vi maa ikke glemme, at millioner af mennesker i Europa, Asien,

ver man let et bytte for propagandister.

En vaagen og orienteret ungdom er det bedste værn mod de farer, der altid lurar fra totalitære stater. Vi lever i et land, hvor vi har alle muligheder for at holde os vaagne og orienterede uden nogen form for censur. Gid vi og vore efterkommere altid maa kunne sige det.

Vort frie Danmark længe leve! (Den store forsamling istemte hurraraab).

»I tændte for Danmark i dybest mulm«.

Landinspektør Boe takkede overlægen og de øvrige medvirkende. Derefter udtalte han, at vi paa denne nationale mindeaften maatte lade tankerne gaa tilbage i mindet om dem, der i frihedskampen gav deres liv for, at andre kan leve. Boe læste af Kaj Munk, der selv gav livet for frihedens sag, digtet »De faldne«, hvis første vers lyder:

Drenge, I drenge, som døde,
I tændte for Danmark i dybest mulm.
en lysende morgenrøde.

Et herrekor sang »Guds fred med vore døde«, og befrielsesfesten sluttede med den sang, der oftest var paa

frihedskæmpernes læber, før de gik i døden: »Aitid frede«. 064.

Til sidst var der i begge biografer lejlighed til gennem dokumentarfilmen »De fem aar« at blive mindet om den tunge besættelse, som vi blev befriet fra paa forunderlig maade.

Der har været keglebane ved Storetorv.

Interessante dokumenter fundet i hjørnejendommen, som rives ned for at give plads for en ny landmandsbank.

Den forretnings ejendom, der rives ned paa hjørnet af Storegade og Jernbanegade i Thisted, er opført 1889. Under nedbrydningsarbejdet er fundet nogle interessante dokumenter, som fortæller om baade bygningen og de forretninger, som blev indrettet i den. Et af dokumenterne var opbevaret i en blyæske, som fandtes indmuret i en pille, andre fandtes i en flaske under gulvbrædderne.

Fundet er blevet gjort af arbejdere, der er ansat hos murermester Anker Brusgaard, Nr. Vorupør, som har nedbrydningen af de ejendomme, der nu er omtrent fjernet for at give plads for Landmandsbankens ny bygning.

Tømrermester Chr. Brandi lod bygningen opføre.

Dokumentet i blyæsken er dateret 1. juni 1889 og indeholder bl. a. følgende:

„Anno 1889 efter Christi fødsel nedlagdes grundstenen til denne bygning med den bøn i Jesu navn, at Guds velsignelse maa hvile over saavel dens opførelse som dens senere forblivende. — Bygningen opføres af dens ejer, tømrermester Christen Brandi i Thisted til brug for handel ved udlejning. Bygningens længde mod Storetorv er 50 al. (femti alen) mod Jernbanegade 13 alen, og en bygning mod Grydetorv paa 26 alens længde ...“

Lukket keglebane i en restauration.

Derefter henvises til en skitse paa dokumentet af bygningerne, og det nævnes, at „Stueetagen er indrettet til 5 butikker og 1 restauration med lagerum og viktualierum i kjælderen og beboelse paa 1. sal samt værelser for tjænerpersonalet paa loftet. Restaurationen, der er beliggende i den østre ende af bygningen, har lukket keglebane, som gaar ned til den store tværbygning i gaarden. I den vestre side af gaarden ligger en staldbygning, der giver plads for 38 heste samt karlekammer og syestue for bundtmager, der har sin butik i forbygningen.

Den store tværbygning i gaarden, hvis længde udgør 29 alen og bredde 20 alen, er indrettet til i nederste etage malerværksted og i øverste snedker- og tømmerværksted. Bygningen mod Grydetorv er opført i 1 etage og særlig indrettet for ejeren.“

Lejeindtægt paa 6000 kr.

Det anføres videre, at der til bygningen hører en lille smuk have til brug for ejeren, og at

bygningen ved Store Torv samt tværbygningen tilsammen giver en lejeindtægt af 6000 kr. aarlig. Med hensyn til bygningens stil meddeles det bl. a., at murpillerne mellem butiksvinduerne er smykkede med doriske pilastre, der er moderniserede, og over dem er anbragt et baand, hvis nederste del udgør architrav til at hvile paa pilastrene som bærende led. Mellem vinduerne er anbragt en lille smækker halv søjle, hvis kapital udgør et græsk kvindebillede. Iøvrigt er bygningen opført efter vor tids arkitektur og ornamentering.

Til en skjønd pryde for byens hovedtorv.

Til sidst i dokumentet nævnes det, at Brandi tilbyttede sig ejendommen i efteraaret 1888 med sin paa Stationsvejen liggende 2 etagers bygning og tillige sin paa Jernbanegade beliggende særlig smukke 2 etagers bygning med den hensigt at opføre nye større og smukke bygninger „til gavn og glæde for ham og sin familie og til skjønd pryde for byens hovedtorv.“

Endelig er opført navnene paa de forskellige haandværksmestre m. v., der har haft med opførelsen af bygningen at gøre: Murerm. Chr. Olesen, tømrerm. Chr. Brandi, malerm. P. Nielsen, blikkenslager Christensen, snedker Kirkegaard. Som arkitekt har virket Hans Frederik Østergaard Nielsen.

Ejerens 6-aarige søn nedlagde grundstenen.

Grundstenen til bygningen blev nedlagt af tømrerm. C. Brandis 6-aarige søn Jørgen, og iøvrigt nævnes hans børn: Holger 5 aar, Karoline 3 aar og Dagmar 1 aar samt hans frue, Ellen.

Arkitekten slutter dokumentet med følgende ord:

„Lidt det kun baade, at mesteren huset opbygger, bygger ei Herren med ham sin grundvold betrygger. Guds fred.“

Hvad flasken indeholdt.

Den flaske, der blev fundet under gulvbrædderne i hjørnejendommen, indeholder udklip af Thisted Amts Tidende og Thisted Amtsavis samt en meddelelse om, at Manufaktur- og Udstyrsforretningen „Messen“ lørdag den 28. september 1889 aabnede paa det nye hjørne af Store-Torv (for Kiils Gaard).

Forretningens ejer var Harald Nielsen, som averterede med, at „forretningen er underlagt hovedforretningen „Messen“ i København og byder et æret publikum fra by og land et stort, velassorteret og smagfuldt udvalg i alle brugelige, gode manufakturvarer til nøjagtig samme rimelige priser som hovedforretningen“.

Dokumenterne skal paa museet.

Murerm. Anker Brusgaard afleverede dokumenterne til bankdirektor Hertzum i gaar eftermiddag, og efter hvad vi erfarer, vil de blive overgivet til museet, saa alle kan faa lejlighed til at se dem.

THISTEDS VEJ fra losseplads til verdens-digters fødeby

Byen, der gik ind i den moderne tid med hekseproces, verdenslitteratur og skoletanker som ballast

Ved en landsomfattende kronikkonkurrence, »En by og dens ansigt« tiltrak en skildring af Thisted bedømmelses-komitéens opmærksomhed. Da man åbnede navne-kuverterne, viste det sig, at den var skrevet af den tidligere Thisted-journalist Jørgen Pagh Vestergård. Vi bringer et par uddrag:

Norden for lands lov og ret

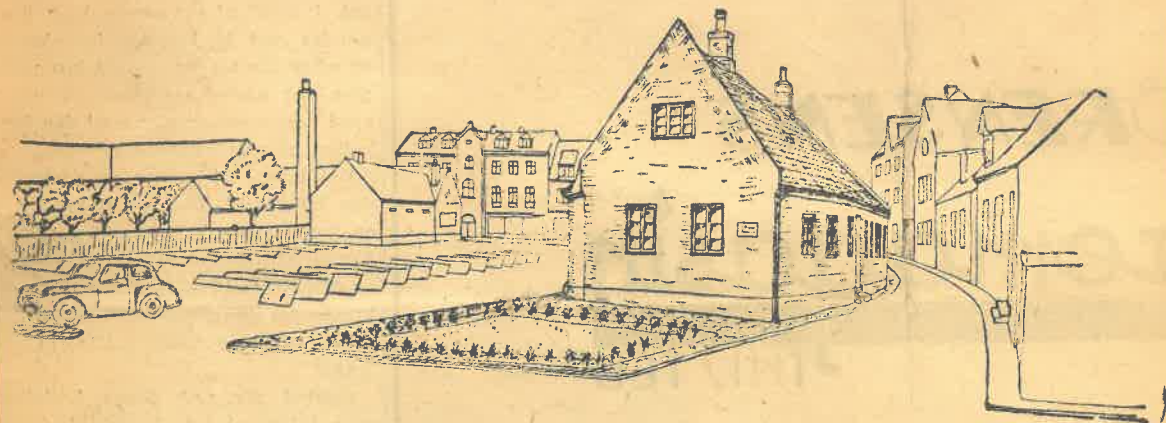
privilegier blev bekræftet af Frederik I i 1524....»

Det er de regulære facts.

Knap og kort. Men hvad fortæller de om Thistedes ansigt? En beskrivelse, nogle spredte oplysninger, der ikke rummer noget originalt indhold og ikke giver et ansueligt indtryk for læseren, hvem byen er ukendt. For indfødte vil skildringen

rater, der overmodigt gyngede på tofterne, så fjordbølger true de med at skylle ind over rælingen.

Siden Jørgen Steins tid er Thistedes ansigt blevet udsat for adskillige plastiske operationer. Trækkene er forandrede, men gamle rynker har gravet så dybe furer, at de ikke lod sig fjerne. Endnu hører jeg trinene i

Huset, som det ser ud i moderne omgivelser, en mindelse om tyste dage i den lille fjordkøbstad

ligger Thisted. Gemt i bunden af en af Limfjordens mange bredninger, hvor det middelhavsblå og saltholdige vand strømmer ud med kraft og styrke efter at have gennemløbet krogede indsnævninger og snørklede farvande fra Thyborøn i vest til Hals Barre ved Kattegat.

Hovedstad for landstrimlen mellem det barske Vesterhav og fjorden, Thy, der veksler mellem forblæste og øde strækninger østpå og fede jorder i den sydlige del. En hovedstad, der ligger isoleret og alene. Der er få og besværlige tog- og rutebil-forbindelser til den øvrige verden, og kun en lille del af den store turiststrøm kommer på disse kanter.

»Thisted købstad ligger i Hundborg herred«, står der i Trap. »Byen har 50 gader og 6 torve. Indbyggertallet er 8935. Først i det 6. århundrede træffes formen Thisted, og den omtales som losseplads for omegnen. Dens købstad-

vække genkendelse og blive erklæret for en korrekt karakteristisk, skønt de ovenstående linjer nogenlunde kunne passe til adskillige andre købstæder.

Jørgen Steins Thisted

Hvordan er Thistedes ansigt, spekulerer jeg, mens jeg går på solvarme brosten i en snæver gyde, hvor min navnebroder — hvad fornavnet angår — Jørgen Stein har gået for godt 44 år siden. Et ungt menneske var han, da han forlod sin hjemby, hvor han havde boet fra de tidligste barndomsdage.

Her gik han ned mod fjorden, løsnede sin tømmerflåde og drev ud på det farlige, dybe vand, hvor bundens hjemlige kampesten og tangkolonier plulselig forsvinder og afløses af et sort, bundløst mørke. Hvor har det samme farlige vand ofte fyldt mig med en tavs rædsel, når jeg i en yngre og ikke svømmende alder tog ud på fjorden i en lejet robåd til 50 øre i timen sammen med dristige kamme-

de, men på grund af den kogende og berusende natteluft, faldt det os ganske naturligt at sidde side om side med bølgeskulp mod stensætningen og vor fælles barndomsby udbredt for fødderne af os. Han var netop vendt hjem fra studierne i København og havde tilbragt den første forårsdag i Silstrup med botaniske studier.

— Jeg keder mig så nogenlunde, sagde han. — Min eneste adspredelse er at gå og forelske mig i naturen. Her er ingen tale med, ingen, der får eller hørt tale om ideer. Intelligenter aldeles fortøjet i alle retninger, og de andre er ikke intelligente.

Gaderne kender jeg: Vesterhav og Øster Knæk. Mellemtorv og Kringeltorv. »Tyrkiet« og Christiansgave. Det er med Thisted-livet som med Jehova, der efter Balles lærebog er evig og uforanderlig den samme! Jeg må botanisere og skrive. Ja, poesien!

Han famlede i inderlommen og fandt nogle notater. Han rømmede sig og læste:

Den blålige dæmring nu dæmper hver tone fra sø og land, de flyvende skyer har lagt sig til hvile ved himlens rand. I lydløs tyngte samlet er skovens luftige bo, og søens klare bølger har vugget sig selv til ro.

Jacobsen rejste sig og gik på molens mægtige kampesten ind mod land. Han gik langsomt op mod sit hjem og blev væk i forårsnatten.

Kamp om et hus

Digterens dom over Thisted og det trivielle liv var ikke mild, men alligevel bevarede han kærligheden til barndommens glade og grønne by. Når han blev alvorlig syg søgte han tilflugt i købmandsgården, hvor hans elskede mor sørgede for både legemlig og åndelig pleje.

Som der kort og rigtigt står

lykkedes det for Thisted at komme i centrum for hele landets interesse. Huset måtte ikke blive stående, og det optog plads for tre biler på den projekteret parkeringsplads.

Hele den langvarige kamp mod det negative, de praktiske, de fordomsfyldte, erindrer jeg denne susende og syngende forårsnat, hvor jeg fra havnen er gået op ad Toldbodgade til det skævvryggede, skurvede skude-skipperhus, hvor digteren så verdens lys.

Der var nogle enkelte modige i opposition til den offentlige mening og byrådets bestemmelse om nedrivning, der førte kampen. Der blev adskæmpet dueller i aviserne, dannet

komiteer og startet indsamling. Gymnasiebladet opfordrede eleverne til at danne fakkeltog for digteren, men vordende intellektuelle og akademikere spillede rollen som lyseslukkere. Endelig blev der stiftet et landsomfattende I. P. Jacobsen selskab, og omsider lysnede det. Ved indsamlede pengemidler og tilskud blev der mulighed for at købe grunden og restaurere.

Landsforvist geograf

Historien om digteren og hans barndomshjem er lang, men den siger noget væsentligt om Thistedes ansigt. Den fortæller om borgernes skepsis og mistro til personer, hvis

navn kommer videre om i verden end den lille fjordkøbstads.

Jeg fortsætter min enlige vandretur i gader og bugtende stræder, hvor harmonikaer blandet med music-boxens neonglitrende musik strømmer ud fra bekvæmninger med håndværkere, arbejdsmænd og unge mennesker, der drikker det lokale ølprodukt.

Historien om barndomshjemmet har parallel tilfælde. Mit blik strejfer mindepladen over højskolemanden Christen Kold, der fødtes i Strømgade i 1816. Der var kræfter i gang for også at bevare hans barndomshjem, men huset blev nedrevet. Blandt Thistedes store navne må også

nævnes Malthes Conrad Bruun, der skabte sig verdensry blandt geografernes rækker. Han fødtes i 1775, men blev i en alder af 25 år landsforvist på grund af revolutionære ideer.

Præsten husede hekser

Adskillige år før digteren, højskolemanden og geografen kom til verden, lykkedes det Thisted ved egen hjælp at komme på alles læber. Der var dog ingen, der glædede sig over den berømmelse, der kan dateres til 1696, for Thisted blev herved kendt som »heksenes by«.

En ung kvinde, Maren Spillemands, var årsagen til hekse-historien. Hun var blevet besat af trolldom, og en gammel kone var den skyldige. Præsten i Thisted, magister Ole Bjørn, var en kærlig sjæl og lod venligt kvinden flytte ind i præstegården, hvor han ville uddrive djævelen. Heksebesættelsen gav Maren mulighed for udstrakt dovenskab, hvilket har virket smittende på kvinde-kønnet. I løbet af sommeren blev ikke mindre end 14 kvinder forhekset, og efter tur tog de ophold hos præsten, der påstod symptomerne var i sand overensstemmelse med den kirkelige besættelseshistorie.

Det mente biskoppen og amtmanden imidlertid ikke, og de nedsatte en kommission, hvis kendelse led på strenge straffe for flere af kvinderne, og Ole Bjørn blev dømt fra kjole og krave. En højesteretsdom mildnede straffen, men præsten måtte forlade landet.

Thisted gik ved denne lejlighed over i litteraturen. Ludvig Holberg skrev i 1731 sin berømte komedie: »Hexerie eller blind alarm«, hvor besættelseshistorien blev omdannet dramatisk.

Tro ikke, at man i Thisted har glemt affæren, skønt godt 300 år er forløbet. Gå blot en tur i gaderne og kig nøje på husenes numre. Der er nr. 10, 11, 12, men alle husejere har undgået tallet 13. Pudsigt og ejendommeligt, at overtroen stadig har så rig en grobund.

Rariteter i købstaden

Jo, der er små, morsomme snurigheder og gamle traditioner at finde, hvis man søger bort fra hovedåren, Storegade og Vestergade, og vover sig ned i den oprindelige, gamle bydel. Man skal gå, for det er næsten umuligt at cykle eller køre i de snoede stræder og kringelkroge.

De fleste turister nøjes med Thisted siddende mageligt tilbagekøjet i automobilens bløde hynder. Store begejstringsudbrud kan de ikke svinge sig op til, for Thisted byder ikke på de fynske købstæders maleriske, stråtrækte huse eller idylliske

bindingsværk. Husene er af forholdsvis ung alder, for byen er gentagne gange blevet raseret af ildebrande, der sprang fra bygning til bygning.

Man skal give sig god tid i Thisted, trække vejret og den saltholdige luft fra Limfjorden og drikke et glas vin, som forfatteren Erik Skram gjorde, da han for adskillige år siden foretog en rejse til Thy.

»Den gode portvin, som drikkes i byen, og den fine kognak, der let kan skaffes til vej, breder ligesom et skær af overbærenhed med de menneskelige svagheder over byens to-etagers huse«, skriver han.

På grund af sin isolation har Thisted haft mulighed for at bevare gamle skikke, og som et af de få steder i landet kan man se fastelavnslavnsbåden sejle rundt i gaderne hvert år og samle penge i raslebosser.

Thistedes biografbygninger, der er to, værnes med pietet. De er så gamle, at man undrer sig over, at et forstemt og ormstukkent pianoforte ikke er opstillet ved lærredet til akkompagnement og baggrundsmusik. Nu og da forlanger energiske røster i avisernes læserrubrikker at få opført tidssvarende biografier, men det bliver ved det skrevne ord. Thisted under krigen er et kapitel

for sig. Et langt kapitel, som ikke kan detailleres. Den stille by blev pludselig oversvømmet af tyskere, og Thistedes indbyggertal fordobledes. De store byggerier ved Hanstholmen, hvor landets største underjordiske fæstninger opførtes, trak fremmede til byen i tusindtal. Der var rigmandsliv, svindel, voldtægt, glade dage. Så længe det varede. Da krigen var forbi, stod tilflytterne uden beskæftigelse. Mange havde stiftet familie og kunne ikke forlade byen, hvilket resulterede i, at Thisted fik et af Danmarks højeste arbejdsløshedstal.

Thisted sover!

Gadelamperne kan ikke i nat konkurrere med himmelhvælvets millioner af diamanthårde, blinkende, vemodige stjerner. Der er varme og en fredelig, venlig stemning i luften, der opfordrer de elskende til at søge ind mellem plantagens bredkronede træer. Beværtninger og restauranter er lukkede, og en sildig gæst bryder stilheden med fodklask og ekkotrin efter sig. En grå kat sniker sig forbi. Husene blunder og svøber sig ind i den blålige nat. Fra halvt lukkede vinduer lyder snorkelyde og pibende sengefjedre.

Thisted sover!

Jørgen Pagh Vestergård.

SØRENSEN

Herremagasin
THISTED

Torvegade 1 - Telefon 499 - Thisted

idt i byens hjerte